

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI ANABİLİMDALI
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERGENLERDE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIĞIN ÖZGÜVEN
VE ANNE BABA TUTUMLARI İLE İLİŞKİSİ

ZEYNEP AKKUŞ

İZMİR

2015

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI ANABİLİMDALI
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERGENLERDE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIĞIN ÖZGÜVEN
VE ANNE BABA TUTUMLARI İLE İLİŞKİSİ

ZEYNEP AKKUŞ

Danışman

Prof. Dr. Özlem GENCER KIDAK

İZMİR

2015

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ergenlerde Psikolojik Dayanıklılığın Özgüven ve Anne Baba Tutumları ile İlişkisi” adlı tez çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını; yararlandığım eserlerin ve alıntılarımın kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak gerçekleştiğini belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

23/12/2015

Zeynep AKKUŞ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne

İşbu alışma, j¼rimiz tarafından Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Programında Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. ¼zlem GENCER KIDAK

¼ye : Yrd. Doç. Dr. Hadiye K¼¼KKARAG¼Z

¼ye : Yrd. Doç. Dr. şermin YALIN SAPMAZ

Onay
Yukarıda imzaların, adı geçen ¼đretim t¼yelerine ait olduğunu onaylarım.

22 / 12 / 2017

Prof. Dr. Ali G¼nay BALIM
Enstit¼ M¼d¼r¼

23.12.2015

Ulusal Tez Merkezi | Tez Form Yazdır

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10057592
Yazar Adı / Soyadı	ZEYNEP AKKUŞ
Uyruğu / T.C.Kimlik No	TÜRKİYE / 19613386210
Telefon	5315770977
E-Posta	zeynepakkus79@mynet.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Ergenlerde Psikolojik Dayanıklılığın Özgüven ve Anne Baba Tutumları İle İlişkisi
Tezin Tercümesi	The Correlation Among Adolescent's Psychological Resilience Self-Confidence And The parental attitudes
Konu	Psikoloji = Psychology
Üniversite	Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Anabilim Dalı	Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2015
Sayfa	107
Tez Danışmanları	PROF. DR. ÖZLEM GENCER KIDAK 13775601808
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	Psikolojik Dayanıklılık=Psychological Resilience, Özgüven=Self-Confidence, Anne Baba Tutumları=Parental Attitudes
Kısıtlama	36 ay süre ile kısıtlı

Tezimin, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında arşivlenmesine izin veriyorum. Ancak internet üzerinden tam metin açık erişime sunulmasının 23.12.2018 tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, bilimsel araştırma hizmetine sunulması amacı ile Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından internet üzerinden tam metin erişime açılmasına izin veriyorum.

NOT: Erteleme süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.

23.12.2015

İmza:.....

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın yürütülmesi sırasında bana rehberlik eden, öneri ve katkılarıyla yol gösteren değerli danışmanım Prof.Dr.Özlem Gencer KIDAK'a, yüksek lisans eğitimim süresince verdikleri bilgi, danışmanlık ve değerli katkılarından ötürü bütün bölüm hocalarıma,

Tezin hazırlık aşamasında benden desteğini esirgemeyen, her konuda yardımcı olan sevgili şube müdürüm Dr. Birce Boğa BAKIRLI, değerli iş arkadaşlarım Ercan KANATLI, Muttalip DERELİ, Bülent EYİĞÜN, Mustafa KESKİN, Ahmet DEMİRBAŞ, Murat ALTINTAŞ ve Habip KOÇER'e,

Araştırmanın ortaya çıkışındaki zorlu süreçte gerek akademik gerekse istatistiksel analizlerinde yardım ve destek aldığım arkadaşlarıma, akademik çalışmalarında beni her zaman destekleyen ve yol gösteren değerli hocam Yrd.Doç.Dr.Kürşat SERTBAŞ'a

Sadece tez hazırlama sürecinde değil hayatımdaki her konuda yanımda olan, bana yol gösteren, yüreklendiren, güç katan ve yorulduğum zamanlarda bana moral vererek yoluma devam etmemi sağlayan hayat arkadaşım Selman ÇUTUK'a,

Kendilerinden çok şey öğrendiğim, hayata karşı duruşlarına hayran olduğum, bana kusursuz ailenin ne olduğunu gösteren, hayatım boyunca desteklerini ve sevgilerini hissettiğim çok değerli iki insana, annem Sultan AKKUŞ'a ve babam Davut AKKUŞ'a sonsuz teşekkürler, iyi ki varsınız.

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni.....	i
Değerlendirme Kurulu Üyeleri.....	ii
Yüksek Öğretim Kurulu Dokümantasyon Merkezi Tez Veri Formu.....	iii
Teşekkür.....	iv
İçindekiler.....	v
Tablo Listesi.....	ix
Özet.....	xi
Abstract.....	xiii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu.....	1
1.2.Araştırmanın Amacı ve Önemi	5
1.3.Araştırmanın Problem Cümlesi.....	7
1.4.Araştırmanın Alt Problemleri.....	7
1.5.Sayıtlılar.....	8
1.6.Sınırlılıklar.....	8
1.7.Tanımlar.....	9
1.8.Kısaltmalar.....	9
BÖLÜM II	10
İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	10
2.1.Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi.....	10
2.1.1.Psikolojik Dayanıklılık.....	10
2.1.1.1.Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Faktörler.....	14
2.1.1.2.Psikolojik Olarak Dayanıklı Olan Bireylerin Özellikleri.....	18
2.1.2.Özgüven.....	21
2.1.3.Anne Baba Tutumları.....	25
2.1.3.1.Psikodinamik Model.....	25
2.1.3.2.Davranışçı Model.....	26

2.1.3.3.Baumrind'in Sınıflaması.....	27
2.1.3.4.Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli.....	29
2.1.4.Psikolojik Dayanıklılık Konusunda Yurtdışında Yapılan Çalışmalar.....	30
2.1.5.Psikolojik Dayanıklılık Konusunda Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar.....	33
BÖLÜM III.....	38
YÖNTEM.....	38
3.1.Araştırma Modeli.....	38
3.2.Evren ve Örneklem.....	38
3.3.Veriler Toplama Araçları.....	39
3.3.1.Kişisel Bilgi Formu.....	40
3.3.2.Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği.....	40
3.3.3.Özgüven Ölçeği.....	41
3.3.4.Anne Baba Tutum Ölçeği.....	43
3.4.Verilerin Toplanması.....	47
3.5.Verilerin Çözümlemesi.....	48
BÖLÜM IV.....	49
BULGULAR.....	49
BÖLÜM V.....	68
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	68
5.1.Sonuç ve Tartışma.....	68
5.1.1. Ergenlerin Cinsiyetleri ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasında Bir Fark Var mıdır?.....	68
5.1.2. Ergenlerin Yaşları ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasında Bir İlişki Var mıdır?.....	69
5.1.3. Ergenlerin Kardeş Sayısı ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasında Bir İlişki Var mıdır?.....	71
5.1.4. Ergenlerin Doğum Sırası ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasında Bir İlişki Var mıdır?.....	71
5.1.5. Ergenlerin Anne Baba Öğrenim Düzeyleri ile Psikolojik Dayanıklılık	72

Düzeyleleri Arasında Bir Fark Var mıdır?.....	
5.1.6. Ailenin Gelir Düzeyi ile Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasında Bir Fark Var mıdır?.....	73
5.1.7. Ergenlerin Özgüven Düzeyleri ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasında Bir İlişki Var mıdır?.....	74
5.1.8. Ergenlerin Algılanan Anne Baba Tutumları ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasında Bir Fark Var mıdır?.....	75
5.2. Öneriler	76
KAYNAKÇA	78
EKLER	97
EK-1 Kişisel Bilgi Formu.....	97
EK-2 Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği.....	99
EK-3 Özgüven Ölçeği.....	100
EK-4 Anne Baba Tutum Ölçeği.....	101
EK-5 Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Kullanım İzni.....	104
EK-6 Özgüven Ölçeği Kullanım İzni.....	105
EK-7 Anne Baba Tutum Ölçeği Kullanım İzni.....	106
EK-8 Ölçeklerin Uygulama İzni.....	107

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.	İç ve Dış Öz-güveni İfade Eden Davranışlar.....	22
Tablo 2.	Baumrind (1971)'in Anne Baba Tutumuna İlişkin Sınıflaması.....	28
Tablo 3.	Maccobay ve Martin (1983)'in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli.....	30
Tablo 4.	Örneklem Grubuna Alınan Öğrencilerin Okul ve Cinsiyet Dağılımı.....	39
Tablo 5.	Anne Baba Tutum Ölçeği Sınıflaması.....	46
Tablo 6.	Araştırmaya Katılan Ergenlerin Cinsiyet ve Sınıf Düzeyi Göre Dağılımı.....	49
Tablo 7.	Araştırmaya Katılan Ergenlerin Yaş, Kardeş Sayısı ve Doğum Sırası Özellikleri.....	50
Tablo 8.	Araştırmaya Katılan Ergenlerin Ailesel Özelliklerine İlişkin Veriler.....	51
Tablo 9.	Ergenlerin PDÖ Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	53
Tablo 10.	Ergenlerin PDÖ Puanlarının Yaş İle İlişkisi	54
Tablo 11.	Ergenlerin PDÖ Puanlarının Kardeş Sayısı İle İlişkisi	55
Tablo 12.	Ergenlerin PDÖ Puanlarının Doğum Sırası İle İlişkisi	56
Tablo 13.	Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Annelerinin Öğrenim Düzeyi ile Karşılaştırılması	57
Tablo 14.	Ergenlerin PDÖ Puanlarının Babalarının Öğrenim Düzeyleri ile Karşılaştırılması	59
Tablo 15.	Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Ailenin Gelir Düzeyi ile Karşılaştırılması.....	60
Tablo 16.	Ergenlerin PDÖ Puanlarının Özgüven İle İlişkisi	61
Tablo 17.	Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Algılanan Anne Tutumları ile Karşılaştırılması.....	62

Tablo 18.	Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Algılanan Anne Tutumları ile Karşılaştırılması Sonucu Farklılık Oluşan Gruplar.....	63
Tablo 19.	Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Algılanan Baba Tutumları ile Karşılaştırılması	65
Tablo 20.	Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Algılanan Baba Tutumları ile Karşılaştırılması Sonucu Farklılık Oluşan Gruplar.....	66

ÖZET

Bu araştırmada, ergenlerde psikolojik dayanıklılığın cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, anne baba öğrenim düzeyi, ailenin gelir düzeyi, özgüven ve anne baba tutumları ile ilişkisi incelenmiştir.

Araştırmanın örneklemini, 2014-2015 öğretim yılında Amasya ili Merzifon ilçesinde bulunan iki liseye devam eden 356 kız ve 269 erkek olmak üzere toplam 625 öğrenci oluşturmaktadır.

Bu araştırmada, katılımcıların demografik özellikleri araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu”; psikolojik dayanıklılık düzeyleri Bulut, Doğan ve Altundağ (2013) tarafından geliştirilen “Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği”; anne baba tutumları Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbusch (1991) tarafından geliştirilen, Türkçe'ye uyarlaması Yılmaz (2000) tarafından yapılan “Anne Baba Tutum Ölçeği” ve özgüven düzeyleri Akın (2007) tarafından geliştirilen “Özgüven Ölçeği” kullanılarak belirlenmiştir.

Toplanan veriler, SPSS 20.0 for Windows paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada, Mann-Whitney U-Testi, Kruskal Wallis H-Testi ve Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda, kızların, psikolojik dayanıklılık ölçeğinin akran desteği, okul desteği ve empati alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılığının erkeklere göre daha yüksek olduğu; erkeklerin ise uyum puanının kızlara göre daha yüksek olduğu görölmektedir. Ergenlerin yaşlarına göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile desteği, okul desteği, uyum, mücadele azmi alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılıkları arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kardeş sayısına, doğum sırasına ve ailenin gelir düzeyine bağlı olarak ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin değişmediği bulunmuştur. Psikolojik dayanıklılık ölçeğinin akran desteği alt ölçeği hariç diğer boyutlarında ve genel psikolojik dayanıklılık düzeyinde anne öğrenim düzeyinin bir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Ayrıca

psikolojik dayanıklılık düzeyinin, baba öğrenim düzeyine göre de değişmediği bulunmuştur. Ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyi ile özgüven düzeyi arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri üzerinde; anne baba tutumlarının etkisinin olduğu ve en fazla olumlu etkiye demokratik anne baba tutumunun yol açtığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik dayanıklılık, özgüven, anne baba tutumları

ABSTRACT

This study was examined relationship between psychological resistance and gender, age, sibling number, birth order, parental education level, family income level, self-confidence and parental attitudes in adolescents.

Research sample consists of 625 students, including 356 girls and 269 boys who attend two high schools in the district Merzifon, Amasya in 2014-2015 school year.

Participants' demographic attributes, psychological resistance levels, parental attitudes, and self-confidence levels were defined by using "Personal Information Form" developed by researcher, "Adolescent Psychological Resistance Scale" developed by Bulut, Doğan and Altundağ (2013), "Parental Attitude Scale" developed by Lamborn, Mounts, Steinberg and Dornbusch (1991) and adapted to Turkish by Yılmaz (2000) and "Self-confidence Scale" developed by Akın (2007), respectively.

SPSS 20.0 for Windows software package was used to analyze collected data. Mann-Whitney U-test, Kruskal-Wallis H-Test and spearman's rank correlation coefficient were used in the study.

Results of the study reveal that scores of girls' psychological resistance scale and subscales of peer support, school support and empathy and total psychological resistance were higher than that of boys' one and boys' adjustment scores higher than that of girls' one. It was found to be a significant correlation between psychological resistance scale and subscales of family support, school support, adjustment and determination of struggle and total psychological resistance by adolescents' ages. It was observed that adolescent's levels of psychological resistance unchanged depending on sibling number, birth order and family income level. It was determined to be no effect of mother's education level on other dimensions of psychological resistance scale and general level of psychological resistance, except its subscale peer support. In addition, it was noticed to be no change in level of psychological

resistance according to father's education level. There existed a significant and positive relationship between the psychological resistance level of adolescents and self-confidence level. It was determined to be the effect of parental attitudes, especially of democratic parental attitude with the most positive effect, on psychological resistance level of adolescents.

Keywords: Psychological resistance, self-confidence, parental attitudes

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın problem durumu, amacı ve önemi, alt problemleri, sayıltıları, sınırlılıkları ve tanımları ele alınıp açıklanmış, ergenlerde psikolojik dayanıklılık, özgüven ve anne baba tutumlarına ilişkin araştırmanın genel çerçevesi çizilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İnsan gelişimi döllenme ile başlayan ve ölüm ile sona eren yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Bu süreç içerisinde insanlar, bebeklik, çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık gibi çeşitli gelişim dönemlerinden geçerler. Bu dönemler içerisinde ergenlik, her bireyin yaşamının önemli bir kısmını kapsayan, hızlı büyüme ve gelişmenin olduğu bir süreçtir. Ergenlik dönemindeki birey bedensel, duygusal ve psikolojik pek çok değişiklik ile karşılaşır. Ergenlik, gencin bağımsızlığa, özerkliğe ve olgunluğa geçmesinin gerekli olduğu bir gelişim dönemidir. Ergen, bir ailenin parçası olmaktan bir arkadaş grubunun parçası olmaya ve bir yetişkin olarak tek başına ayakta durmaya çalışır (Mabey ve Sorensen,1995). Bu gelişimsel değişimlerle birlikte ergen, her insanın ortak özeliği olan sevme-sevilme, saygınlık, arkadaş edinme gibi sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını da karşılamaya yönelir.

Ergen, gelişimsel bu zorluklarla birlikte ihtiyaçlarını karşılama sürecinde ailenin parçalanması, sevdiği birini kaybetmek, ölümcül bir hastalığa yakalanmak gibi pek çok olumsuz durumla, travmatik ve stresli yaşam olaylarıyla da

karşılaşabilmektedir. Ergenlerin söz konusu bu olumsuz yaşantılara tepkileri ve bu durumlarla başa çıkma stratejileri farklılık gösterir. Bazı gençlerin, karşılaştıkları zorluklarla yüzleşme ve üstesinden gelme konusunda diğerlerine göre daha başarılı oldukları ve daha iyi başa çıkma stratejileri kullandıkları görülmektedir. Bazı gençler ise bu olumsuz yaşantılar karşısında kendini güçsüz hissetmekte, anksiyete ve depresyon gibi çeşitli psikolojik sıkıntılar ve fiziksel rahatsızlıklar yaşamaktadır. Bireylerin olumsuz yaşantılardan kurtulabilmeleri ve hızlı bir şekilde normal yaşantılarına dönmeleri, “psikolojik dayanıklılık” kavramıyla açıklanmaktadır.

Psikolojik dayanıklılık, latince “resiliens” kelimesinden türetilmiş olup bir maddenin esnek olması, elastiki olması ve eski haline kolay bir şekilde tekrar dönebilmesi anlamlarına gelmektedir (Greene, 2002). Türkçe alanyazın incelendiğinde ise, “resilience” kavramının, psikolojik sağlık (Taşgın ve Çetin, 2006; Gizir, 2007; Kararımak; 2007; Oktan, 2008; Sipahioğlu, 2008), kendini toplama gücü (Terzi, 2006) ve yılmazlık (Çakar, Karataş ve Çakır, 2014; Gürkan, 2006) şeklinde çevrildiği ve kullanıldığı görülmektedir. Bu araştırmada, psikolojik dayanıklılık kelimesi tercih edilmiştir.

Luthar, Cicchetti ve Becker (2000) dayanıklılığı, bireylerin ağır güçlük veya travma yaşamalarına rağmen sağlıklı uyum gösterdikleri dinamik bir süreç olarak tanımlamışlardır. Dayanıklılık, sadece kişilik özelliğini ifade etmemektedir; daha ziyade, bireysel faktörler, çevresel faktörler ya da ikisinin karşılıklı etkileşimi sonucunda oluşan, risk durumunda sağlıklı uyum gösterme sürecini belirtmeyi amaçlamaktadır.

Garmezy (1993) psikolojik dayanıklılık kavramını bireyin herhangi bir stres durumu ile karşı karşıya kaldıktan sonra eski haline dönebilme gücü olarak ele almıştır.

Rutter (2006) psikolojik dayanıklılık kavramı için etkileşimli bir kavram ifadesini kullanmıştır. Bu etkileşim, ciddi risk içeren yaşantılara rağmen ortaya çıkan olumlu psikolojik sonuçların birleşimi olarak ifade edilir.

Fraser, Richman ve Galinsky (1999) psikolojik dayanıklılık ile ilgili olarak yapılan tanımlamalardaki ortak noktalara dikkat çekmişlerdir. Bu ortak noktalara göre, psikolojik dayanıklılık, bireyin belli kişilik özellikleri ve çevresindeki faktörler arasındaki etkileşim sonucu oluşan olumlu sonuçlar olarak tanımlanmıştır. Rettew (2009)'e göre dayanıklılık, sıklıkla ciddi zorluk yaşamaya rağmen başarılı olumlu uyumun sürdürülmesi olarak tanımlanır. Ayrıca bu kavram, önemli stres verici olaylar ve zorluklar (örneğin koruyucu faktörler) karşısında fiziksel, psikolojik ve duygusal işlevlerdeki gelişmeyi sağlayan başa çıkma stratejileri ve bireysel farklılıklar olarak da tanımlanmaktadır (Cheavens ve Dreer, 2009). Bir başka tanıma göre ise, olumsuz duygusal yaşantılardan sonra kendini toparlama gücü ve stresli yaşantıların ardından esnek bir uyum gösterme yeteneğidir (Strand, Reich ve Zautra, 2009).

Kobasa, Maddi ve Kahn (1982) psikolojik olarak dayanıklı bireylerin üç özelliğe sahip olduğunu belirtmiştir. İlk olarak, dayanıklı bireyler yaşama bağlıdır; yani günlük faaliyetleriyle enine boyuna ilgilenme eğilimindedir. Üstelik dayanıklı bireyler, durgunluktan ziyade değişimin normal olduğuna inanır ve mücadeleden hoşlanırlar. Bu açıdan, yaşamın engelleri, kişinin yetenek ve özbilgisini artırmak için fırsatlar sunmaktadır. Son olarak psikolojik dayanıklılık, yaşam koşulları üzerinde kontrol sağlama yeteneğini gerektirir. Kişinin yaşamın kaderini doğrudan etkileyebilme inancını ve özerklik duygusunu bu bileşenler sağlamaktadır.

Psikolojik olarak dayanıklı bireylerin, stresli durumlara daha olumlu yaklaştıkları bilinmektedir. Bu özelliğe sahip bireyler, stresli durumları, iyi oluşa yönelik tehditler olarak değil büyüme ve gelişme için fırsatlar olarak değerlendirmektedir. Ayrıca daha proaktif başa çıkma stratejileri kullanırlar ve bundan dolayı stresli yaşam olaylarına tepkileri daha etkilidir. Stresli yaşantılardan sonra kendini toparlama yeteneği de daha hızlı ve etkilidir (Maddi ve Kobasa, 1984).

Psikolojik dayanıklılık, sağlıklı psikososyal uyumun bir bileşeni olarak ileri yaşlarda önemli ve ruh sağlığı ile ilişkilidir (Wagnild ve Young, 1993; Nygren ve diğer., 2005). Rutter (1987) dayanıklı bireylerin özyeterkinlik, özsaygı ve problem

çözme becerilerine sahip olduğunu belirtmiştir. Kişisel yetkinlik, kendini ve yaşamı kabul etme, merak, özdisiplin, özsaygı, çevreyi kontrol etme, düşünsel işleyiş, benlik algısı ve özgüvene sahip olan bireyler, dayanıklı olarak tanımlanır (Wagnild ve Young, 1993; Beardslee, 1989; Masten, 1999).

Özgüven “yüreklilik, cesaret” olarak tanımlanır. Özgüvene sahip olmak demek; akıllı, becerikli ve yetenekli olduğunu ve hayat yoluna ne çıkarırsa çıkarsın başa çıkabileceğini bilmek demektir. Özgüven, kendini beğenmişlik değildir. Kendini beğenmişlikte kişinin kendisine abartılmış ve gerçeğe dayanmayan bir bakışı vardır. Buna karşılık özgüven, güçlü yanlarını bildiğin ama aynı zamanda gereksinim duyduğunda yardım isteme, bilgiyi toplama ve becerileri kazanma cesaretini gösterebileceğin gerçekçi bir bakış açısına dayanır (Fox ve Sokol, 2014).

Hem psikolojik dayanıklılığın hem de özgüvenin gelişiminde aile ortamının, belirleyici bir etken olduğu belirtilmektedir. Anne babaların ilk görevleri, çocuğun bakımını sağlamak ve onu korumaktır. Çocuk büyüdükçe anne babanın işlevi çocuğun davranışlarını denetleme, yönlendirme ve cesaretlendirme etrafında yoğunlaşır. Çocuğun gelişmesi ve sağlıklı bir insan olabilmesi için duygusal gereksinimlerinin de karşılanması çok önemlidir. Toplumsal gereksinimler, duygusal gereksinimlerle sıkı sıkıya bağlıdır. Çocukların gerek yaşlılarıyla gerekse aile içindeki bireylerle iyi ilişkiler kurabilmeleri için fırsatların sağlanması ve bunların geliştirilmesi de anne babanın görevidir. Anne babanın işlevi, çocuklarına en geniş anlamda bilgi sağlamayı ve beceri kazandırmayı öğretmektir (Yavuzer, 2003).

Aile, grup içinde dengeli bir birey olabilmesi için çocuğa güven duygusu aşılar. Onun sosyal kabul görebilmesi için gerekli ortamı hazırlar. Sosyalleşmeyi öğrenebilmesi için kabul edilmiş uygun davranış biçimlerini oluşturan bir model oluşturur. Çocuğun yaşam ortamına uyum sağlarken rastladığı sorunlarına çözüm getirir. Uyum için gerekli olan davranışla ilgili, sözlü ve toplumsal alışkanlıkların kazanılmasına yardımcı olur. Okul ve sosyal yaşamda başarılı olabilmesi için çocuğun yeteneklerini uyarır ve geliştirir. Bu çevre daha sonra o çocuğun dünya görüşünü ve gelecekte karşılaşacağı zorluklarla başa çıkma yeteneğini etkiler.

Böylece, aile bağılılığı ve yapısı gencin uyumunu etkiler (Yavuzer, 2003; Geldard ve Geldard, 2013).

Her anne babanın bilerek ya da bilmeyerek çocuklarına karşı tutumu değişik olabilmektedir. Bazı çocuklar daha çok sevimlikte, bazılarına baskı yapılmaktadır. Bazıları istenmeyen çocuk olarak görülmekte, bazılarına ise daha çok hoşgörü gösterilmektedir. Bütün bu anne baba tutumları, çocuğun hem kişiliğinin, hem de sosyal gelişiminin değişik biçimler kazanmasına neden olmaktadır (Yavuzer, 2003).

Ergenlerin, risk ya da zorluklar karşısında sağlıklı uyum göstermelerini sağlayan psikolojik dayanıklılık ile ilgili ülkemizde birçok araştırma yapılmıştır. Ancak bu araştırmaların daha çok yetişkin ve risk grubunda bulunan ergenlerle yapıldığı ve sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Risk grubunda bulunmayan ergenlerin psikolojik dayanıklılığının sosyodemografik değişkenler ile ilişkisi tam anlamıyla araştırılmamıştır. Ayrıca, ergenlerin psikolojik dayanıklılığının özgüven ve anne baba tutumları ile ilişkisinin de olabileceği düşünülmektedir ve bu ilişki de tam anlamıyla araştırılmamış bir konudur. Söz edilen nedenlerden dolayı, bu araştırmada; ergenlerde psikolojik dayanıklılığın, özgüven ve anne baba tutumları ile ilişkisi incelenmiştir.

1.2.Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çocukluk ile yetişkinlik arasındaki dönemi kapsayan ergenlik; psikolojik, fizyolojik, sosyolojik ve bilişsel birçok değişimi içerisinde barındırmaktadır (Andrews, Ainley ve Frydenberg, 2004). Ergenler, ergenlik döneminde bir yandan büyüme, olgunlaşma, değişme ve gelişme için yeni fırsat ve yaşantılar kazanırken diğer yandan akademik, kişisel ve sosyal problemlerle karşı karşıya kalabilmektedirler (Arslan ve Kabasakal, 2013).

Ergenlerin karşılaştıkları bu sorunlarla başa çıkmalarında psikolojik dayanıklılık düzeyleri büyük önem arz etmektedir. Psikolojik dayanıklılık olumlu kişilik özellikleri arasında yer almaktadır. Psikolojik dayanıklılığı yüksek kişiler,

işine düşkün, zorlukları bir tehdit olarak değil yeteneklerini sınavacakları bir fırsat olarak gören ve yaşamlarındaki olayların kendi kontrolleri dâhilinde geliştiğini hisseden kişilerdir. Yaşamlarındaki olayların kendi kontrolleri dahilinde geliştiğini hisseden kişiler kendi yaşamlarını kendileri tayin ederler, olumsuz dışsal güçleri etkisiz hale getirebilirler. Duygularının ve davranışlarının sorumluluklarını alırlar. Genellikle stres kaynaklarının kişisel seçimlerinin bir sonucu olduğuna inanırlar. Yaşamdaki durumları etkileyebileceklerine olan inançları, yüksek özgüvenin temelini oluşturur. Özgüven, bireyin kendisine yönelik iyi ve olumlu duygular geliştirmesi sonucu kendini iyi hissetmesidir. Bu iyi hissetme sonucunda kendisiyle ve çevresindeki kişilerle barışık olması demektir (Kobasa, 1996; Akagündüz, 2006).

Bireylerin psikolojik dayanıklılıklarının gelişmesini sağlayan beceri ve alışkanlıkların kazanılmasında, ailenin önemli bir faktör olduğu belirtilmektedir (Arslan ve Kabasakal, 2013). Bireyin psikososyal gelişimini etkileyen en önemli etmenlerden bir tanesi de anne baba tutumlarıdır (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005). Her ne kadar çocuk büyüdükçe, ailenin dışındaki okul ve akran gruplarından oluşan çevre onu etkilemeye başlasa da, bireyin kişilik gelişimi üzerinde anne baba tutumlarının etkileri önemini korumaya devam etmektedir. Çünkü birey, ailesi dışındaki çevreden edindiği yaşantıları, anne ve babasının aracılığı ile değerlendirerek süzgeçten geçirmektedir. Bu nedenle çocuğun bu dönemdeki kişisel ve sosyal uyumunda anne baba ve çocuk ilişkilerinin niteliği temel bir etken olarak kabul edilmektedir (Bostan, 1993; Türküm ve diğer., 2005).

Son zamanlarda psikolojik dayanıklılık konusu oldukça dikkat çekmekte ve bu konuda yapılan araştırmalar hızla artmaktadır. Bu araştırmada da ergenlerde ruhsal gücün önemli bir bileşeni olarak öngörülen psikolojik dayanıklılığa ve bunun özgüven ve özellikle de anne baba tutumlarıyla ilişkisine yönelik bilgilere katkı sağlamak; genç nüfusu yüksek olan ülkemizde bu konuya ilişkin yapılabilecekleri akademik açıdan destek vermek hedeflenmektedir. Ayrıca, psikolojik dayanıklılığı yüksek olan ergenler ve bireyler yetiştirmede anne baba tutumlarının nasıl bir işlevi olduğunun saptanarak, koruyucu ruh sağlığı çalışmalarına destek verilebileceği de düşünülmektedir.

1.3.Araştırmanın Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi “ergenlerde psikolojik dayanıklılık özgüven ve anne baba tutumları ile ilişkili midir?” olarak belirlenmiştir.

1.4.Araştırmanın Alt Problemleri

1.4.1.Ergenlerin cinsiyetleri ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında bir fark var mıdır?

1.4.2.Ergenlerin yaşları ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?

1.4.3.Ergenlerin kardeş sayısı ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?

1.4.4.Ergenlerin doğum sırası ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?

1.4.5. Anne öğrenim düzeyleri ile ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında bir fark var mıdır?

1.4.6.Baba öğrenim düzeyleri ile ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında bir fark var mıdır?

1.4.7.Ailenin gelir düzeyi ile ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında bir fark var mıdır?

1.4.8.Ergenlerin özgüven düzeyleri ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?

1.4.9.Ergenlerin algılanan anne tutumları ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri

arasında bir fark var mıdır?

1.4.10.Ergenlerin algılanan baba tutumları ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında bir fark var mıdır?

1.5.Sayıtlar

1. Ergenlerin, araştırmada kullanılan ölçme araçlarına verdikleri yanıtların samimi ve içten olduğu varsayılmıştır.
2. Ergenlerin, ölçme araçlarını yanıtlarken birbirlerini etkileyecek yönde bir etkileşimde bulunmadıkları varsayılmıştır.
3. Örneklemeye seçilen öğrencilerin, evreni yansıtacak nitelikte olduğu varsayılmaktadır.

1.6.Sınırlılıklar

1. Araştırma, 2014-2015 öğretim yılında Amasya ili Merzifon ilçesindeki resmi liselere devam eden öğrenciler ile sınırlıdır.
2. Araştırma, “Kişisel Bilgi Formu”, “Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği”, “Özgüven Ölçeği” ve “Anne Baba Tutum Ölçeği”nin ölçtüğu niteliklerle sınırlıdır.

1.7.Tanımlar

Psikolojik Dayanıklılık: Bireylerin olumsuz duygusal yaşantılar, ağır güçlük ya da travmadan sonra kendilerini toparlama gücü; stresli yaşantıların ardından esnek ve sağlıklı bir uyum gösterme yeteneği ve dinamik bir süreç olarak tanımlanır (Luthar, Cicchetti ve Becker, 2000; Strand, Reich ve Zautra, 2009).

Özgüven: Özgüven, davranışların en önemli belirleyicilerinden biri olup, bireyin kendine yönelik olumlu yargılarının olması, kendini ve olayları kontrol edebileceği inancı, kendini sevmesi, yeterli olduğunu düşünmesi, değerinin farkına varması, kendisiyle barışık olması, kendini olduğu gibi kabul etmesi, kendini tanıması gibi durumlarla ilgili bir kavramdır (Eldeleklioğlu, 2004).

Anne Baba Tutumları: Anne babaların çocuklarına karşı yönelttikleri ve onların gelişimlerini önemli ölçüde etkileyen davranış biçimleri ve stillerdir (Darling ve Steinberg, 1993).

Ergen: Cinsel kimliğini kabullenen, anne babaya bağılıktan kurtulan, toplumsal yerinin araştıran ve bir mesleğe yönelme çabası içinde olan gençler için yapılan genel bir tanımlamadır (Öztürk, 2004).

1.8. Kısaltmalar

PDÖ: Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

2.1.Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Araştırmanın bu bölümünde, konu ile ilgili kuramsal çerçeve, kavramlar ve konu ile ilgili yurt dışında ve yurt içinde yapılmış araştırmalar hakkında bilgi verilmiştir.

2.1.1. Psikolojik Dayanıklılık

“Travmatik yaşantıya maruz kalan bir kişi, diğerlerine göre bir takım patalojiler geliştirmeden ya da olumsuz kalıcı sonuçlar göstermeden bu durumla nasıl başa çıkmaktadır?” sorusuna Kobasa (1979) psikolojik dayanıklılık olarak cevap verir. 1970’lerin sonuna doğru dayanıklılık kavramını ortaya koyan Kobasa (1979) dayanıklılığı, stresli yaşam olaylarına tepkideki bireysel farklılıklar olarak tanımlamış, dayanıklılığın, stresli yaşam olayları ve hastalıklar arasındaki ilişkiyi azalttığını belirtmiştir.

Kobasa (1979) psikolojik dayanıklılık modelini ortaya koymak amacıyla ilk çalışmasını doktora tezi kapsamında Illinois Belediyesinde çalışan orta ve üst düzey yöneticiler üzerinde yaptığı çalışmalar sonucunda geliştirmiştir. Yöneticilere, son üç yıl içerisinde geçirdikleri hastalıkları ve başlarından geçen stresli olayları listelemelerini istemiştir. Daha sonra yöneticiler, stres seviyeleri ve geçirdikleri hastalıklar açısından değerlendirilerek iki gruba ayrılmış ve grupları karşılaştırmıştır.

Kobasa, bulguları analiz ettiğinde, yoğun stres yaşadığını belirten ancak düşük ruhsal ve fiziksel hastalık beyan edenlerin bağlanma, meydan okuma ve kontrol özelliklerine sahip olduğunu bulmuştur. Bu kişilerin kendilerini işlerine adadıklarını, zorlukları tehdit olarak değil yeteneklerini geliştirecekleri bir fırsat olarak gördüklerini, yaşamlarındaki olayların kontrolünün kendilerinde olduğunu hissettiklerini bulmuş ve psikolojik dayanıklılık modelini kendini adama, kontrol ve meydan okuma boyutları ile açıklamıştır. Kendini adama, devam eden yaşam olaylarına katılma eğilimi olarak ifade edilen amaç ve anlam duygusudur. Kontrol, zorluklar karşısında kişinin kendini çaresiz hissetmesi yerine olayları etkileyeceğine inanma ve davranma eğilimidir. Meydan okuma, durağanlık yerine değişimin normal olduğu ve değişimin güvenlik tehdidinden daha çok gelişimi teşvik edici olduğu inancıdır. Kendini adama, kontrol ve meydan okuma a) stres verici durumun algılanmasını değiştirerek stresin etkilerini azaltmayı b) hem bilişsel değerlendirme hem de başa çıkmayı etkileyerek stresli yaşam olaylarının olumsuz etkisini hafifletmeyi sağlamaktadır. Dayanıklılığın bu üç boyutunun eksikliği, tükenmişlik olarak tanımlanır.

Kobasa (1979) psikolojik dayanıklılık kavramını varoluşçu yaklaşıma dayandırarak açıklamıştır. Varoluşçulara göre önce insan vardır, hiçbir kuram, yaklaşım ve düşünce insandan önce gelmez. İnsanın varoluşu onun dışında gelişmiş bir kurama veya plana göre gelişmez. İnsan yaşamının tüm amacı, ihtimalleri sürekli değerlendirerek karar alma ve davranma yoluyla kişisel anlamın yaratılmasıdır. Varoluşçu felsefe, insanların özgür olduğu, seçimlerinden ve davranışlarından kendisinin sorumlu olduğu varsayımına dayanır. Birey, kendi sorumluluğunu üstlenme yeteneğine sahip olduğu için statik değil, sürekli olarak gelişen bir varlıktır. Kimliğini kendi kurar, gizilgüçlerini kendi geliştirir ve bütün bunları kendi istediği zaman ve uygun gördüğü koşullarda yapar. İnsan kendi seçimleri ile kendi benliğini yani varoluşunu şekillendirir (May, 1969; akt. Terzi, 2008). Bu tür bir yaklaşım, yoğun strese maruz kaldıktan sonra sağlıklı uyum gösteren bireylerin sahip olduğu inançlar ve davranışsal eğilimleri tanımlar (Kobasa, 1979).

Cutuli ve Masten (2009) dayanıklılığı, genellikle risk ya da zorluk karşısında sağlıklı uyum gösterme olarak tanımlamaktadır. Dayanıklılık, ağır zorlukları atlatma

ya da bu zorluklara karşı koyma, direnme yeteneğini içeren geniş bir kavramdır. İnsan gelişiminde, dayanıklılık araştırmaları üç farklı duruma odaklanmaktadır. a) ağır güçlük sırasında iyi işlev gösterme (strese dayanıklılık) b) travmatik ya da ciddi yıkıcı yaşantıların ardından önceki iyi işlev düzeylerine dönebilme (iyileşme) c) ciddi güçlük durumlarında iyileşme olduğunda normal uyumu gösterme (normalleşme).

Dayanıklılık, kişinin olumsuz durum ya da koşullardan kendini toparlamasına imkan sağlayan dinamik bir süreçtir (Windle, 2011). Dayanıklılık, hastalık ya da kayıptan sonra fiziksel ya da duygusal sağlık düzeyine ulaşma, koruma ve tekrar kazanma yeteneğidir (Felten, 2001). Psikolojik dayanıklılık, olumsuz duygusal yaşantılardan sonra kendini toparlama ve değişen durumlara uyum sağlama yeteneği olarak da tanımlanır (Tugade, Fredrickson ve Barrett, 2004).

Psikolojik dayanıklılık, olumsuz stres verici olaylar karşısında kullanılan koruyucu bir mekanizma olarak kabul edilmektedir (Masten, 2001; Bonanno, 2004). Masten (2001) dayanıklılığı, ciddi bir güçlük ya da tehdite maruz kaldıktan sonra iyileşme olarak tanımlamıştır. Zautra, Hall ve Murray (2010)'a göre dayanıklılık, olumsuz durumlara sağlıklı uyum göstermedir. Luthar, Cicchetti ve Becker (2000) dayanıklılığı, önemli zorluk karşısında sağlıklı uyum göstermeyi içeren dinamik bir süreç olarak tanımlar. Lazarus (1993)'a göre psikolojik dayanıklılık, bireylerin olumsuz yaşantılardan sonra eski haline geri dönebilme ve etkili bir şekilde uyum sağlama yeteneği olarak tanımlanmaktadır.

Bir başka tanımda dayanıklılık, travma ya da ciddi strese maruz kaldıktan sonra psikolojik işlevini yüksek düzeyde sürdürme ve sağlıklı uyum yapabilme yeteneği olarak ifade edilmiştir (Bonanno, Westphal ve Mancini, 2011; Southwick, Charney, Friedman ve Litz, 2011). Travmatik olaylar ya da önemli yaşam stresörlerine maruz kalmanın dayanıklılık için gerekli bir ön koşul olduğu belirtilmiştir (Southwick ve diğer., 2011; Zeiss, Cook ve Cantor, 2003). Buna göre, dayanıklılık, bu olayların ardından sadece psikopatolojinin yokluğu değildir. Dayanıklı bireyler, travma ve önemli stres kaynaklarına maruz kalanlar, ancak

bunlara rağmen sağlıklı uyum sağlayabilenlerdir (Southwick ve diğer., 2011; Bonanno, Galea, Bucciarelli ve Vlahov, 2006; Masten, 2001; Pietrzak ve Southwick, 2011).

Luthar ve Zelazo (2003) dayanıklılığın doğrudan ölçülemeyeceğini ileri sürmüştür. Onlar, dayanıklılığın, zorluk ve sağlıklı uyum gösterme gibi iki farklı boyutun doğrudan değerlendirilmesine bağlı olduğunu iddia etmiştir.

Dayanıklılık, başa çıkma kavramına benzer ancak başa çıkmaya göre oldukça geniş bir kavramdır. Sadece kişinin yaptıklarının bilincinde olması gibi koruyucu faktörleri içermez, aynı zamanda risk altındaki gruplarda strese dayanmayla ilgili olan ve olmayan diğer özellikleri ve bireysel farklılıkları kapsar (Freitas ve Downey, 1998; Curtis ve Cicchetti, 2003). Dayanıklılık kavramı, çoğu kez, risk durumunda olmasına karşın tanı konulabilecek düzeyde psikolojik bozukluk geliştirmeyen çocuklar ve ergenlerin özelliklerini tanımlamak için, gelişimsel psikopatoloji alanı içinde kullanılmaktadır (Luthar ve diğer.,2000).

Bazı araştırmacılar psikolojik dayanıklılığı çok boyutlu olarak kabul etmektedir. Lepore ve Revenson (2006) bu kavramı iyileşme, direnç ve yeniden yapılandırılmadan ayrı tutmaktadır. İyileşme, işlevselliğin temel düzeylerine geri dönüştür. Öte yandan direnç, travmatik bir olaydan sonra kişinin herhangi bir ruhsal bozukluk işareti sergilememesidir (akt. Hefferon ve Boniwell, 2014:116). Son olarak yeniden yapılandırma ise insanların öz dengeye farklı bir formasyonda geri dönmesidir; yani, travmatik bir deneyimden sonra pozitif ya da negatif anlamda değişimin gerçekleşmesidir. Psikolojik dayanıklılığın bu son ögesinin travma sonrası gelişimle pek çok benzer yönü vardır (Hefferon ve Boniwell, 2014:116).

Psikolojik dayanıklılık ilk bakışta stresin olumsuz etkilerini azaltan ve uyumluluğu destekleyen bir kişilik özelliği olarak görülmektedir (Jacelon, 1997). Bu açıdan, bazı araştırmalar genetik özelliklere odaklanarak bazı kişilerin dayanıklı olarak doğduklarını öne sürmektedir (Block ve Block, 1980). Fakat yapılan çalışmalar, psikolojik dayanıklılığın öğrenilebilir bir kişisel özelliği olduğunu da

ortaya çıkarmıştır (Beardslee ve Podorefsky, 1998). Psikolojik dayanıklılık, karşı karşıya kalınan gerçekler karşısında algılanarak fark edilen, öğrenilen ve gelişimsel süreç içeren bir olgu olmaktadır (Masten ve diğer., 1990).

Psikolojik dayanıklılık kavramına ilişkin birçok tanım yapılmış olmasıyla birlikte her bir tanım psikolojik dayanıklılığın farklı bir özelliğini içermektedir. Konuyla ilgili yapılmış olan bir gözden geçirmede tanımların ortak noktaları bulunarak, psikolojik dayanıklılık kavramı üç temel özellik ile ele alınmıştır. Birinci temel psikolojik dayanıklılık özelliği, birçok olumsuzluğa rağmen bunları aşabilen ve beklenenden daha iyi gelişim gösteren bireylerin ayakta kalmalarını sağlayan özellik veya kişisel bir yeteneğe sahip oldukları inancını tanımlamak için kullanılmıştır. Olumsuz ve zorlu koşullarda yetişmiş olmalarına karşın ünlü ya da başarılı olmuş kişilerin yaşam öyküleri bu temel olgu ile ilişkilidir. Bu ilişki, yüksek risk altında yetişen çocukların ve yüksek risk altındaki grupların başarılı sonuçlar elde edebileceği değişkenleri saptamayı amaçlayan sistematik psikolojik dayanıklılık araştırmalarında da ortaya çıkan sonuçlar ile benzerlik ve uyum göstermiştir. İkinci temel psikolojik dayanıklılık özelliği, stresli yaşam olayları sırasında bireyin çabuk uyum sağlayabilme yeteneğine işaret eder. Bu tür psikolojik dayanıklılık ile ilgili çalışmalarda boşanma, aile içi çatışma gibi temel stres faktörleri odak noktası olarak ele alınmıştır. Üçüncü psikolojik dayanıklılık özelliği ise, doğal afet yaşama, çok sevilen bir yakının ölümü, kazalara maruz kalma gibi travma durumlarını atlattığı ifade eder. Üçüncü grup ile ilgili araştırmalar, yaşanan travmanın muhtemel etkilerinden kurtulmada önemli rol oynayan bireysel farklılıkları ve özellikleri inceleyen çalışmalardır (Masten ve diğer., 1990).

2.1.1.1. Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Faktörler

Dayanıklılık genellikle sonuçlara ve bu sonuçların nedenlerine göre açıklanır. Bu değişkenler alan yazında üç ana başlık altında toplanmıştır: (1) risk faktörleri, (2) koruyucu faktörler ve (3) olumlu sonuçlardır. Belirgin bir riskin olmadığı koşullarda yaşayan çocuklara “yeterli”, “uyumlu” ya da “normal” denilebilir ancak psikolojik dayanıklılıktan söz edilemez (Masten ve Reed, 2002). Psikolojik dayanıklılığın

bireyin birtakım risk faktörlerine maruz kaldıktan sonra, koruyucu faktörler yoluyla riskli durumların yarattığı olumsuz etkilere sağlıklı uyum göstermesi ya da normal gelişimsel sonuçlar elde ettiği durumların sonucunda oluştuğu ifade edilmektedir. Bu sebeple, psikolojik dayanıklılığı açıklamak için risk faktörlerinin, koruyucu faktörlerin ve olumlu sonuçların anlaşılmasına ihtiyaç vardır (Tümlü, 2012).

Risk Faktörleri: Risk, olası olumsuz sonuçları tahmin eden bir değişken olarak, olumsuz yaşam koşullarını ifade etmek için kullanılır. Risk faktörleri, olumsuz bir sonucun ortaya çıkma olasılığını artıracak ya da olası bir problemin süregelmesine neden olacak etkiler olarak tanımlanmıştır (Kirby ve Fraser, 1997). Bazı araştırmacılar, bireyin ve çevrenin özelliklerine göre riskle ilgili ayrımda bulunmuşlardır. Risk faktörlerinin doğasına ek olarak, risk faktörlerinin sayısı ve ağırlığı, psikolojik dayanıklılık tanımları açısından önemlidir. Risk faktörleri; kişiyle ilgili risk faktörleri, aile ile ilgili risk faktörleri ve toplumsal risk faktörleri olmak üzere üç grupta ele alınmaktadır.

Kişiyle ilgili risk faktörleri; zekâ düzeyinin düşük olması, kaygılı bir mizaca sahip olma, sağlık problemleri yaşama, kendine güvenin az olması, benlik saygısının düşük olması, etkili başa çıkma mekanizmalarını kullanamama, kendini etkili bir biçimde ifade edememe ve agresif kişilik yapısına sahip olmadır.

Aile ile ilgili risk faktörleri; ailevi hastalıklar, anne babanın boşanması, tek ebeveyn sahip olma, ebeveyn-çocuk arasında sağlıklı ilişkilerin kurulamaması, sert ya da tutarsız disiplin anlayışı, kardeşler arası olumsuz ilişkiler, aile içi şiddet, ailede ihmal ve istismardır.

Toplumsal risk faktörleri; düşük sosyoekonomik düzey, evin, okulun ya da diğer hizmetlerin yetersizliği, toplumsal olumlu rol modellerinin eksikliği, madde kullanımı, göç ve işsizlik gibi durumları kapsar (Rutter, 2006; Luther ve Zigler, 1992; Flaherty, 1992; Coleman ve Hagell, 2007; Masten ve Reed, 2002; Goldstein ve Brooks, 2005).

Koruyucu Faktörler: Risk ya da zorluğun etkisini azaltan ya da ortadan kaldıran, sağlıklı uyumu ve bireyin yeterliklerini geliştiren durumları tanımlar (Masten, 1994). Jessor (1987), koruyucu faktörleri, problem davranışlara karşı kişisel ve sosyal kontrolün sağlanması ve algılanan sosyal desteğin yeterli olması gibi problem davranışlarla ilgilenme olasılığını azaltan faktörler olarak belirtmektedir (akt. Siyez, 2006). Koruyucu faktörlerin varlığı, bir taraftan problemi ortaya çıkmadan önlemeyi ve bir problem davranışın oluşumunu azaltmayı sağlarken; diğer taraftan var olan sorunun etkisini azaltarak bireyin duygusal ve fiziksel iyi oluşuna katkı sağlayacak davranışları, tutumları ve bilgileri güçlendirmesine yardımcı olarak, zorluklar karşısında bireyin ayakta kalmasını sağlar (Romano ve Hage, 2000). Psikolojik dayanıklılık ile ilgili çalışmalarda, koruyucu faktörler; içsel (bireysel) ve dışsal (çevresel) faktörler olarak iki gruba ayrılır.

İçsel (Bireysel) Faktörler;

Sosyal Yeterlik (Social Competence); sosyal yeterliğe sahip bireyler, başkaları üzerinde olumlu bir etki bırakabilme becerisine sahip oldukları için diğerleri ile sağlıklı sosyal ilişkiler kurabilirler. Ayrıca bu beceriye bireylerde; sorumluluk, esneklik, empati, ilgi, iletişim becerileri ve mizah duygusu bulunur.

Problem Çözme Becerileri (Problem Solving Skills); bu beceriye sahip bireyler, karşılaştıkları problemlere alternatif çözümler üretmede ve problemin üstesinden gelmede yeterlidirler. Ayrıca bu kişiler, içsel kontrolü sağlamayı kolaylaştırıcı planlama becerisine sahip olmakla birlikte aynı zamanda yaratıcı, irdeleyici ve esnek düşünebilen kişilerdir.

Bağımsızlık/Özerklik (Autonomy and Self of Sence); bağımsızlık özelliğine sahip bireyler, benlik duygusu, bağımsız hareket edebilme becerisi ve kendi çevresi üzerinde kontrol sağlamak için çaba harcamada yeterlidirler.

Amaçlılık ve Gelecek Duygusu (Sense of Meaning and Purpose); bu kişiler, ileriye dönük hedefler belirleme ve bu hedefleri gerçekleştirmek için çaba

harcamanın yanı sıra sabır, umut ve iyimserlik gibi bir takım olumlu duygulara sahiptirler (Benard, 1991).

Dışsal (Çevresel) Faktörler;

- Anne baba ve diğer yetişkinlerle yakın ilişkilerin olması
- Güvenilir ebeveynlere sahip olunması
- Olumlu aile ikliminin var olması
- Düzenli bir ev ortamının olması
- Anne ve babanın eğitim düzeyinin yüksek olması
- Eğitimin desteklenmesi
- Sosyoekonomik avantajların olması
- Sorumlu ve kurallara uyan arkadaşların olması
- Etkili bir okulun olması
- Sosyal organizasyonlar ile bağlantıların olması
- Toplumun güven düzeyinin yüksek olmasıdır (Krovetz, 1999).

Olumlu Sonuçlar: Yazında olumlu sonuç, yeterlilik kavramı ile aynı anlamı taşır. Bu iki kavram, var olan çevresel koşullarda, bireysel gelişim sürecini sağlıklı bir biçimde sürdürmesi için bireyin etkili ve iyi bir uyum göstermesi anlamına gelir (Masten ve Coatsworth, 1998).

Olumlu sonuçlar bireyin, sahip olduğu içsel ve dışsal koruyucu faktörlerle, risk faktörlerinin üstesinden gelmesi sonucunda kazandığı yeterliliklerdir. Bunlar;

- Bireyin gelişim görevlerini yerine getirmesi
- Akademik başarının olması
- Olumlu sosyal ilişkiler/sosyal yeterliğinin olması
- Suça yönelik davranışlardan uzak durması
- Duygusal problemlerin ya da semptomların az olması
- Mutlu olması
- Okula devam etmesi
- Sosyal yardım çalışmalarına katılması
- Ders dışı etkinliklerin içinde yer alması

- Kurallara uygun davranışlar göstermesi
- Arkadaşları tarafından kabul görmesi
- Psikopatolojinin bulunmaması
- Kendini kabul etmesi ve uyumlu olması
- İyilik hali
- Yaşam doyumu (Masten ve Reed, 2002).

2.1.1.2. Psikolojik Olarak Dayanıklı Olan Bireylerin Özellikleri

Dayanıklılık, bilişsel düzeyde iyimser değerlendirmeler ve kararlı başa çıkma davranışları yoluyla strese neden olan günlük olayların etkisini azaltmaya yönelik kişilik temelli bir eğilimdir (Crowley ve diğer., 2003; Hannah ve Morrissey, 1987). Buna göre, psikolojik dayanıklılığı yüksek bireyler, günlük faaliyetlere ve işlerine daha fazla bağlanırlar, yaşamlarını kontrol altında tutarlar ve beklenmedik değişimleri gelişme için bir fırsat olarak görürler. Dayanıklılık düzeyi düşük bireylerde ise, dışsal denetim odağı, değişikliğe karşı direnç ve uzaklaşma görülür (Klag ve Bradley, 2004; Maddi ve Khoshaba, 1994). Kişisel iyi olmaya ilişkin bir dayanıklılık modeli sunan Terzi (2005) de, psikolojik dayanıklılığın, stresle başa çıkmaya yardımcı olan bir kişilik özelliği olduğunu ifade etmiştir.

Stresli olaylarla karşılaşan yüksek dayanıklılığa sahip bireyler, problem çözme ve planlama gibi daha yaklaşımcı stratejileri kullanırlar ve kaçınımcı stratejileri tercih etmezler. Stresli olaylar sırasında bile olumlu duygular yaşarlar. Bu bireyler, fizyolojik olarak da olumsuz duygusal uyarılmadan kendini çabuk toparlar. (Tugade ve diğer., 2004). Bundan dolayı, etkili başa çıkma becerilerine sahip dayanıklı bireyler, daha az stres yaşarlar ve daha az rahatsızlık belirtisi gösterirler (Klag ve Bradley, 2004). Ayrıca, dayanıklı bireyler stresli yaşam olaylarıyla karşılaştıklarında, bunları kontrol etmek için aktif girişimde bulunurlar, yaşadıklarını ilginç ve değerli olarak görürler ve bu olayları öğrenme ve gelişim için bir araç olarak değerlendirirler (Hanton ve diğer., 2002).

Kobasa (1979; 1982)'ya göre psikolojik dayanıklılığı yüksek kişiler; işine düşkün, zorlukları bir tehdit olarak değil yeteneklerini sınavacakları bir fırsat olarak değerlendiren ve yaşamlarındaki olayların kendi kontrollerinde geliştiğini hisseden kişilerdir.

Kobasa (1996)'ya göre psikolojik dayanıklılığı oluşturan kendini adama, kontrol ve meydan okuma boyutları stresin olumsuz etkilerini en aza düşürmektedir. Yüksek dayanıklılığa sahip bireyler, sadece yapacakları davranışı seçmeyi değil, aynı zamanda yapacakları davranışın önemine de çok inanırlar. Psikolojik dayanıklılığı oluşturan kendini adamanın hem içsel (bireyin sahip olduğu aktivitelere başvurması) hem de dışsal (toplumda uygulaması) yönü vardır. Yaşamlarındaki olayların kendi kontrolleri dahilinde geliştiğini hisseden kişiler, yaşamlarını kendileri tayin ederler ve olumsuz dışsal güçleri etkisiz hale getirebilirler. Duygularının ve davranışlarının sorumluluğunu alırlar. Çoğu zaman, stres kaynaklarının kişisel seçimlerinin bir sonucu olduğuna inanırlar. Yaşamdaki durumları etkileyebileceklerine olan inançları, yüksek özsaygının temelini oluşturur. Özsaygı, olumsuz yaşam durumlarının düzeltilebileceği ve sorunların üstesinden gelinebileceği şeklindeki iyimser bakış açısına ve kendine güvenmeye neden olur. Güven ise stres verici olaylar karşısında psikolojik olarak dayanıklı olmayı sağlar. Psikolojik dayanıklılığı yüksek bireyler, zorluklara meydan okurlar. Durağan olmaktan çok değişime inandıklarından, stresli yaşam durumlarını, güvenliğe yönelik bir tehdit olarak değil kişisel gelişim için bir fırsat olarak görürler. Yeni yaşantılara açık kişiler, stresi öğrenmeye yönelik gerekli bir basamak olarak kabul ederler.

Garnezy (1993), yoksul koşullarda yaşayan gençlerle ilgili bir çalışmada, dayanıklılığı etkileyen birtakım kişisel özellikleri tanımladı. Bu özellikler, sosyal becerilerin yüksek olması, olumlu akran ve yetişkin etkileşimi, sosyal cevap verebilirlik ve duyarlılığın yüksek olması, zeka, empati, mizah yeteneği, yüksek özsaygı, içsel denetim odağı ve eleştirel problem çözme becerileridir. Başka çalışmalarda tanımlanan, uysal bir mizaç (Tschann ve diğer., 1996), iyimserlik (Carver, 1998; Floyd, 1996), kişisel kararlılık ve sabır (Floyd, 1996; Smokowski

1998; Smokowski, Reynolds ve Bezruczko, 1999) ile aile bağılılığı (Carbonell, Reinherz ve Giaconia, 1998) dayanıklı gençlerin diğler özellikleridir.

Werner (1984) dayanıklı çocukların mizacının genellikle farklı olduğunu, onların yetişkinler ile erken yaşlardan itibaren yakın ilişkiler kurmalarına olanak sağlandığını, böylece aile üyeleri ve diğler bireylerin gösterdikleri olumlu yanıtları öğrendiklerini belirtmiştir. Ayrıca, dayanıklı çocukların, problem çözmeye yönelik aktif yaklaşımlar sergilediklerini, yaşantılarını yapıcı bir şekilde algılama eğilimleri olduğunu, diğler insanlardan gelen olumlu ilgiyi elde etme yeteneğine sahip olduklarını ve yaşama bakışlarının daha olumlu olduğunu belirtmiştir.

Bir kişilik özelliğı olarak tanımlanan psikolojik dayanıklılığın gelişimi erken çocukluk dönemlerine rastlamaktadır. Psikolojik dayanıklılık için stresli durumlar karşısında ebeveynlerin tepkisi, varoluş nedeni olan “yaşamı düzenleyici ilkeleri” geliştirmek olmalıdır. Ebeveynler, her bireyin kendine özgü olduğunu kabul etmeli, çocuklarının davranışlarının sorumluluğunu üstlenmelerine yardımcı olmalı, davranışları, seçimleri ve kararları ile kendi yaşamlarını düzenlemelerine ortam sağlamalı ve çocuklarını seçim yapmada özgür bırakmalıdır. Dayanıklılığın gelişiminde diğler önemli bir nokta, ailesi tarafından ilgi gösterilmeyen çocukların yaşamlarında karşılaştıkları zorluklardır. Bu çocuklar, özel olma ihtiyacı karşılanmadığından dolayı aile içinde ve toplumda sağlıklı kişilerarası ilişkiler kuramamaktadır. Buna karşılık, kurban olarak seçilen çocuk, üstünlük çabaları ile karşılaştığı olumsuz durumların üstesinden gelebilmek için çaba gösterebilmektedir. Başka bir ifadeyle ailesi tarafından ihmal edilen çocuklar, kendilerine daha iyi bir yaşam kurma yeteneğine sahip olabilmektedirler (Kobasa, Maddi ve Kahn, 1982). Erken çocukluk döneminde psikolojik dayanıklılığın gelişimini inceleyen Khoshaba ve Maddi (1999), yaptıkları araştırmada erken çocukluk ve dayanıklılık ilişkisini ele almışlardır. Araştırma sonucunda, dayanıklılık kişilik özelliğinin gelişiminde erken yaşlarda ebeveyn kaybı, fiziksel ve ruhsal hastalıklar, düşük sosyoekonomik düzey gibi stres verici durumlarla karşılaşmanın etkili olduğu bulunmuştur.

2.1.2. Özgüven

Özgüven, psikolojik yaşamın temel öğelerinden biri, duygusal bir gerekliliktir (McKay ve Fanning, 2006:1). Özgüven, “yüreklilik, cesaret” olarak tanımlanır; aynı zamanda özgüven kavramı kişinin kendi yeteneklerine kesin inancını da içerir. Özgüven, bir zihin durumu olduğu gibi fiziksel yanı da olan bir kavramdır (Hambly, 2001). Feltz (1988), özgüveni “genel bir özellik olmaktan daha çok bireyin belirli bir aktiviteyi başarılı biçimde yapacağına olan inancı ve bireyin kendi yargı, yetenek, güç ve kararlarına güvenmesi” şeklinde tanımlamıştır. Bandura (1997) ise özgüveni, “bireyin kendisini değerli hissetme yargısı” olarak tanımlar.

Özgüven, davranışların en önemli belirleyicilerinden biri olup, bireyin kendisine yönelik olumlu düşüncelerinin olması, kendini ve olayları kontrol edebileceği inancı, kendini sevmesi, yeterli olduğunu düşünmesi, değerinin farkında olması, kendisiyle barışık olması, kendini tanıması ve olduğu gibi kabul etmesi gibi durumlarla ilgili bir kavramdır (Eldeleklioğlu, 2004).

Kugle (1983)’a göre kişiliği oluşturan önemli kavramlardan biri olan özgüven, kişinin kendisini değerlendirmesi ve kendisinden memnun olup olmaması sonucu oluşan öznel bir olgudur. Koşullara, konuma ve gelişmelere göre değişebilir. Yüksek-düşük özgüven şeklinde olumlu veya olumsuz olabilir. Kişinin yüksek veya düşük özgüvenli oluşu, duygularını ve davranışlarını farklı yönlerde etkiler (akt. Soner, 1995).

Lindenfield (1997), özgüvenin, iç ve dış özgüven olmak üzere iki farklı şekilde olduğunu belirtmiştir. İç özgüven, kendimizden memnun ve kendimizle barışık olduğumuza dair inancımız ve bu konuda hissettiklerimiz; dış özgüven ise, dışarıya kendimizden emin olduğumuz şeklinde verdiğimiz görüntü ve davranışlardır. İç özgüveni ve dış özgüveni sağlam olan bireyler, aşağıdaki tabloda belirtilen özellikleri gösterirler (akt. Özbey, 2004).

Tablo 1
İç ve Dış Özgüveni İfade Eden Davranışlar

Özgüven	
İç Özgüven	Dış Özgüven
Kendini sevme	İletişim becerilerinin iyi olması
Kendini tanıma	Kendini iyi ifade edebilme
Kendine açık hedefler koyma	Kendini ortaya koyabilme
Pozitif düşünme	Duygularını kontrol edebilme

Bireyin özgüveninin oluşmasında temel rol oynayan benlik kavramı, bireyin ne olduğunu; ideal benlik, olmak istediği ben'ini; özsaygı ise bireyin ne olduğu ile ne olmak istediği arasındaki farka ilişkin duygularını gösterir (Akagündüz, 2006). Kişiler, benlik kavramı doğrultusunda davrandıkları zaman, kendilerini güvende ve yeterli hissederler. Davranışları, kendilerini değerlendirmelerinden, kendilerine verdikleri rolden farklı olduğunda ve istediklerinin dışında davranmaya zorlandıklarında kendilerine olan güvenleri zedelenir (Kulaksızoğlu, 1999).

Her bireyin sahip olduğu, özgüven ve özdeğer sahibi olma ile başkaları tarafından takdir edilme ihtiyacı birbirine bağlı iki alt gruba ayrılır. Birincisi güç, başarı, beceri sahibi olarak insanların güvendiği bir kişi olmak; ikincisi ise, önemli olma, saygı görme, takdir edilme ihtiyaçlarıdır. Kendini değerlendirme ihtiyacının tatmini, bireyin kendine güvenmesini, kendini değerli ve yararlı bir birey olarak görmesini sağlar (Kasatura, 1998).

Çocukta özgüven doğumla birlikte gelişmeye başlar, erken yaşlarda kesinlik kazanır ve 9-10 yaşına kadar da gelişmeye devam eder (Özbey, 2004). Anne babanın çocuğu üç dört yaşına kadar yetiştirme biçimi, çocuğun erken yıllardaki özgüven derecesini belirlemektedir (McKay ve Fanning, 2006). Çocuktaki güven duygusunun temeli aile ortamında atılmakta ve anne-baba-çocuk arasındaki olumlu ilişkiler, yaşam boyu devam ederek, bağımsızlık ve yeterlilik duygusunun gelişiminde önemli olmaktadır. Kendine güven duygusu, tutarlı ve doyumlu bir sevgi ilişkisi ile gelişebilir. Çocukluklarında anne babalarının sürekli hoşnutsuzluk, karamsarlık ve günlük yaşamdaki olur olmaz yakınmalarını dinleyerek büyüyen çocuklar,

gelecekteki yaşamlarında karamsar, güvensiz ve kendilerini yetersiz hisseden bireyler haline gelirler. Eğer anne baba, çocuğu cesaretlendirir, yaptıklarına olumlu karşılık verirse, gelişimine ve kendine güvenine olumlu bir katkıda bulunmuş olurlar; yetersizliklerini vurgular ve başarılarını desteklemezlerse, bireyde özgüven oluşumu çocukluk yıllarında zedelenmiş olur (Kasatura, 1998). Çocuklar, ergenlikle beraber özgüvenlerini değerlendirmeye ve şekillendirmeye başlarlar. İlk yıllarda ailenin çocuğa verdiği mesajlar doğrultusunda gelişen özgüven, çocuğun okula başlamasıyla ailenin yanı sıra öğretmen ve arkadaşlar gibi diğer kaynaklardan beslenir (Özbey, 2004).

Daha büyük çocuklar, gençler ve yetişkinler üzerindeki araştırmalar, neyin neden ve neyin sonuç olduğu konusunda ortak bir karmaşaya sahip olduklarını göstermektedir. Akademik başarı mı özgüveni artırır, yoksa özgüven mi okul başarısını? Yüksek sosyal konumda olanların özgüveni artar mı, yoksa özgüveni fazla olanlar mı yüksek sosyal konumlara ulaşır? Alkolikler kendilerinden nefret ettikleri için mi içerler, içtikleri için mi kendilerinden nefret ederler? Kişiler, iş görüşmelerinde başarılı oldukları için mi kendilerini severler, yoksa kendilerinden memnun insanlar mı iş görüşmelerinde başarılı olurlar? tüm bu sorular gösteriyor ki özgüven hem yaşam koşullarına göre gelişmekte hem de yaşam koşulları özgüvenden büyük çapta etkilenmektedir (McKay ve Fanning, 2006).

Özgüvenin iki merkezi boyutu vardır: “sevilebilir olma duygusu”, “yeterli olma duygusu” (Humphreys, 2002; akt. Günalp, 2007). Özgüveni yüksek olan bireyler genelde, kendilerine güvenen, başarmak isteyen, iyimser, zorluklardan yılmayan, yeniliklere açık ve araştırmacı, insan ilişkilerinde rahat ve sevecen, sorumluluk alan ve atılgan kişilik özelliklerine sahiptirler. Kendilerini saygı ve kabul edilmeye değer, yararlı, önemli kişiler olarak algılama eğilimindedirler (Mağden ve Aksoy, 1993; akt. Kurtuldu, 2007). Özgüvenli kişi yeteneklerinin farkındadır. Neyi yapabileceğini, neyi yapamayacağını bilir. Yani güçlü ve zayıf yanlarını tanır. Yeteneklerini çok iyi kullanır. Girişken olduğu için yeni şeyler denemekten çekinmez (Özbey, 2004).

Özgüveni düşük bireyler ise, kendilerini başarısız ve değersiz görür, reddedilme korkusu ile sevgi ilişkisine girmezler. Günlük yaşamdaki problemleri çözemeyeceklerine inanır, devamlı çaresizliğin stres ve kaygısını yaşarlar. Çabuk etkilenirler ve başkalarına bağımlı bir yaşantı içerisindedirler (Kurtuldu, 2007). Özgüveni gelişmemiş kişi, kendisini yeterince tanımadığı için yeteneklerinin farkında değildir. Neyi başarabileceğini bilmez. Tek bildiği şey, hiçbir şey yapamayacağıdır. Kendisinde gurur kaynağı olabilecek bir özellik bulamaz. İçeride kapanık ve depresyona daha meyillidir (Özbey, 2004).

Özgüven eksikliğinin derecesi yaşam boyu karşılaşılan düş kırıklıklarının sıklığına ve önem derecesine bağlıdır. Hayat boyunca yaşanan düş kırıklıkları ve ruhsal yaralanmalar sistematik olarak insanın özgüvenini zedeler. İnsan, ne kadar çok düş kırıklığı yaşarsa, özgüveni de o derece azalır, korkuları ise çoğalır; dolayısıyla özgüven kavramı, iyimserlik ve karamsarlıkla sıkı bir ilişki içerisindedir (Lauster, 2005). Psikolojik sorunları olan bireyler üzerinde yapılan araştırmalar, özgüven eksikliğinin, insanları yetersizlik duygusuna ve köklü bir cesaretsizliğe ittiğini göstermektedir (Kasatura, 1998).

Özgüven, kendisini insanlarla ilişki kurmakta gösterir. Özgüven sahibi kişinin kendilik değerleri, başkalarının değerlendirmelerine göre şekillenmez, diğer insanlarla daha başarılı ilişkiler gerçekleştirirler. Genellikle kendisine güvenmeyen insanlar benliğinden korkar. Bu kişiler için benlik bir bulmaca gibidir ve onu çözmek için gerekli cesarete sahip değildirler. Her insan onaylanmayı ve takdir edilmeyi ister ancak engellenmiş bir kendini gösterme isteği, kendine güvenememe olarak ortaya çıkar. Engellenmişlik baskı yaratır ve kişi genişleme dürtüsünü gerçekleştiremez (Lauster, 2005).

Kendine güvensizlik de yine diğer insanlarla olan ilişkilerde kendini gösterir. Zorluk çektiğimiz tüm insan ilişkileri özgüvenimize zarar verebilir. Bir durum kişinin kendisini kötü hissetmesine neden oluyorsa, o kişinin o konuyla ilgili olarak kendine olan güveni azalıyor demektir. Az ya da çok özgüven sahibi olmak, yetenek ile değil kişilik ile ilgilidir. Yaşamdan memnun olmak, özgüven eksikliğinin ortaya

çıkıldığı durumlarda oldukça güçtür. Özgüven eksikliği, belirli durumlarda ortaya çıkabileceği gibi, hayatın genelinde de kendini gösterebilir; ancak özellikle kişiye zor gelen olaylar karşısında daha da artabilir (Hambly, 2001).

2.1.3. Anne Baba Tutumları

Anne baba tutumları, çocuğun kişiliğinin oluşumunda ve karakterinin şekillenmesinde büyük önem taşır. Anne baba tutumu, gelişmekte olan çocuğa örnek model oluşturacağından çocuğun kişilik oluşumunu etkiler ve özdeşim modellerinden edindiğini benzer tutumları sergilemesiyle ortaya koyar. Uyumlu ve özgür bir aile ortamı içinde, tutarlı ve sağlıklı ilişkiler içinde büyüyen çocuk, özerk bir birey olarak yetişkin yaşamına ulaşabilir (Yavuzer, 2003). Çocuk, kültürel değerlerini, temel alışkanlıklarını, gelişim görevlerine karşı yaklaşımlarını aile ortamında kazanır. Çocuğun olumlu bir benlik tasarımı geliştirmesinde, yeterlilik duygusu kazanmasında ebeveynleri ile etkileşiminde aldığı geri bildirimler çok önemli rol oynar (Akkaya, 2008).

Anne babaların tutumları ve çocuklarıyla kurdukları ilişki biçimi toplumdan topluma, kişiden kişiye farklılık gösterdiği gibi aynı toplum ve kültür içinde yaşayan aileler arasında bile farklı şekilde olabilmektedir. Sosyoekonomik düzey, anne babanın yaşı, eğitimi, kişilik özellikleri ve ailedeki çocuk sayısı gibi değişkenler de anne baba tutumlarını etkilemektedir (Mussen, 1973, akt. Pamir, 2008).

Gelişim psikolojisinde çocuk yetiştirme tutumlarıyla ilgili olarak yapılan çalışmalar çok eski tarihlere dayanmaktadır. Anne baba tutumu kavramı, Psikodinamik ve Davranışçı Model, Baumrind'in Sınıflaması, Maccoby ve Martin'in Modeli ile incelenmiştir (Yılmaz, 2000).

2.1.3.1. Psikodinamik Model

Psikanalitik kuramın kurucusu Freud, insan davranışlarını biyolojik temellere dayanarak açıklamıştır. Freud, kişiliğin temel karakter yapısının bebeklik ve

çocukluk yıllarında özellikle beşinci yılın sonunda biçimlendiğini bu yaştan sonraki gelişimin temel yapının işlenmesinden ibaret olduğuna inanır. Özellikle anal dönemde anne ve çocuk arasındaki ilişkilerin uyumlu şekilde sürdürülmesi, özerk bir insan olarak özgürce seçim yapabilme, bağımsızlığını sürdürebilme, suçluluk duymaksızın girişimde bulunabilme, olaylar karşısında karamsarlığa kapılmadan eyleme geçme ve bu eylemlerin sonuçlarını olduğu gibi kabullenebilme, dik kafalı olmadan ya da aşırı ödünler vermeden diğer insanlarla işbirliği yapabilme yeteneklerini etkilemektedir. Yine üç-beş yaşlar arasına rastlayan fallik dönemde sağlıklı koşullarda çocuk; kendi cinsiyetini benimseme, utanç duygusuna kapılmadan meraklarını giderebilmeyi öğrenme, çevresindeki durumların ve kişilerin yanı sıra kendi içsel dürtüleri üzerinde de egemen olabilme, iç ve dış dünyasına bir düzen getirme çabası içindedir (akt. Geçtan, 1996).

Psikodinamik modelde, gelişimin temel belirleyicilerinin biyolojik olduğu ve ebeveynin istekleri ile toplumsal beklentiler arasındaki çatışmanın kaçınılmaz olduğu belirtilmiştir. Çocuğun libidinal ihtiyaçları ile aile çevresi arasındaki etkileşimin çocuğun gelişimindeki bireysel farklılıkları belirlediği varsayılmaktadır. Psikodinamik bakış açısındaki araştırmacılar, anne baba ve çocuk arasındaki duygusal ilişkiyle ve bu duygusal ilişkinin, çocuğun psikoseksüel ve psikososyal gelişimi ile kişiliği üzerindeki etkisiyle ilgilenmişlerdir. Ebeveyn ile çocuk arasındaki duygusal ilişkilerin bir aileden diğerine gösterdiği farklılıklar, ebeveyn tutumlarındaki farklılıklara bağlanmaktadır (Yılmaz, 2000).

2.1.3.2. Davranışçı Model

Davranışçılar, yakın çevreden alınan pekiştiricinin çocuğun gelişimini nasıl etkilediği ile ilgilenmişler ve davranışın tutumdan daha önemli olduğunu belirterek, ebeveyn tutumlarını ebeveynlerin davranışları açısından gruplamışlardır. Çocuğun gelişimindeki bireysel farklılıkların, çocuğun içinde bulunduğu öğrenme çevresindeki farklılıkları gösterdiği düşünüldüğü için, davranışçılara göre ebeveyn tutumu bu çevreyi tanımlayan davranış örüntüleridir. Hem psikodinamik hem de davranışçı model çocuğun sosyalleşmesinde, ebeveynin inançlarının ve çocuğun

doğasının ebeveyn davranışlarının en önemli belirleyicileri olduğu görüşündedirler (Tire, 2011).

2.1.3.3. Baumrind'in Sınıflaması

Baumrind (1971) okul öncesi dönemdeki çocuklarla ev ortamında yaptığı gözlemlerinde ve laboratuvar çalışmalarında ebeveyn ile çocuk arasındaki etkileşimi incelemiş ve çocuk yetiştirme konusunda anne baba tutumu ile ilişkili 4 boyut belirlemiştir. Bunlar ebeveyn kontrolü, ebeveyn-çocuk iletişimde açıklık, olgunluk beklentisi ve bakım/destek boyutlarıdır. *Ebeveyn Kontrolü boyutu*, ebeveynler tarafından konulan kurallara çocukların ne oranda uymak zorunda olduklarını gösterir. *Ebeveyn Çocuk İletişiminde Açıklık boyutu*, anne ve babaların verilecek kararlarda çocuklarının fikirlerine ve düşüncelerine ne derece saygı gösterdiklerini, bu konuda çocuklarını ne derece teşvik ettiklerini ve çocuklarının davranışlarına sınırlar getiriliyorsa bunun nedenlerini ne oranda açıkladıklarını gösterir. *Olgunluk Beklentisi boyutu*, anne ve babaların çocuklarını zihinsel, sosyal ve duygusal alanda başarılı olmaları için ne derece teşvik ettiklerini gösterir. Örneğin yüksek olgunluk beklentisine sahip olan anne babalar çocuklarına, “kendi yetenek ve çabalarıyla yapmayı öğrenmelisin” mesajını verirler. *Bakım-destek boyutu*, anne ve babaların çocuklarına bakarken ve onlarla ilişki kurarken ne derece yakın, sevecen ve sıcak davrandıklarını gösterir (akt. Yılmaz, 2000).

Baumrind (1971), bu dört boyutun kombinasyonlarına bağlı olarak üç temel anne baba tutumu ortaya koymuştur. Bunlar otoriter, demokratik ve izin verici anne baba tutumudur (Tablo 2). Bu sınıflamaya göre, kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında yüksek, açık iletişim ve bakım boyutlarında düşük olan ebeveynler otoriter olarak adlandırılmaktadır. Bütün boyutlarda anılan özelliklere yüksek derecede sahip olan anne babalar demokratik olarak adlandırılmaktadır. Kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında düşük, açık iletişim ve bakım boyutlarında yüksek olan anne babalar ise izin verici olarak adlandırılmaktadır. Baumrind (1971)'e göre anne babaların çoğu, çocuklarıyla olan iletişimlerinde bu davranışlardan birini daha belirgin olarak benimser ve uygularlar (akt. Yılmaz, 2000).

Tablo 2
Baumrind (1971)'in Anne Baba Tutumuna İlişkin Sınıflaması

	Kontrol		Açık iletişim		Olgunluk Beklentisi		Bakım	
	Yüksek	Düşük	Yüksek	Düşük	Yüksek	Düşük	Yüksek	Düşük
Otoriter	*			*	*			*
Demokratik	*		*		*		*	
İzin verici		*	*			*	*	

Otoriter ailelerde, kurallar sıkıdır, esneklik yoktur, kurallar çiğnendiği takdirde bu durumun kesin ve belirlenmiş sonuçları vardır. Bu ailelerde sadakate değer verilirken çocukla ikili iletişime girilmez. Ailelerde statükoyu devam ettirmeye ilişkin güçlü bir eğilim vardır ve anlaşmazlık yaşandığında buna tolerans gösterilmez. Doğal olarak, bu aileler değişimin ve büyümenin gerekli olduğu durumlarda büyük zorluk çekerler. Sonuç olarak, bu aileler gencin yeni davranışlar denemesini kabul edilemez bulabilirler, bu tavır çatışmaya ve uyumsuzluğa neden olabilir. Ayrıca anlaşmazlıklara izin verilmediğinden, ne farklılıkların açıkça konuşulması ne de çatışmaların çözümlenmesi mümkün olmaz. *Demokratik ailede* bağımsız düşünmenin teşvik edilmesi ve bireysellik değerlidir, çocuğun kendini ifade edebilmesi ve kuralların anne baba tarafından kontrol edilmesi yerine çocuğun kendini kontrolü daha önemlidir, çocukla ikili iletişim kanalları açık ve sıcaktır. Demokratik tutum sergileyen anne baba, çocuklarına deneme ve yanılma payı bırakır. Çocuğu buyruklarla değil yol göstererek ve uyararak eğitirler. Çocuğun kişiliğine saygı gösterirler, çocuktan yaşından (büyük) olgun davranış beklenmez. Bağımsız davranması için anne baba, çocuğu destekler, kendi işini kendi görmeye alıştıırırlar. Özgür davranışı onaylayan anne babalar, serbestlik tanıyarak çocukların belli davranışları yapmada ve yeteneklerine uygun kararlar vermesinde yardımcı olurlar. *İzin verici ailelerde* ise çocuğa sınır koyma söz konusu değildir, nadiren disiplin uygulanır, bu aileler de sıcak ve kabule yatkın ve genellikle çocuğa koşulsuz destek sunarlar, çocuk tam bir serbestlik içindedir ve aile tarafından mutlak bir kabul söz konusudur. Bu anne babalar, çocuklarının davranışlarını değiştirmek, şekillendirmek veya onlara etkili bir model olmak için çabalamazlar. Kendi

aktivitelerini kendilerinin planlanmasını konusunda çocuğa sınırsız haklar tanırlar. Onlara standartlar koymazlar ve müdahale etmezler. Bu tutumu benimseyen anne babalara göre çocuğu kısıtlamak, çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir (Baumrind, 1971; akt. Yılmaz, 2000; Garralda, 1992, akt. Geldard ve Geldard, 2013).

2.1.3.4. Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli

Yılmaz (2000)'ın belirttiğine göre, Maccoby ve Martin (1983), Baumrind'den farklı olarak anne baba tutumunu duyarlılık (responsiveness) ve talepkarlık/denetleme (demandingness/control) olmak üzere iki boyut açısından ele almışlar ve bu iki boyutun kesiştiği noktada dört tür anne baba tutumu tanımlamışlardır (Tablo 3). Maccoby ve Martin, Baumrind'in çalışmalarında sınıfladıkları "izin verici" anne baba tutumunu ikiye ayırmışlardır. Bunlar izin verici/müsamahakâr (hoşgörülü) ve izin verici/ihmalkâr anne baba tutumlarıdır. Tablo 3'de görüldüğü üzere, demokratik ebeveynler hem yüksek düzeyde denetleme/talep hem de kabul/ilgi gösterirler. Otoriter ebeveynler ise yüksek düzeyde denetleme/talebe sahip iken düşük düzeyde kabul/ilgi gösterirler. Otoriter ve demokratik ebeveynlerin çocuklarının gelişimlerdeki farklılıklar ebeveynin ilgisi ve kabul düzeyindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Çünkü Maccoby ve Martin'in sınıflandırmasındaki her iki anne baba tutumundan denetleme/talep boyutu yüksektir. İzin verici/müsamahakâr ebeveynler yüksek düzeyde kabul/ilgi ve düşük düzeyde denetleme/talep gösterirler. İzin verici ihmalkâr ebeveynler ise her iki düzeyde de düşük düzeyde tutuma sahiptirler. Buna göre her iki izin verici anne baba tutumunda kontrol boyutu düşükken izin verici ebeveynler arasındaki farklılık anne babanın göstermiş olduğu ilgi ve kabulden kaynaklanmaktadır. İzin verici/müsamahakâr ebeveynler, çocuklarına karşı oldukça hoşgörülü davranırlar, onlara sevgi gösterirler, sıcak ve ilgili davranırlar, davranışlarına herhangi bir sınırlama koymazlar.

Tablo 3
Maccobay ve Martin (1983)'in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli

İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli		Duyarlık / Kabul-İlgi	
		Yüksek	Düşük
Talepkarlık/ Denetleme	Yüksek	Demokratik	Otoriter
	Düşük	İzin verici / Müsamahakâr	İzin verici / İhmalkâr

İzin verici/müsamahakâr ebeveynler, çocuklarına karşı sıcak ve ilgili davranırlar, çocuklarının davranışlarını çok az kontrol ederler ya da hiç etmezler ve onları, tek başlarına verdikleri kararları uygulamalarına izin verirler. Genel olarak, müsamahakâr ebeveynlerin çocukları saldırgandırlar ve sorumluluk almaktan yoksundurlar. İzin verici ihmalkâr ebeveynler ise çocukları ile aralarına bir mesafe koyma eğilimindedirler, çocuklarına karşı ilgisizdirler, onları hiçbir şekilde denetlemezler, onlara ayıracakları zaman ve enerjileri yok gibidir. Bu ebeveynler çocuklarının sadece yiyecek ve giyecek gibi temel ihtiyaçlarını karşılarlar fakat onlara duygusal açıdan yakınlık göstermezler ve onların okulla ilgili ya da okul dışı faaliyetleriyle ilgilenmezler (akt. Yılmaz, 2000).

2.1.4. Psikolojik Dayanıklılık Konusunda Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Psikolojik dayanıklılık ile ilgili yürütülen çalışmaların öncüsü Kobasa (1979) sayılabilir. Kobasa ve diğer., (1982) stres ve hastalık arasında tampon işlevi gören psikolojik dayanıklılığın etkililiğini belirlemek için yaptıkları çalışma sonuçlarında, strese karşı direnç kaynağı olarak psikolojik dayanıklılığı etkili bulmuşlardır. Ayrıca psikolojik dayanıklılık, stres koşullarında sosyal destek ağının genişlemesinde önemli bir özellik olarak bulunmuştur.

Psikolojik dayanıklılık ile ilgili kapsamlı çalışmalardan biri, Werner ve Smith (1982)'in Hawaii'deki Kauai adasında yoksulluk yaşayan 200'den fazla çocukla yaptığı gözlem tekniğine dayalı boylamsal araştırmasıdır. Çalışmada, çocukların

yaklaşık üçte birinin yeterli, kendine özen gösteren ve kendine güvenen yetişkinler oldukları belirlenmiştir. Uysal mizaç, yüksek zekâ, içsel denetim odağı, yüksek benlik saygısı ve güçlü öz-yeterlilik gibi kişisel nitelikler ve davranışlar, temel gereklilik olmasa da dayanıklılığın gelişimine katkıda bulunan koruyucu faktörler olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, benlik saygısı ve öz-yeterliliğin destekleyici ilişkilerle artışı vurgulanmıştır. Bu nedenle ailenin duygusal ikliminin sıcaklık, sevgi, duygusal destek ve yapıyı içerdiğinde, dayanıklılığın oluşumuna öncülük ettiği belirlenmiştir. Aile desteğinin çok az olduğu sorunlu ailelerde, dayanıklı çocukların sıklıkla diğer etkili yetişkinlere bağlanma geliştirdikleri görülmüştür. Araştırmacılar ayrıca, Kauai'li çocukların yüksek riske sahip erken yaşantılarının ileriki yıllardaki sonuçları öngörmediğini belirlemiş ve dayanıklılığın yaşamın her noktasında geliştirilebileceğini ileri sürmüşlerdir.

Psikolojik sağlamlıkla ilgili diğer önemli bir araştırma da Elder (1985; akt. Aktay, 2010)'in ailesel güçlüklerin ergenlerin yaşamlarını nasıl etkilediğiyle ilgili yaptığı araştırmadır. Araştırmada, geç çocukluk döneminden erken adölesan döneme kadar 84'ü erkek ve 83'ü kız olmak üzere toplam 167 çocuk izlenmiştir. Araştırma, ekonomik zorluklar ile çocukların gelişimi arasındaki ilişkiyi anlamak ve özellikle de babanın yaklaşımının çocuğun sosyal-duygusal davranışları üzerindeki rolünü incelemek ve cinsiyetler arasında elde edilen sonuçlar bakımından fark olup olmadığını anlamak amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda; ekonomik kayıpların ve babanın olumsuz tutumlarının artmasıyla birlikte, ergenlerde ruhsal sorunların daha fazla yaşandığı ve öz-yeterlilik düzeyini azaltarak ergenin belirlediği hedeflere ulaşabilme, olayları kontrol edebilme ve kaynaklarını harekete geçirebilme yeteneğinde yetersizliklere yol açtığı ve kız çocukların erkeklere göre daha fazla incinebilir oldukları saptanmıştır.

Balakas (1999) evsiz 22 anne-çocuk çiftiyle yaptığı araştırmada, ilkökul dönemindeki evsiz çocukların dayanıklılığı ile ailelerinin dayanıklılığı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çocuklarda dayanıklılığın ölçümü olarak benlik saygısı ve aile dayanıklılığının ölçümü olarak da aile güçlülüğü ve aile problem çözme iletişimi temel alınmıştır. Çocukların benlik saygısının ölçümünde, "Çocuklar için Benlik

Algısı Profili”, aile güçlülüğünün ölçümünde “Aile Sağlık Endeksi” ve aile problem çözme iletişiminin ölçümünde “Aile Problem Çözme iletişimi” ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, çocukların dayanıklılığı ile ailenin dayanıklılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Voegler (2000) barınakta yaşayan 9-15 yaş grubu 50 çocuk ve onların anneleriyle görüşerek evsiz gençlerin dayanıklılığı üzerinde kümülatif riskin etkisini azaltmada çocuk ve anne faktörlerinin rolünü araştırmıştır. Çocukların dayanıklılığı çeşitli ölçekler ile ölçülen, yüksek risk karşısında sosyal davranışlar, sosyal yaşantılar ve afektif yanıtlardan yüksek puan alma ile tanımlanmıştır. Çocukların dayanıklılığıyla en çok bilişsel yetenek, uyum, sosyal öz-etkililik gibi bireysel özellikler ilişkili bulunmuştur.

Chan (2000)’ın Çinli ergenlerde stres ve üzüntü durumlarına psikolojik dayanıklılığın etkisini incelediği araştırmasına 245 öğrenci katılmış ve katılımcılar “Kişisel Görüş Envanteri”, “Yaşam Olayları Listesi”, “Başa Çıkma Yolları Ölçeği” ve “Psikolojik Sıkıntı Ölçeği”ni yanıtlamışlardır. Araştırma sonucunda, psikolojik dayanıklılık ve stresin psikolojik sıkıntı üzerinde bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Ayrıca, dayanıklılık düzeyi düşük bireylerin, stresli durumlar karşısında kaçınmacı ve pasif başa çıkma stratejilerini kullandıkları bulunmuştur.

Campbell-Sills, Cohan ve Stein, (2006) üniversite öğrencilerinde psikolojik sağlık, kişilik özellikleri, başa çıkma tarzları ve psikiyatrik belirtiler arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Psikolojik sağlık, kişilik boyutlarından vicdanlılık ve dışa dönüklük ile olumlu yönde; nevrotizm ile olumsuz yönde ilişkili bulunmuştur. Başa çıkma tarzlarının psikolojik sağlamlığı kişilik boyutlarından daha önemli derecede yordadığı görülmüştür. Görev yönelimli başa çıkmanın psikolojik sağlık ile olumlu yönde, duygu yönelimli başa çıkmanın ise olumsuz yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Magno ve diğer., (2008) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıklarını yordayan kişisel ve sosyal faktörleri

belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada, kişisel faktörlerden öz-saygı, öz-yeterlilik ve maneviyatın; sosyal faktörlerden ise güvenli bağlanma ve sosyal desteğin psikolojik dayanıklılığı anlamlı düzeyde açıklayan koruyucu faktörler olduğu ortaya konulmuştur.

Zakeri, Jowkar ve Razmjooe (2010) tarafından yapılan araştırmada dayanıklılık ile anne baba tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma, 235 kadın, 115 erkek olmak üzere toplam 350 üniversite öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada, “Canner-Davidson Dayanıklılık Ölçeği” ve “Steinberg Anne Baba Tutumları Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, anne baba tutumlarından kabul- ilgi tutumunun dayanıklılığın önemli olumlu bir yordayıcısı olduğu, buna karşın psikolojik özerklik-bağışlama ve davranışsal katılık-kontrol tutumunun dayanıklılık için önemli yordayıcı bir etken olmadığı bulunmuştur.

Gera ve Kaur (2015) ergenlerde dayanıklılık ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmaya, 16-19 yaşlarında toplam 500 ergen katılmıştır. Araştırmada, “Ergenler için Dayanıklılık Ölçeği(RS-14)” ve “Anne Baba Tutumları Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, dayanıklılık ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

2.1.5. Psikolojik Dayanıklılık Konusunda Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Terzi (2005) çalışmasında, öznel iyi olmaya ilişkin psikolojik dayanıklılık modelini test etmiştir. Araştırmanın örneklemini, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören 222’si kız, 173’ü erkek olmak üzere toplam 395 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilere çalışma kapsamında “Bilişsel Değerlendirme Ölçeği”, “Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği-IIIR”, “Başa Çıkma Yolları Ölçeği”, “Benlik Saygısı Ölçeği”, “Sürekli Kaygı Envanteri” ve “Yaşam Doyumu Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, psikolojik dayanıklılığın başa çıkma ve bilişsel değerlendirme üzerinde doğrudan etkili olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre de psikolojik dayanıklılığı yüksek olan bireylerin stresi daha az tehdit edici olarak

bilişsel yorumlama yaptığı ve bu yönde bir başa çıkma stratejisi belirlediği ifade edilmiştir.

Özcan (2005) araştırmasında lise öğrencilerinin sahip oldukları psikolojik sağlık özellikleri ve koruyucu faktörler arasındaki ilişkiyi; ailelerinin birliktelik ve boşanmışlık durumuna ve öğrencilerin cinsiyetlerine göre karşılaştırmıştır. Ayrıca, ailelerinin birliktelik-boşanmışlık durumu ve öğrencilerin cinsiyetinin öğrencilerin sahip oldukları sağlık özelliklerini ve koruyucu faktörleri yordayıp yordamadığına bakılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Ankara ili Mamak İlçesi'ndeki liselerden 70'i anne babası boşanmış, 82'si anne babasıyla birlikte yaşayan toplam 152 öğrenciden oluşmuştur. Boşanmış aile çocukları okul rehberlik ve psikolojik danışma servislerindeki öğrenci tanıma formlarından yararlanılarak tespit edilmiştir. Bu öğrencilerin 76'sı kız, 76'sı ise erkektir. Öğrencilerin sahip oldukları psikolojik sağlık özellikleri ve koruyucu faktörler "California Yılmazlık Değerlendirme Ölçeği" ile saptanmıştır. Araştırmada, anne babası birlikte olan lise öğrencilerinin sahip olduğu sağlık özellikleri ve koruyucu faktörler, anne babası boşanmış olanlara göre daha yüksek bulunmuştur.

Eminağaoğlu (2006) araştırmasında, sokakta yaşayan çocukların dayanıklılık özelliklerini ve bu özelliklerin kontrol grubu olarak seçilen, çalışan çocukların dayanıklılık özelliklerinden hangi açılardan farklılaştığı ile sokak çocuklarının aile ve sokakla ilişkili bazı risk ve koruyucu faktörler açısından özelliklerinin, dayanıklılıklarıyla olan ilişkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini, İzmir'de yaşayan 12-16 yaş arası 27 sokak çocuğu ve kontrol grubunu sokakta kalma yaşantısı hiç olmamış 12-16 yaş arası 27 çalışan çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak, "Rorschach Testi", araştırmacının oluşturduğu bilgi formu ve "WISC-R Testi" kullanılmıştır. Araştırmada görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, sokak çocuklarının işbirliği davranışına ve duygusal yakınlık kurmaya daha yatkın olduğunu göstermiştir. Ayrıca, annelerinden ayrı kalma öyküsüne sahip sokak çocuklarının depresif duygulanımının, annelerinden ayrı kalmamış olan sokak çocuklarınınkinden daha fazla olduğu bulunmuştur.

Bacanlı ve Sürücü (2006) Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin üniversiteye genel, sosyal ve akademik uyumlarının; psikolojik dayanıklılık düzeylerine, cinsiyete, sınıf düzeyine, üniversiteye girmeden önceki yaşanan yere ve yaşanan ortama göre farklılık gösterip göstermediğini incelemişlerdir. Araştırmaya katılan 677 öğrenciye “Üniversiteye Uyum Ölçeği-ÜUÖ”, “Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği-III R” ve “Kişisel Bilgi Formu” uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçları ise orta düzeyde psikolojik dayanıklılığa sahip olan öğrencilerin genel uyum puanlarının, düşük düzeyde psikolojik dayanıklılığa sahip olanlarınkinden daha yüksek olduğunu göstermiştir. Orta ve yüksek düzeyde psikolojik dayanıklılığa sahip olan öğrencilerin akademik uyum puanlarının, düşük düzeyde psikolojik dayanıklılığa sahip olanlarınkinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında erkek öğrencilerin üniversiteye uyumlarının kız öğrencilerinkinden anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur.

Kararımak (2007) çalışmasında, olumlu bilişsel ve duygusal kişisel faktörlerin (benlik saygısı, mizaca bağlı umut, iyimserlik, yaşam doyumu, olumlu duygular) psikolojik sağlamlıkla ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda olumlu kişisel faktörlerin psikolojik sağlamlık için önemli bir etken olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Önder ve Gülay (2008) araştırmasında, ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıklarını, kendilik kavramı ve cinsiyet açısından incelemek üzere İstanbul ilinde yaşayan 98 ilköğretim öğrencisi ile çalışmıştır. Araştırmada, cinsiyet ile benlik kavramının psikolojik dayanıklılık ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, kız öğrencilerin psikolojik dayanıklılık puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Oktan (2008) çalışmasında, üniversite sınavına hazırlanan ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının; cinsiyetlerine, ÖSS sınavına kaçınıcı kez girdiklerine, problem çözme becerilerine ve yaşam doyumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini ve öğrencilerin psikolojik sağlamlıkları ile başa çıkma becerileri ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığını incelemiştir.

Araştırma, üniversite sınavına hazırlanan 495 kız ve erkek ergen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, “Kişisel Bilgi Formu”, “Sağlamlık ve Ergen Gelişimi Ölçeği”, “Problem Çözme Becerileri Envanteri”, “Stresle Başa Çıkma Tutumları Ölçeği”, “Algılanan Sosyal Destek Ölçeği” ve “Yaşam Doyumu Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda; üniversite sınavına hazırlanan ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının; cinsiyete, ÖSS sınavına kaçınıcı kez girdiklerine, problem çözme becerilerine ve yaşam doyumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Aydın (2010) araştırmasında, üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ ve umut düzeyleri ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkiyi ve duygusal zekâ ve umudun psikolojik sağlamlığı yordamadaki rolünü, cinsiyet, sınıf düzeyi ve algılanan aile tutumu değişkenleri açısından incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi'nin altı farklı bölümünden 449 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Demografik Bilgi Formunun yanında, “Duygusal Zekâ Değerlendirme Ölçeği”, “Umut Ölçeği” ve “Yılmazlık Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, duygusal zekâ ve umudun, psikolojik sağlamlığın önemli yordayıcıları olduğunu göstermiştir. Araştırmada, duygusal zekâ ve umut düzeyi yüksek olan öğrencilerin, psikolojik sağlamlık düzeylerinin de yüksek olduğu bulunmuştur.

Karataş ve Savi-Çakar (2011)'in çalışmasında, ergenlerdeki dayanıklılığı yordayıcı olarak özgüven ve umutsuzluk değişkenleri incelenmiştir. Araştırmaya, 90 kız ve 133 erkek olmak üzere toplam 223 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre özgüven ve umutsuzluk düzeyi dayanıklılığın anlamlı bir yordayıcısı olarak bulunmuştur. Özgüven ve dayanıklılık arasında pozitif bir ilişki bulunurken, umutsuzluk ve dayanıklılık arasında negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Sezgin (2012)'in çalışmasında, ilköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri demografik özelliklere göre incelenmiştir. Çalışmaya Ankara'daki okullarda görevli 347 öğretmen katılmıştır. Katılımcıların dayanıklılık

düzeylerini belirlemek için “Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği III-R” kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda; katılımcıların dayanıklılıkları cinsiyete, yaşa, meslekteki kıdem ve branşa göre farklılaşmamıştır.

Görüldüğü üzere, yurtdışında ve yurtiçinde psikolojik dayanıklılık konusunda birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların genel olarak çocuk, ergen ve yetişkin olmak üzere bütün kesimlerde yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmalardan kimilerinin psikolojik dayanıklılığı açıklayan koruyucu faktörleri, kimilerinin ise psikolojik dayanıklılık ile olumlu ya da olumsuz ilişkiye sahip olan değişkenleri belirlemeye yönelik oldukları görülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın evreni, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1.Araştırma Modeli

Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. Bu tür bir düzenlemede, aralarında ilişki aranacak değişkenler, tekil taramada olduğu gibi, ayrı ayrı sembolleştirilir. Ancak bu sembolleştirme (değer verme, ölçme), ilişkisel bir çözümlenmeye olanak verecek şekilde yapılmak zorundadır (Karasar, 1995: 81). Bu modele uygun olarak bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkilerin varlığı ve derecesi ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırmanın bağımlı (yordanan) değişkeni, ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyi, bağımsız değişkenler ise cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, anne baba öğrenim düzeyi, ailenin gelir düzeyi, anne baba tutumları ve özgüven düzeyidir.

3.2.Evren ve Örneklem

Karasar (1995), evrenin (population), araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünü olduğunu; bu bütünün ortak özellikleri olan canlı ya da

cansız her türlü elemanı içerdiğini; örneklemin (sample) ise belli bir evrenden, belli kurallara göre seçilen ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük küme olduğunu; araştırmaların, bu örneklem kümeler üzerinde yapıldığını ve alınan sonuçların, ilgili evrene genellendiğini belirtmektedir.

Bu araştırmanın evrenini, 2014-2015 öğretim yılında Amasya ilinde bulunan resmi liselere devam eden öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise 2014-2015 öğretim yılında Amasya ili Merzifon ilçesinde bulunan Merzifon Anadolu Lisesi ile Merzifon Anadolu İmam Hatip ve İmam Hatip Lisesine devam eden 356'sı kız, 269'u erkek olmak üzere toplam 625 öğrenci oluşturmaktadır. Söz konusu okullar, random(küme) örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Uygulamaya başlanmadan önce ilgili okulların yetkilileri ile görüşülerek araştırmanın yapılması için uygun gün belirlenmiştir. Ölçekler belirlenen günde okulda bulunan bütün öğrencilere uygulanmıştır. Uygulama sürecinde eksik ve özensiz doldurulan formlar belirlenip, uygulama sonrası bu formlar araştırmadan çıkarılmış olup araştırma kapsamına dahil edilen öğrenci sayısı toplam 625'dir.

Tablo 4'de örnekleme alınan öğrencilerin okul ve cinsiyet dağılımında görüldüğü üzere, kız öğrencilerin sayısının erkek öğrencilere göre daha fazla olduğu, Merzifon Anadolu İmam Hatip ve İmam Hatip Lisesinde anket uygulanan toplam öğrenci sayısının Merzifon Anadolu Lisesine göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 4
Örnekleme Alınan Öğrencilerin Okul ve Cinsiyet Dağılımı

<i>Okul Adı</i>	<i>Kız</i>	<i>Erkek</i>	<i>Toplam</i>
Merzifon Anadolu Lisesi	131	125	256
Merzifon Anadolu İmam Hatip ve İmam Hatip Lisesi	225	144	369
Toplam	356	269	625

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, dört temel veri toplama aracı kullanılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri “Kişisel Bilgi Formu”; psikolojik dayanıklılık düzeyleri “Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği”; özgüven düzeyleri “Özgüven Ölçeği”; anne baba tutumları “Anne Baba Tutum Ölçeği” kullanılarak belirlenmiştir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından, örneklem grubunun demografik (cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, aile yapısı, anne babanın hayatta olup olmadığı, yaşları, eğitim, iş ve gelir düzeyleri) özelliklerini belirlemek için 15 sorudan oluşan “Kişisel Bilgi Formu” hazırlanmıştır.

3.3.2. Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

Ölçek, ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerini ölçmeye yönelik olarak Bulut, Doğan ve Altundağ, (2013) tarafından geliştirilen ve bireyin kendisi hakkında bilgi vermesi esasına dayalı olan bir ölçme aracıdır. Ölçek, aile desteği (7 madde), akran desteği (5 madde), okul desteği (5 madde), uyum (4 madde), mücadele azmi (5 madde) ve empati (3 madde) olmak üzere altı boyuttan, toplam da ise 29 maddeden oluşmaktadır.

Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin geçerlik çalışmaları olarak yapı ve uyum geçerliği incelenmiştir. Yapı geçerliği için ölçeğin faktör yapısını ve alt ölçeklerini belirlemek amacıyla açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Güvenirlik çalışmaları olarak iç tutarlılık ve test-tekrar test güvenirlilik katsayıları, madde analizi için ise düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları incelenmiştir.

Yapı geçerliği için yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda toplam varyansın %56.99'unu açıklayan, 6 faktörlü bir yapıdan oluşan 29 maddelik bir ölçek elde edilmiştir.

Kriter geçerliliğini incelemek amacıyla Heppner ve Peterson (1982) tarafından geliştirilen Türkçeye uyarlaması Şahin, Şahin ve Heppner (1993) tarafından yapılan Problem Çözme Envanteri A Formu; Beck, Lester and Trexler (1974) tarafından geliştirilen, Türkçeye uyarlaması Seber (1991) ve Durak (1993) tarafından yapılan Beck Umutsuzluk Ölçeği ile Rotter (1966) tarafından geliştirilen Türkçeye uyarlaması Dağ (1991) tarafından yapılan Rotter İç ve Dış Kontrol Odağı Ölçeği kullanılmıştır. Güvenirlik çalışmasında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin iç tutarlılık katsayıları ölçeğin bütünü için .87 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin test tekrar test güvenirlik katsayısı 38 lise öğrencisi üzerinde bir ay arayla yürütülmüş ve .87 olarak bulunmuştur. Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği için yapılan madde analizi sonucunda düzeltilmiş madde-toplam korelasyon katsayılarının .59 ile .81 arasında değiştiği bulunmuştur.

Ölçekten elde edilebilecek en yüksek puan 116, en düşük puan ise 29'dur. Ölçeğin her bir alt boyutundan alınan yüksek puan bireyin ilgili psikolojik dayanıklılığa sahip olduğunu göstermektedir. Ölçek, toplam ergen psikolojik dayanıklılık puanını da vermektedir. Yükselen puanlar yüksek düzeyde ergen psikolojik dayanıklılığını göstermektedir. Ölçeğin 10., 11., 14., 15., 16., 17., 22., ve 23. maddeleri ters puanlanmaktadır. Ölçeğin yanıtlanmasında ergenlerin kendilerine en uygun seçeneği her madde için, 1 bana hiç uygun değil ile 4 bana çok uygun arasında şıklardan birisini seçmesi ve işaretlemesi istenir (Bulut, Doğan ve Altundağ, 2013).

3.3.3. Özgüven Ölçeği

Özgüven ölçeği, Akın (2007) tarafından geliştirilmiştir. Özgüven ölçeğinin maddeleri beş basamaklı Likert ("1" Hiç bir zaman, "2" Ara sıra, "3" Sık sık, "4")

Genellikle, “5” Her zaman) bir dereceleme ölçeği şeklinde yazılmış ve bu maddeler üzerinde geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır.

Özgüven Ölçeği'nin geçerlik çalışmaları olarak yapı ve uyum geçerliği incelenmiştir. Yapı geçerliği için ölçeğin faktör yapısını ve alt ölçeklerini belirlemek amacıyla açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır.

Ölçeğin uyum geçerliliğini incelemek amacıyla Coopersmith tarafından geliştirilen ve Pişkin (1997) tarafından Türkçeye uyarlanan Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri Kısa Formu ile Özgüven Ölçeği katılımcılara eş zamanlı olarak uygulanmıştır. İki uygulamadan elde edilen veriler arasındaki korelasyon ölçeğin uyum geçerliği puanı olarak belirlenmiştir. Güvenirlik çalışmaları olarak iç tutarlılık ve test-tekrar test güvenirlilik katsayıları, madde analizi için ise düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları incelenmiştir.

Yapı geçerliği için yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen iki faktör altında toplanan maddeler incelendiğinde, birinci faktörde bulunan maddelerin daha çok bireylerin kendilerine yönelik özgüvenleriyle ilişkili olduğu belirlenmiş ve bu faktör *iç özgüven* adı altında ele alınmıştır. Bu faktör altında toplanan maddeler, bireyin kendini sevmesi, tanınması, açık hedefler belirlemesi, pozitif düşünme becerisine sahip olması, güçlü ve zayıf yönlerini bilmesi gibi özelliklerini değerlendirmektedir.

İkinci faktöre yüklenen maddeler daha çok bireylerin dış çevre ve sosyal yaşamlarına yönelik özgüvenleriyle ilişkili olduğu için bu faktör *dış özgüven* olarak adlandırılmıştır. Dış özgüven boyutundaki maddeler, bireylerin kolay iletişim kurabilmesi, kendini sağlıklı biçimde ifade edebilmesi, duygularını kontrol edebilmesi ve risk alabilmesi gibi özellikleri içermektedir.

Yapı geçerliği çalışmasında faktör yapısının yanında iç özgüven ile dış özgüven arasındaki ilişki de incelenmiş ve iki faktör arasındaki korelasyon katsayısının .81 olduğu belirlenmiştir. İki faktör arasındaki korelasyonun önemli

oranda yüksek olması dikkate alındığında, ölçeğin tek boyutlu olarak da kullanılabileceği düşünülmektedir. İki faktörlü yapının doğrulanması amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizinde elde edilen uyum indeksleri modelin yeterli uyum verdiğini kanıtlamıştır.

Özgüven Ölçeği'nin geliştirilmesi sürecinde yapılan diğer bir geçerlik çalışması uyum geçerliğidir. Bu çalışmada geliştirilen Özgüven Ölçeği ile Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri (Pişkin, 1997) katılımcılara eş zamanlı olarak uygulanmış ve iki ölçek arasındaki korelasyon hesaplanmıştır. Yapılan analiz sonucunda iki ölçek arasındaki korelasyonun .87 olduğu belirlenmiştir. Geçerlik çalışmalarından elde edilen bulgular göz önüne alındığında ölçeğin geçerliğinin sağlandığı söylenebilir.

Güvenirlilik çalışmasında Özgüven Ölçeği'nin iç tutarlılık katsayıları ölçeğin bütünü için .83, iç özgüven faktörü için .83 ve dış özgüven faktörü için .85 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test güvenirlilik puanını belirlemek için ölçek 3 hafta arayla aynı öğrencilere iki kez uygulanmış ve bu iki uygulamadan elde edilen sonuçlar arasındaki korelasyon katsayılarının ölçeğin bütünü için .94, iç özgüven için .97, dış özgüven için .87 olduğu görülmüştür. Bu iki yöntemle elde edilen güvenirlilik katsayıları ölçeğin güvenilirliğinin sağlandığını göstermektedir. Özgüven Ölçeği için yapılan madde analizi sonucunda madde-toplam test korelasyonlarının .30 ile .72 arasında değiştiği görülmüştür.

Özgüven Ölçeği'ndeki toplam madde sayısı 33'dür. Bu nedenle 5 dereceli Likert tipi hazırlanan bu ölçekten alınabilecek en yüksek puan 165, en düşük puan ise 33'dür. Olumsuz madde bulunmayan ölçekten alınan yüksek puan, yüksek düzeyde özgüveni göstermektedir. Ölçekten alınan toplam puan madde sayısına (33) bölünerek, bireyin özgüven düzeyi hakkında bir sonuca varılabilir. Özgüven Ölçeği'nden 2.5 puanın altı düşük, 2.5 ile 3.5 arası orta, 3.5 ve üzeri ise yüksek düzeyde özgüven göstermektedir. Ölçeğin uygulama süresi yaklaşık 7-10 dakikadır (Akın, 2007).

3.3.4. Anne Baba Tutum Ölçeği

Anne Baba Tutum Ölçeği Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbusch (1991) tarafından geliştirilmiş, Türkçe'ye uyarlaması Yılmaz (2000) tarafından yapılmıştır. Lamborn ve arkadaşları, bu ölçeği Baumrind (1971) ve Maccoby ve Martin'in (1983) çalışmalarında öne sürdükleri; çocuğa tepki vermede duyarlılık (responsiveness) ve talepkarlık (demandingness) boyutlarından ve Dornbusch ve arkadaşlarının (1985) ve Steinberg ve arkadaşlarının (1989) ölçeklerinden yararlanarak oluşturmuşlardır. Ölçek puanlarına uygulanan faktör analizi sonucu; kabul/ilgi (acceptance/involvement), kontrol/denetleme (strictness/supervision) ve psikolojik özerklik (psychological autonomy) boyutları olmak üzere üç faktör ortaya çıkmıştır. Ölçekte kabul/ilgi boyutu 9 (1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15 ve 17. maddeler); psikolojik özerklik boyutu 9 (2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16 ve 18. maddeler); kontrol/denetleme boyutu da 8 (19, 20, 21, 22, 23, 24 ve 25. maddeler) madde ile ölçülmektedir.

Kabul/ilgi boyutu çocukların ebeveynlerini ne derece sevecen, duyarlı, ilgili ve katılımcı olarak algıladıklarını ölçmeyi amaçlamaktadır (örnek madde-13: Annem/Babam arkadaşlarımı tanırlar). Psikolojik özerklik boyutunda ise çocukların, anne babalarını kendilerine ne derece zorlayıcı olmayan, demokratik olan disiplin uyguladıkları ve bireyselliklerini ne kadar ifade etme imkânı tanıdıkları konusunda değerlendirmeleri amaçlamaktadır (örnek madde-8: Annem/Babam kendi görüşlerinin doğru olduğunu ve bu görüşleri onlarla tartışmamam gerektiğini söylerler). Üçüncü ve son boyut olan kontrol/denetleme boyutu da çocukların, anne babalarını ne derece kontrollü ve denetleyici olarak algıladıklarını ölçmeyi amaçlamaktadır (örnek madde-20: Annem/Babam hafta sonları gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi?). Ölçekteki kabul/ilgi ve psikolojik özerklik boyutlarındaki maddeler 4 dereceli Likert tipi ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Kontrol/denetleme boyutundaki maddelerin ilk ikisi 7 dereceli, diğer maddeler ise 3 dereceli Likert-tipi ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Kabul/ilgi boyutunda değerlendirme ve puanlama 1 (Hiç benzemiyor) ve 4 (Tamamen benziyor) arasında yapılırken, psikolojik özerklik boyutunda ise değerlendirme ve puanlama (12. Madde dışında) ters yapılmaktadır.

Ölçeği Türkçe'ye çevrilmesi ve geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Yılmaz (2000) tarafından yapılmıştır. Ölçekte kabul/ilgi boyutu için hesaplanan alfa iç tutarlılık katsayısı .72, psikolojik özerklik boyutu için hesaplanan alfa iç tutarlılık katsayısı .82 ve kontrol/denetleme boyutu için hesaplanan alfa iç tutarlılık katsayısı .76'dır. Ayrıca Yılmaz (2000); ölçeğin geçerlik çalışmasında, ölçüt-bağıntılı geçerliğe dolaylı kanıt sayılabilmesi için, ilgili araştırmalarda yapıldığı gibi, akademik başarı puanları açısından, demokratiklik boyutları arasında anlamlı farklar olup olmadığına da baktığını ifade etmiş; ebeveynlerin demokratik olup olmasını, çocukların akademik başarısı ile anlamlı düzeyde ilişkili bulmuş ve elde ettiği sonuçların, ölçeğin ölçüt-bağıntılı geçerliğine kanıt oluşturduğunu belirtmiştir.

Yılmaz (2000), ölçekten iki şekilde ölçüm alındığını ifade etmiştir. Bunlardan birincisi, deneklerin her üç boyuta verdiği cevaplar yoluyla demokratikliğin (authoritativeness) farklı düzeyleri ayırt edilerek ölçülmektedir: Kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik özerklik boyutunda ortancanın üzerinde puan alan çocukların ebeveynleri “demokratik” olarak adlandırılmakta ve 3 puan almaktadırlar. Her üç boyutta ortancanın altında puan alan çocukların ebeveynleri “demokratik tutumda olmayan” olarak adlandırılmakta ve 0 puan almaktadırlar. Herhangi iki boyutta ortancanın üzerinde puan alan çocukların ebeveynleri “bir ölçüde demokratik” olarak adlandırılmakta ve 2 puan almaktadırlar. Sadece bir boyutta ortancanın üzerinde puan alan çocukların ebeveynleri “bir ölçüde demokratik tutumda olmayan” olarak adlandırılmakta ve 1 puan almaktadırlar. Ölçekten ikinci ölçüm ise; kabul/ilgi ve kontrol/denetleme boyutlarının kesişmesinden 4 anne baba tutumu ayırt edilerek alınmaktadır. Kabul/ilgi ve kontrol/denetleme boyutlarında ortancanın üzerinde puan alan deneklerin ebeveynleri “demokratik”, altında puan alanlar ise “ihmalkâr izin verici”, kabul/ilgi boyutunda ortancanın altında ve kontrol/denetleme boyutunda ortancanın üzerinde puan alan çocukların ebeveynleri “otoriter”, kabul/ilgi boyutunda ortancanın üzerinde ve kontrol/denetleme boyutunda ise ortancanın altında puan alan çocukların ebeveynleri ise “müsamahakâr izin-verici” olarak adlandırılmaktadırlar.

Tablo 5
Anne Baba Tutum Ölçeği Sınıflaması

	Kabul/İlgi		Kontrol/Denetleme	
	Yüksek	Düşük	Yüksek	Düşük
Demokratik	*		*	
İhmalkâr		*		*
Otoriter		*	*	
Müsamahakâr	*			*

Araştırmada; ölçekten Yılmaz (2000)'dan farklı olarak; gerek anne gerekse baba için, deneklerden ayrı ayrı değerlendirme alınarak faydalanılmıştır. Bu yolla tutumları bağlamında, anne babaların birbirleri ile karşılaştırılmaları da amaçlanmıştır. Ölçeğin kültürümüzde geçerlik ve güvenilirlik çalışması ilk olarak Yılmaz (2000) tarafından ilköğretim, lise ve üniversite öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Ölçek, toplam 360 deneye 15 gün arayla iki kez uygulanmıştır. Her alt ölçek için ayrı ayrı test-tekrar test güvenilirliğine bakılmıştır. Her yaş grubunda alt ölçeklerden alınan test-tekrar test güvenilirlik katsayıları ve Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları hesaplanmış; test-tekrar test güvenilirlik katsayılarının .67 ile .93 arasında; ve Cronbach Alfa iç tutarlık katsayılarının .65 ile .76 arasında olduğu görülmüştür.

İlköğretim ve lise dönemindeki öğrencilerden elde edilen veriler genel olarak değerlendirildiğinde, anne baba tutum ölçeğinin üç temel boyutu yansıttığı görülmüştür. Bu boyutlar özgün ölçekteki gibi kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme boyutlarını yansıtan maddelerden oluşmaktadır. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan faktör analizi sonucundan ise özgün ölçek maddeleri dikkate alındığında, kabul/ilgi boyutu ile psikolojik özerklik boyutunu oluşturan maddelerin tek bir boyut altında toplandığı görülmektedir. Elde edilen verilere dayanarak bu ölçeğin anne baba tutumunu ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu bildirilmiştir. Musaağaoğlu (2004), tarafından ölçeğin geçerlik güvenilirlik analizi ile faktör yapısı bir kez daha incelenmiş, Yılmaz (2000)'ın çalışmasından farklı olarak deneklere hem anne hem de baba için iki farklı anne baba tutum ölçeği formu verilmiş ve bu iki form arasındaki korelasyon incelenmiştir.

Örnekleme genelinde ölçeğin anne ve baba formu arasında anlamlı pozitif korelasyon bulunmuştur ($r=.87$, $p<.01$). Ölçeğin anne ve baba formları arasındaki korelasyona alt ölçekler açısından bakıldığında ise, örnekleme genelinde kabul/ilgi alt ölçeği için ($r=.80$, $p<.01$); kontrol/denetleme alt ölçeği için ($r=.94$, $p<.01$) ve psikolojik özerlik alt ölçeği için ($r=.85$, $p<.01$) iki form arasında anlamlı pozitif korelasyonlar elde edilmiştir.

Orijinal ölçeğin 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17 numaralı dokuz maddesi kabul/ilgi boyutunu, 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18 numaralı dokuz maddesi psikolojik özerlik boyutunu 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26 numaralı sekiz maddesi kontrol/denetleme boyutunu oluşturmaktadır. Yapılan faktör analizi sonuçları, ölçekte yer alan maddelerin orijinal ölçekteki maddelere benzer bir faktör yapısı oluşturduğunu göstermektedir.

Ölçeğin puanlanmasında maddeler tamamen benziyor ise 4, biraz benziyor ise 3, benzemiyor ise 2, hiç benzemiyor ise 1 şeklinde puanlanmıştır. Değerlendirme aşamasında ise tek numaralı maddeler aynen alınmış (kabul/ilgi boyutu), psikolojik özerklik boyutu için ise değerlendirme aşamasında çift numaralı maddeler tersten puanlanmış, sadece 12. madde düz olarak puanlanmıştır. Kontrol/denetleme boyutuna ait ilk iki madde ‘hayır’ cevabı için 7, ‘istediğim saate kadar’ cevabı için 1 olacak şekilde, 1 ile 7 arasında puanlanmıştır. 21. sorudan itibaren ise “hiç çaba göstermez” cevabı için 1, “çok az çaba gösterir” cevabı için 2 ve “çok çaba gösterir” cevabı için 3 olacak şekilde puanlanmıştır (Yılmaz, 2000).

3.4.Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının uygulanması 2014-2015 öğretim ikinci yarısında gerçekleştirilmiştir. Uygulamaya başlanmadan önce Amasya İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli izinler alınmış, örnekleme giren okulların yetkilileri ile görüşülerek araştırmanın yapılması için uygun gün belirlenmiştir. Uygulama doğrudan araştırmacı tarafından ders saatlerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan “Kişisel Bilgi Formu”, “Ergen Psikolojik

Dayanıklılık Ölçeği”, “Anne Baba Tutum Ölçeği” ve “Özgüven Ölçeği” bireylere tek bir form halinde verilmiştir. Uygulama yapılan her sınıfta, öncelikle uygulama hakkında bilgi verilmiştir. Uygulama sürecinde eksik ve özensiz doldurulan formlar belirlenip, uygulama sonrası bu formlar araştırmadan çıkarılmıştır. Ölçeklerin yanıtlanma süresi yaklaşık olarak 30-40 dakika sürmüştür.

3.5.Verilerin Çözümlemesi

Veri toplama araçlarından elde edilen veriler, SPSS 20.00 for Windows paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermedikleri Kolmogorov-Smirnov Testi ile test edilmiş ve test sonuçlarına göre değişkenlerin ($p<0.05$) normal dağılım göstermedikleri görülmüştür. Dağılımın “normallik” varsayımını karşılamaması durumunda istatistiksel analizlerde non-parametrik tekniklerin kullanımı uygundur (Büyüköztürk, 2007). Bu nedenle ikili karşılaştırmalar için Mann-Whitney U Testi, çoklu karşılaştırmalar için Kruskal-Wallis Varyans Analizi ile ilişkinin yönü ve düzeyini belirlemek amacıyla da Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Demografik verilerin değerlendirilmesinde sayı ve yüzde ile normal dağılım göstermeyen değişkenlerde (parametrik olmayan) ortanca değerler kullanıldı. Anlamlılık düzeyi için $\alpha=0.05$ seçilmiştir. Çoklu karşılaştırmalarda Kruskal Wallis Varyans Analizinde anlamlı farkın çıktığı durumlarda ise bu farkın hangi gruplar arasında kaynaklandığını belirlemek amacıyla Bonferroni Düzeltmeli Mann Whitney U Testi uygulanmıştır. Bonferroni düzeltmesi anlamlılık düzeyi / ikili karşılaştırma sayısı formülü ile belirlenmektedir (Vialatte ve Cichocki, 2008).

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, anne baba öğrenim düzeyi, ailenin gelir düzeyi, özgüven ve anne baba tutumları ile ilişkisine yönelik yapılan analizlere yer verilmiştir.

Tablo 6

Araştırmaya Katılan Ergenlerin Cinsiyet ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

<i>Değişkenler</i>		<i>Sayı (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Cinsiyet	Kadın	356	57
	Erkek	269	43
	Toplam	625	100
Sınıf Düzeyi	9. Sınıf	198	31.7
	10. Sınıf	173	27.7
	11. Sınıf	126	20.2
	12. Sınıf	128	20.5
	Toplam	625	100

Tablo 6 incelendiğinde, araştırmaya katılan toplam 625 ergenin 356'sının (%57) kadın, 269'unun (%43) erkek olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan ergenlerin, 198'i (%31.7) 9. sınıfa, 173'ü (%27.7) 10. sınıfa, 126'sı (%20.2) 11. sınıfa, 128'i (%20.2) 12. sınıfa devam etmektedirler.

Tablo 7**Araştırmaya Katılan Ergenlerin Yaş, Kardeş Sayısı ve Doğum Sırası Özellikleri**

<i>Değişkenler</i>	<i>Median (Min-Mak)</i>
Yaş	16 (14-19)
Kardeş Sayısı	3 (1-11)
Doğum Sırası	2 (1-5)

Tablo 7 incelendiğinde, ergenlerin normal dağılım göstermeyen yaş, kardeş sayısı ve doğum sırası değişkenlerinin median değerleri görülmektedir. Buna göre yaş değişkeninin median değeri (16), kardeş sayısının (3), doğum sırasının ise (2)'dir.

Tablo 8
Araştırmaya Katılan Ergenlerin Ailesel Özelliklerine İlişkin Veriler

<i>Değişkenler</i>		<i>Sayı (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Aile yapısı	Çekirdek Aile	512	81.9
	Kalabalık Aile	86	13.8
	Parçalanmış Aile	27	4.3
Anne hayatta mı?	Evet	625	100
Baba hayatta mı?	Evet	611	97.8
	Hayır	14	2.2
Anne Öğrenim Düzeyi	Okuma Yazma Bilmiyor	13	2.1
	Okur Yazar	16	2.6
	İlkokul Mezunu	310	49.6
	Ortaokul Mezunu	101	16.2
	Lise Mezunu	134	21.4
	Üniversite/Yüksekokul Mezunu	44	7
	Yüksek Lisans ve Üstü	7	1.1
Baba Öğrenim Düzeyi	Okuma Yazma Bilmiyor	2	0.3
	Okur Yazar	4	0.7
	İlkokul Mezunu	137	22.4
	Ortaokul Mezunu	114	18.7
	Lise Mezunu	190	31.1
	Üniversite/Yüksekokul Mezunu	149	24.4
	Yüksek Lisans ve Üstü	15	2.5
Anne İş Durumu	Çalışıyor	113	18.1
	İşsiz	487	77.9
	Emekli	25	4
Baba İş Durumu	Çalışıyor	484	79.2
	İşsiz	18	2.9
	Emekli	109	17.8
Gelir Durumu	Çok İyi	30	4.8
	İyi	285	45.6
	Orta	278	44.5
	Ortanın Altı	25	4
	Kötü	7	1.1

Tablo 8’de belirtildiği gibi, aile yapısı değişkenine göre ergenlerin 512 (%81.9)’sinin çekirdek ailede, 86 (%13.8)’sının kalabalık ailede, 27 (%4.3)’sinin parçalanmış ailede yaşadığı ortaya çıkmıştır. 625 ergenin hepsinin (%100) annesinin hayatta olduğu öğrenilirken; 611 (%97.8) ergenin babasının sağ olduğu ve 14 (%2.2) ergenin babasının hayatta olmadığı görülmüştür.

Annelerin öğrenim düzeylerine bakıldığında, ergenlerin 13’ünün annesinin (%2.1) okuma yazma bilmediği, 16 (%2.6)’sının okur yazar olduğu, 310 (%49.6)’unun ilkokul mezunu, 101 (%16.2)’inin ortaokul mezunu, 134

(%21.4)'ünün lise mezunu, 44 (%7)'ünün üniversite/yüksekokul mezunu, 7 (%1.1)'sinin yüksek lisans ve üstü olduğu görülmüştür.

Babaların öğrenim düzeyinde ise; ergenlerin 2 (%0.3)'sinin babasının okuma yazma bilmediği, 4 (%0.7)'ünün okur yazar olduğu, 137 (%22.4)'sinin ilkokul mezunu, 114 (%18.7)'ünün ortaokul mezunu, 190 (%31.1)'inin lise mezunu, 149 (%24.4)'unun üniversite/yüksekokul mezunu, 15 (%2.5)'inin yüksek lisans ve üstü olduğu belirlenmiştir.

Anne iş durumu değişkenine göre ergenlerin 113'ü annesinin (%18.1) çalışmadığını, 487'si (%77.9) işsiz olduğunu, 25'i (%4) emekli olduğunu belirtmiştir.

Baba iş durumu değişkenine göre ise ergenlerin 484'ü babasının (%79.2) çalışmadığını, 18'i (%2.9) işsiz olduğunu, 109'u (%17.8) emekli olduğunu belirtmiştir.

Araştırmaya katılan tüm ergenlerin 30'u gelir durumunun (%4.8) çok iyi olduğunu, 285'i (%45.6) iyi olduğunu, 278'i (%44.5) orta olduğunu, 25'i (%4) ortanın altı olduğunu, 7'si (%1.1) kötü olduğunu belirtmiştir.

Tablo 9
Ergenlerin PDÖ Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması*

<i>PDÖ Alt Testleri</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>N</i>	<i>Median (Min-Mak)</i>	<i>Sıra Ortalaması</i>	<i>U</i>	<i>P</i>
Aile Desteği	Kadın	356	25 (7 - 28)	319.33	45628.00	0.310
	Erkek	269	25 (7 - 28)	304.62		
Akran Desteği	Kadın	356	20 (7 - 20)	332.29	41014.50	0.001
	Erkek	269	18 (5 - 20)	287.47		
Okul Desteği	Kadın	356	16 (5 - 20)	336.04	39679.50	<0.001
	Erkek	269	15 (5 - 20)	282.51		
Uyum	Kadın	356	11 (5 - 16)	291.09	40082.00	<0.001
	Erkek	269	12 (7 - 16)	342.00		
Mücadele Azmi	Kadın	356	14 (6 - 20)	320.06	45367.00	0.257
	Erkek	269	14 (5 - 20)	303.65		
Empati	Kadın	356	10 (3 - 12)	340.45	38109.50	<0.001
	Erkek	269	10 (3 - 12)	276.67		
Toplam Psikolojik Dayanıklılık	Kadın	356	94 (54 - 111)	331.97	41127.00	0.002
	Erkek	269	92 (57 - 112)	287.89		

*Mann Whitney-U Testi

Tablo 9’da görüldüğü üzere, ergenlerin psikolojik dayanıklılık ölçeğinin akran desteği, okul desteği, uyum ve empati alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılık puanları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.01$). Bu verilere göre, kızların akran desteği, okul desteği, empati ve toplam psikolojik dayanıklılık sıra ortalaması puanlarının erkeklerle göre daha yüksek olduğu; erkeklerin ise uyum puanının kızlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bunun yanı sıra, ergenlerin psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile desteği ve mücadele azmi alt ölçek puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması sonucu istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Tablo 10
Ergenlerin PDÖ Puanlarının Yaş ile İlişkisi*

<i>PDÖ Alt Testleri</i>		<i>Yaş</i>
Aile Desteği	Korelasyon (r)	-.100*
	Anlamlılık (p)	.012
	N	625
Akran Desteği	Korelasyon (r)	.002
	Anlamlılık (p)	.966
	N	625
Okul Desteği	Korelasyon (r)	-.093*
	Anlamlılık (p)	.020
	N	625
Uyum	Korelasyon (r)	.079*
	Anlamlılık (p)	.047
	N	625
Mücadele Azmi	Korelasyon (r)	-.114**
	Anlamlılık (p)	.004
	N	625
Empati	Korelasyon (r)	-.041
	Anlamlılık (p)	.312
	N	625
Toplam Psikolojik Dayanıklılık	Korelasyon (r)	-.094*
	Anlamlılık (p)	.019
	N	625

*Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı

*p<0.05, **p<0.01

Tablo 10'da görüldüğü üzere, ergenlerin psikolojik dayanıklılık ölçeği aile desteği alt ölçeği ile yaş arasında ($r = -.100$, $P < 0.05$), okul desteği alt ölçeği ile yaş arasında ($r = -0.093$, $P < 0.05$), uyum alt ölçeği ile yaş arasında ($r = 0.079$, $P < 0.05$), mücadele azmi alt ölçeği ile yaş arasında ($r = -0.114$, $P < 0.01$) ve toplam psikolojik dayanıklılık ile yaş arasında ($r = -0.094$, $P < 0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişkinin aile desteği, okul desteği, mücadele azmi ve toplam psikolojik dayanıklılık ile yaş arasında anlamlı ve negatif yönde, uyum ile yaş arasında anlamlı ve pozitif yönde olduğu görülmektedir.

Buna karşın, ergenlerin psikolojik dayanıklılık ölçeği akran desteği alt ölçeği ile yaş arasında ($r = 0.002$, $P > 0.05$) ve empati alt ölçeği ile yaş arasında ($r = -0.041$, $P > 0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Tablo 11
Ergenlerin PDÖ Puanlarının Kardeş Sayısı ile İlişkisi*

<i>PDÖ Alt Testleri</i>		<i>Kardeş Sayısı</i>
Aile Desteği	Korelasyon (r)	-.052
	Anlamlılık (p)	.198
	N	625
Akran Desteği	Korelasyon (r)	.022
	Anlamlılık (p)	.575
	N	625
Okul Desteği	Korelasyon (r)	.054
	Anlamlılık (p)	.181
	N	625
Uyum	Korelasyon (r)	-.036
	Anlamlılık (p)	.366
	N	625
Mücadele Azmi	Korelasyon (r)	-.023
	Anlamlılık (p)	.568
	N	625
Empati	Korelasyon (r)	-.030
	Anlamlılık (p)	.450
	N	625
Toplam Psikolojik Dayanıklılık	Korelasyon (r)	-.021
	Anlamlılık (p)	.596
	N	625

*Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı

Tablo 11’de ergenlerin psikolojik dayanıklılık ölçeği alt test puanlarının, kardeş sayısı ile ilişkisi sonucunda, aile desteği alt ölçeği ile kardeş sayısı arasında ($r = -0.052$, $p = 0.198$), akran desteği alt ölçeği ile kardeş sayısı arasında ($r = 0.022$, $p = 0.575$), okul desteği alt ölçeği ile kardeş sayısı arasında ($r = 0.054$, $p = 0.181$), uyum alt ölçeği ile kardeş sayısı arasında ($r = -0.036$, $p = 0.366$), mücadele azmi alt ölçeği ile kardeş sayısı arasında ($r = -0.023$, $p = 0.568$), empati alt ölçeği ile kardeş sayısı arasında ($r = -0.030$, $p = 0.450$) ve toplam psikolojik dayanıklılık ile kardeş sayısı arasında ($r = -0.021$, $p = 0.596$) istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 12
Ergenlerin PDÖ Puanlarının Doğum Sırası ile İlişkisi*

<i>PDÖ Alt Testleri</i>		<i>Doğum Sırası</i>
Aile Desteği	Korelasyon (r)	-.069
	Anlamlılık (p)	.086
	N	625
Akran Desteği	Korelasyon (r)	.004
	Anlamlılık (p)	.921
	N	625
Okul Desteği	Korelasyon (r)	.011
	Anlamlılık (p)	.793
	N	625
Uyum	Korelasyon (r)	-.020
	Anlamlılık (p)	.611
	N	625
Mücadele Azmi	Korelasyon (r)	-.050
	Anlamlılık (p)	.210
	N	625
Empati	Korelasyon (r)	-.052
	Anlamlılık(p)	.197
	N	625
Toplam Psikolojik Dayanıklılık	Korelasyon (r)	-.044
	Anlamlılık (p)	.276
	N	625

*Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı

Tablo 12 incelendiğinde, ergenlerin psikolojik dayanıklılık ölçeği aile desteği alt ölçeği ile doğum sırası arasında ($r = -0.069$, $p = 0.086$), akran desteği alt ölçeği ile doğum sırası arasında ($r = 0.004$, $p = 0.921$), okul desteği alt ölçeği ile doğum sırası arasında ($r = 0.011$, $p = 0.793$), uyum alt ölçeği ile doğum sırası arasında ($r = -0.020$, $p = 0.611$), mücadele azmi alt ölçeği ile doğum sırası arasında ($r = -0.050$, $p = 0.210$), empati alt ölçeği ile doğum sırası arasında ($r = -0.052$, $p = 0.197$) ve toplam psikolojik dayanıklılık ile doğum sırası arasında ($r = -0.044$, $p = 0.276$) istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 13
Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Annelerinin
Öğrenim Düzeyi ile Karşılaştırılması*

<i>PDÖ Alt Testleri</i>	<i>Anne Öğrenim Düzeyleri</i>	<i>N</i>	<i>Median (Min-Mak)</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>Sd.</i>	<i>X²</i>	<i>P</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
Aile Desteği	Okuma Yazma Bilmiyor	13	23 (14-28)	211.96	6	10.79	0.095	
	Okur Yazar	16	26 (14-28)	331.41				
	İlkokul Mezunu	310	25 (10-28)	302.64				
	Ortaokul Mezunu	101	25 (13-28)	335.11				
	Lise Mezunu	134	25 (7-28)	332.79				
	Ünv.Yüksekokul Mezunu	44	25 (8-28)	314.52				
	Yüksek Lisans ve Üstü	7	24 (9-25)	209.93				
Akran Desteği	Okuma Yazma Bilmiyor	13	16 (7-20)	188.65	6	12.91	0.044	Okur Yazar- Okuma Yazma Bilmiyor
	Okur Yazar	16	20 (15-20)	394.25				
	İlkokul Mezunu	310	19 (7-20)	315.92				
	Ortaokul Mezunu	101	19 (5-20)	330.57				
	Lise Mezunu	134	19 (5-20)	300.29				
	Ünv.Yüksekokul Mezunu	44	19 (12-20)	295.22				
	Yüksek Lisans ve Üstü	7	20 (12-20)	330.50				
Okul Desteği	Okuma Yazma Bilmiyor	13	13 (7-20)	263.12	6	3.62	0.727	
	Okur Yazar	16	15 (10-20)	321.44				
	İlkokul Mezunu	310	15 (5-20)	307.59				
	Ortaokul Mezunu	101	15 (5-20)	322.66				
	Lise Mezunu	134	16 (5-20)	312.49				
	Ünv.Yüksekokul Mezunu	44	15 (5-20)	328.03				
	Yüksek Lisans ve Üstü	7	20 (9-20)	401.71				
Uyum	Okuma Yazma Bilmiyor	13	11 (6-16)	313.08	6	4.06	0.669	
	Okur Yazar	16	11 (9-14)	302.50				
	İlkokul Mezunu	310	12 (5-16)	308.45				
	Ortaokul Mezunu	101	12 (7-16)	342.93				
	Lise Mezunu	134	11 (6-16)	304.16				
	Ünv.Yüksekokul Mezunu	44	12 (9-15)	315.39				
	Yüksek Lisans ve Üstü	7	11 (9-14)	260.64				
Mücadele Azmi	Okuma Yazma Bilmiyor	13	12 (9-19)	225.00	6	6.25	0.395	
	Okur Yazar	16	14 (9-17)	320.50				
	İlkokul Mezunu	310	14 (5-20)	309.96				
	Ortaokul Mezunu	101	14 (9-20)	340.49				
	Lise Mezunu	134	14 (6-20)	305.93				
	Ünv.üksekokul Mezunu	44	14 (10-20)	309.26				
	Yüksek Lisans ve Üstü	7	14 (10-19)	355.86				
Empati	Okuma Yazma Bilmiyor	13	9 (5-12)	253.46	6	5.44	0.488	
	Okur Yazar	16	10 (6-12)	264.13				
	İlkokul Mezunu	310	10 (3-12)	304.59				
	Ortaokul Mezunu	101	10 (3-12)	326.19				
	Lise Mezunu	134	10 (3-12)	330.66				
	Ünv.Yüksekokul Mezunu	44	10 (7-12)	322.92				
	Yüksek Lisans ve Üstü	7	10 (6-12)	317.07				
Toplam Psikolojik Dayanıklılık	Okuma Yazma Bilmiyor	13	82 (69-101)	187.08	6	12.41	0.053	
	Okur Yazar	16	96 (76-104)	343.13				
	İlkokul Mezunu	310	92 (60-112)	302.25				
	Ortaokul Mezunu	101	96 (61-111)	349.99				
	Lise Mezunu	134	93 (54-110)	320.18				
	Ünv.Yüksekokul Mezunu	44	92 (78-105)	311.40				
Yüksek Lisans ve Üstü	7	89 (77-107)	293.29					

*Kruskal Wallis Testi

Tablo 13’de görüldüğü üzere, ergenlerin anne öğrenim düzeylerine göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinin akran desteği alt ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < 0.05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere ikili karşılaştırmalarda tercih edilen Bonferroni düzeltilmeli Mann Whitney U Testi uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi, ikili karşılaştırma sayısı 21 olduğu olduğu için Bonferroni düzeltilmesi ile $0.05/21 = .002$ olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla Kruskal-Wallis testi sonrası farkın test edilmesi için kullanılan Mann Whitney U testi için anlamlılık düzeyi $p = 0.002$ olarak alınmıştır. Analizlerin sonucunda, annesinin öğrenim düzeyi okur yazar olan ergenlerin, psikolojik dayanıklılık ölçeğinin akran desteği alt ölçek puanının, annesi okuma yazma bilmeyen ergenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Buna karşın, psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile desteği, okul desteği, uyum, mücadele azmi, empati alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılık puanlarında, anne öğrenim düzeyi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 14
Ergenlerin PDÖ Puanlarının Babalarının Öğrenim Düzeyleri ile
Karşılaştırılması*

<i>PDÖ Alt Testleri</i>	<i>Baba Öğrenim Düzeyleri</i>	<i>N</i>	<i>Median (Min-Mak)</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>Sd.</i>	<i>X²</i>	<i>P</i>
Aile Desteği	Okuma Yazma Bilmiyor	2	23,5 (23 - 24)	227.75	6	6.02	0.420
	Okur Yazar	4	27 (22 - 28)	420.13			
	İlkokul Mezunu	137	25 (12 - 28)	289.63			
	Ortaokul Mezunu	114	24 (12 - 28)	297.34			
	Lise Mezunu	190	25 (9 - 28)	303.10			
	Üniversite Yüksekokul Mezunu	149	25 (7 - 28)	326.71			
	Yüksek Lisans ve Üstü	15	26 (7 - 28)	332.37			
Akran Desteği	Okuma Yazma Bilmiyor	2	18,5 (18 - 19)	274.50	6	1.36	0.968
	Okur Yazar	4	18 (16 - 20)	280.13			
	İlkokul Mezunu	137	19 (7 - 20)	301.95			
	Ortaokul Mezunu	114	19 (5 - 20)	313.93			
	Lise Mezunu	190	19 (10 - 20)	312.37			
	Üniversite Yüksekokul Mezunu	149	18 (5 - 20)	295.81			
	Yüksek Lisans ve Üstü	15	19 (12 - 20)	314.40			
Okul Desteği	Okuma Yazma Bilmiyor	2	10 (7 - 13)	100.00	6	9.01	0.173
	Okur Yazar	4	13,5 (8 - 17)	222.25			
	İlkokul Mezunu	137	15 (5 - 20)	301.20			
	Ortaokul Mezunu	114	15 (5 - 20)	299.00			
	Lise Mezunu	190	15 (5 - 20)	328.28			
	Üniversite Yüksekokul Mezunu	149	15 (5 - 20)	298.39			
	Yüksek Lisans ve Üstü	15	14 (7 - 20)	246.30			
Uyum	Okuma Yazma Bilmiyor	2	11 (8 - 14)	285.75	6	9.65	0.140
	Okur Yazar	4	12,5 (9 - 16)	358.88			
	İlkokul Mezunu	137	12 (5 - 16)	312.72			
	Ortaokul Mezunu	114	12 (8 - 16)	336.11			
	Lise Mezunu	190	12 (7 - 16)	306.28			
	Üniversite Yüksekokul Mezunu	149	11 (6 - 16)	283.22			
	Yüksek Lisans ve Üstü	15	10 (9 - 15)	227.10			
Mücadele Azmi	Okuma Yazma Bilmiyor	2	12 (10 - 14)	178.75	6	3.02	0.805
	Okur Yazar	4	14 (13 - 14)	298.00			
	İlkokul Mezunu	137	14 (6 - 20)	314.65			
	Ortaokul Mezunu	114	13 (8 - 20)	303.89			
	Lise Mezunu	190	14 (8 - 20)	315.00			
	Üniversite Yüksekokul Mezunu	149	14 (5 - 20)	291.48			
	Yüksek Lisans ve Üstü	15	14 (8 - 17)	292.40			
Empati	Okuma Yazma Bilmiyor	2	7 (5 - 9)	86.75	6	11.30	0.079
	Okur Yazar	4	10 (8 - 12)	305.25			
	İlkokul Mezunu	137	9 (3 - 12)	271.30			
	Ortaokul Mezunu	114	10 (6 - 12)	309.70			
	Lise Mezunu	190	10 (3 - 12)	322.43			
	Üniversite Yüksekokul Mezunu	149	10 (3 - 12)	314.03			
	Yüksek Lisans ve Üstü	15	10 (4 - 12)	336.40			
Toplam Psikolojik Dayanıklılık	Okuma Yazma Bilmiyor	2	82 (78 - 86)	96.50	6	6.11	0.411
	Okur Yazar	4	93,5 (88 - 98)	318.00			
	İlkokul Mezunu	137	92 (60 - 111)	292.96			
	Ortaokul Mezunu	114	93 (61 - 112)	309.79			
	Lise Mezunu	190	93 (69 - 110)	323.62			
	Üniversite Yüksekokul Mezunu	149	92 (57 - 107)	297.17			
	Yüksek Lisans ve Üstü	15	90 (54 - 106)	285.53			

*Kruskal Wallis Testi

Tablo 14’de, ergenlerin baba öğrenim düzeylerine göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile desteği, akran desteği, okul desteği, uyum, mücadele azmi ve empati alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 15
Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Ailenin Gelir Düzeyi ile Karşılaştırılması*

<i>PDÖ Alt Testleri</i>	<i>Ailenin Gelir Düzeyi</i>	<i>N</i>	<i>Median (Min-Mak)</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>Sd.</i>	<i>X²</i>	<i>P</i>
Aile Desteği	Çok İyi	30	24,5 (16 - 28)	309.98	4	1.87	0.758
	İyi	285	25 (7 - 28)	323.52			
	Orta	278	25 (7 - 28)	304.30			
	Ortanın Altı	25	25 (10 - 28)	296.68			
	Kötü	7	23 (21 - 28)	301.43			
Akran Desteği	Çok İyi	30	18,5 (12 - 20)	294.92	4	1.66	0.797
	İyi	285	19 (5 - 20)	318.88			
	Orta	278	19 (7 - 20)	312.17			
	Ortanın Altı	25	19 (5 - 20)	290.24			
	Kötü	7	18 (11 - 20)	265.21			
Okul Desteği	Çok İyi	30	13 (5 - 20)	259.43	4	5.51	0.239
	İyi	285	15 (5 - 20)	324.36			
	Orta	278	15 (5 - 20)	308.44			
	Ortanın Altı	25	15 (9 - 20)	321.48			
	Kötü	7	13 (8 - 20)	230.71			
Uyum	Çok İyi	30	12 (7 - 15)	312.98	4	.56	0.967
	İyi	285	12 (5 - 16)	309.75			
	Orta	278	12 (7 - 16)	317.80			
	Ortanın Altı	25	12 (6 - 16)	305.52			
	Kötü	7	11 (9 - 16)	281.21			
Mücadele Azmi	Çok İyi	30	12,5 (9 - 17)	263.30	4	4.09	0.393
	İyi	285	14 (6 - 20)	320.49			
	Orta	278	14 (6 - 20)	312.09			
	Ortanın Altı	25	14 (9 - 19)	318.76			
	Kötü	7	13 (5 - 16)	236.93			
Empati	Çok İyi	30	10,5 (6 - 12)	350.72	4	7.12	0.129
	İyi	285	10 (3 - 12)	328.92			
	Orta	278	10 (3 - 12)	295.74			
	Ortanın Altı	25	10 (7 - 12)	289.16			
	Kötü	7	9 (8 - 12)	274.07			
Toplam Psikolojik Dayanıklılık	Çok İyi	30	91 (76 - 104)	269.03	4	5.19	0.268
	İyi	285	94 (57 - 111)	326.72			
	Orta	278	92 (54 - 112)	305.87			
	Ortanın Altı	25	92 (61 - 109)	310.70			
	Kötü	7	91 (76 - 97)	234.36			

*Kruskal Wallis Testi

Tablo 15’de görüldüğü üzere, ergenlerin psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile desteği, akran desteği, okul desteği, uyum, mücadele azmi ve empati alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılık puanlarının, ailenin gelir düzeyi ile karşılaştırılması sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 16
Ergenlerin PDÖ Puanlarının Özgüven ile İlişkisi*

		Aile Desteği	Akran Desteği	Okul Desteği	Uyum	Mücadele Azmi	Empati	Toplam Psikolojik Dayanıklılık
Akran Desteği	Korelasyon(r)	.299(**)						
	Anlamlılık(p)	.000						
	N	625						
Okul Desteği	Korelasyon(r)	.215(**)	.195(**)					
	Anlamlılık(p)	.000	.000					
	N	625	625					
Uyum	Korelasyon(r)	.173(**)	.115(**)	-.099(*)				
	Anlamlılık(p)	.000	.004	.013				
	N	625	625	625				
Mücadele Azmi	Korelasyon(r)	.290(**)	.105(**)	.406(**)	.068			
	Anlamlılık(p)	.000	.008	.000	.091			
	N	625	625	625	625			
Empati	Korelasyon(r)	.254(**)	.301(**)	.094(*)	.194(**)	.205(**)		
	Anlamlılık(p)	.000	.000	.018	.000	.000		
	N	625	625	625	625	625		
Toplam Psikolojik Dayanıklılık	Korelasyon(r)	.678(**)	.545(**)	.653(**)	.278(**)	.622(**)	.451(**)	
	Anlamlılık(p)	.000	.000	.000	.000	.000	.000	
	N	625	625	625	625	625	625	
Özgüven	Korelasyon(r)	.399(**)	.258(**)	.254(**)	.354(**)	.397(**)	.303(**)	.530(**)
	Anlamlılık(p)	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000
	N	625	625	625	625	625	625	625

*Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı

** $p<0.01$, * $p<0.05$

Tablo 16 incelendiğinde, ergenlerin psikolojik dayanıklılık ölçeği aile desteği alt ölçeği ile özgüven düzeyleri arasında ($r=0.399$, $p<0.01$), akran desteği alt ölçeği ile özgüven düzeyleri arasında ($r=0.258$, $p<0.01$), okul desteği alt ölçeği ile özgüven düzeyleri arasında ($r=0.254$, $p<0.01$), uyum alt ölçeği ile özgüven düzeyleri arasında ($r=0.354$, $p<0.01$) mücadele azmi alt ölçeği ile özgüven düzeyleri arasında ($r=0.397$, $p<0.01$), empati alt ölçeği ile özgüven düzeyleri arasında ($r=0.303$, $p<0.01$), toplam psikolojik dayanıklılık ile özgüven düzeyleri arasında ($r=0.530$, $p<0.01$) anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 17
Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Algılanan
Anne Tutumları ile Karşılaştırılması*

<i>PDÖ Alt Testleri</i>	<i>Anne Tutumları</i>	<i>N</i>	<i>Median (Min-Mak)</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>Sd.</i>	<i>X²</i>	<i>P</i>
Aile Desteği	Demokratik	213	26 (16-28)	379.96	3	112.92	<0.001
	İhmalkâr izin verici	150	22 (7-28)	205.06			
	Otoriter	140	24 (12-28)	265.08			
	Müsamahakâr izin-verici	122	26 (15-28)	383.82			
Akran Desteği	Demokratik	213	20 (10-20)	350.65	3	24.87	<0.001
	İhmalkâr izin verici	150	18 (5-20)	263.58			
	Otoriter	140	19 (7-20)	296.74			
	Müsamahakâr izin-verici	122	19,5 (8-20)	326.68			
Okul Desteği	Demokratik	213	17 (5-20)	363.32	3	30.21	<0.001
	İhmalkâr izin verici	150	14 (5-20)	261.66			
	Otoriter	140	15 (6-20)	297.22			
	Müsamahakâr izin-verici	122	15 (5-20)	306.37			
Uyum	Demokratik	213	12 (7-16)	308.19	3	14.01	0.003
	İhmalkâr izin verici	150	12 (7-16)	328.24			
	Otoriter	140	11 (5-16)	271.80			
	Müsamahakâr izin-verici	122	12 (7-16)	349.94			
Mücadele Azmi	Demokratik	213	14 (8-20)	339.50	3	14.45	0.002
	İhmalkâr izin verici	150	13 (5-20)	270.79			
	Otoriter	140	14 (6-20)	303.30			
	Müsamahakâr izin-verici	122	14 (6-20)	329.77			
Empati	Demokratik	213	10 (6-12)	348.91	3	28.52	<0.001
	İhmalkâr izin verici	150	9 (3-12)	250.16			
	Otoriter	140	10 (3-12)	313.46			
	Müsamahakâr izin-verici	122	10 (3-12)	327.04			
Toplam Psikolojik Dayanıklılık	Demokratik	213	97 (77-112)	383.78	3	86.12	<0.001
	İhmalkâr izin verici	150	87 (54-107)	218.70			
	Otoriter	140	90 (60-105)	272.95			
	Müsamahakâr izin-verici	122	94 (68-111)	351.33			

*Kruskal Wallis Testi

Tablo 17’de görüldüğü üzere, ergenlerin algılanan anne tutumlarına göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile desteği, akran desteği, okul desteği, uyum, mücadele azmi ve empati alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < 0.05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere ikili karşılaştırmalarda tercih edilen Bonferroni düzeltilmeli Mann Whitney U Testi uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi, ikili karşılaştırma sayısı 6 olduğu için Bonferroni düzeltmesi ile $0.05/6 = .008$ olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla, Kruskal Wallis testi sonrası gruplar arasındaki farkın test edilmesi için kullanılan Mann Whitney U testi için anlamlılık

düzei $p=0.008$ olarak alınmıştır. Analizlerin sonucunda anlamlı farklılık oluşan gruplar Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18

Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Algılanan Anne Tutumları ile Karşılaştırılması Sonucu Farklılık Oluşan Gruplar

<i>PDÖ Alt Testleri</i>	<i>Farklılık Oluşan Gruplar</i>				
Aile Desteği	<i>Demokratik-İhmalkâr İzin Verici</i>	<i>Demokratik-Otoriter</i>	<i>Otoriter-İhmalkâr izin verici</i>	<i>Müsamahakâr izin verici-İhmalkâr izin verici</i>	<i>Müsamahakâr izin verici-Otoriter</i>
Akran Desteği	<i>Demokratik-İhmalkâr İzin Verici</i>	<i>Demokratik-Otoriter</i>	<i>Müsamahakâr izin verici-İhmalkâr izin verici</i>		
Okul Desteği	<i>Demokratik-İhmalkâr İzin Verici</i>	<i>Demokratik-Otoriter</i>	<i>Demokratik-Müsamahakâr izin verici</i>		
Uyum	<i>İhmalkâr izin verici-Otoriter</i>	<i>Müsamahakâr izin verici-Otoriter</i>			
Mücadele Azmi	<i>Demokratik-İhmalkâr İzin Verici</i>				
Empati	<i>Demokratik-İhmalkâr İzin Verici</i>	<i>Otoriter-İhmalkâr izin verici</i>	<i>Müsamahakâr izin verici-İhmalkâr izin verici</i>		
Toplam Psikolojik Dayanıklılık	<i>Demokratik-İhmalkâr İzin Verici</i>	<i>Demokratik-Otoriter</i>	<i>Otoriter-İhmalkâr izin verici</i>	<i>Müsamahakâr izin verici-İhmalkâr izin verici</i>	<i>Müsamahakâr izin verici-Otoriter</i>

Tablo 18 incelendiğinde,

1. Annesinin tutumunu “demokratik” olarak algılayan ergenlerin;
 - a. Psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile desteği, akran desteği, okul desteği, mücadele azmi ve empati alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılık puanlarının annesinin tutumunu “ihmalkâr izin verici” olarak algılayan ergenlere göre daha yüksek olduğu,
 - b. Psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile desteği, akran desteği ve okul desteği alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılık puanlarının annesinin tutumunu “otoriter” olarak algılayan ergenlere göre daha yüksek olduğu,

- c. Psikolojik dayanıklılık ölçeğinin okul desteği alt ölçeği puanının annesinin tutumunu “müsamahakâr izin verici” olarak algılayan ergenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.
2. Annesinin tutumunu “otoriter” olarak algılayan ergenlerin, psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile desteği ve empati alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılık puanlarının annesinin tutumunu “ihmalkâr izin verici” olarak algılayan ergenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.
3. Annesinin tutumunu “müsamahakâr izin verici” olarak algılayan ergenlerin, psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile desteği, akran desteği, uyum ve empati alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılık puanlarının annesinin tutumunu “ihmalkâr izin verici” ve “otoriter” olarak algılayan ergenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 19
Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Algılanan
Baba Tutumları ile Karşılaştırılması*

<i>PDÖ Alt Testleri</i>	<i>Baba Tutumları</i>	<i>N</i>	<i>Median (Min-Mak)</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>Sd.</i>	<i>X²</i>	<i>P</i>
Aile Desteği	Demokratik	216	26 (16-28)	369.70	3	116.38	<0.001
	İhmalkâr izin verici	144	22 (7-28)	194.31			
	Otoriter	106	24 (7-28)	245.70			
	Müsamahakâr izin-verici	145	26 (17-28)	366.11			
Akran Desteği	Demokratik	216	20 (9-20)	334.56	3	16.92	0.001
	İhmalkâr izin verici	144	18 (5-20)	260.95			
	Otoriter	106	19 (5-20)	302.09			
	Müsamahakâr izin-verici	145	19 (8-20)	311.05			
Okul Desteği	Demokratik	216	17 (5-20)	350.88	3	25.44	<0.001
	İhmalkâr izin verici	144	14 (5-20)	260.41			
	Otoriter	106	15 (6-20)	301.36			
	Müsamahakâr izin-verici	145	15 (5-20)	287.81			
Uyum	Demokratik	216	11 (7-16)	295.09	3	8.91	0.030
	İhmalkâr izin verici	144	12 (6-16)	317.71			
	Otoriter	106	11 (5-15)	273.83			
	Müsamahakâr izin-verici	145	12 (7-16)	334.14			
Mücadele Azmi	Demokratik	216	14 (8-20)	339.30	3	17.34	0.001
	İhmalkâr izin verici	144	13 (5-20)	262.36			
	Otoriter	106	14 (6-20)	293.10			
	Müsamahakâr izin-verici	145	14 (6-20)	309.16			
Empati	Demokratik	216	10 (6-12)	340.38	3	31.24	<0.001
	İhmalkâr izin verici	144	9 (3-12)	238.82			
	Otoriter	106	10 (3-12)	308.73			
	Müsamahakâr izin-verici	145	10 (5-12)	319.51			
Toplam Psikolojik Dayanıklılık	Demokratik	216	97 (77-112)	371.30	3	80.79	<0.001
	İhmalkâr izin verici	144	87 (54-110)	210.13			
	Otoriter	106	90 (57-107)	266.45			
	Müsamahakâr izin-verici	145	94 (68-111)	332.85			

*Kruskal Wallis Testi

Tablo 19’da, ergenlerin algılanan baba tutumlarına göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinin akran desteği, aile desteği, okul desteği, uyum, mücadele azmi ve empati alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($p < 0.05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için ikili karşılaştırmalarda tercih edilen Bonferroni düzeltilmeli Mann Whitney U Testi uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi, ikili karşılaştırma sayısı 6 olduğu için Bonferroni düzeltmesi ile $0.05/6 = .008$ olarak belirlenmiştir. Bu sebeple, Kruskal-Wallis testi sonrası gruplar arasındaki farkın test edilmesi için kullanılan Mann Whitney U testi için anlamlılık

düzeıı $p=0.008$ olarak alınmıştır. Analizlerin sonucunda anlamlı farklılık oluşan gruplar Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20

Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Algılanan Baba Tutumları ile Karşılaştırılması Sonucu Farklılık Oluşan Gruplar

<i>PDÖ Alt Testleri</i>	<i>Farklılık Oluşan Gruplar</i>				
Aile Desteği	<i>Demokratik-İhmalkâr İzin Verici</i>	<i>Demokratik-Otoriter</i>	<i>Müsamahakâr izin verici-İhmalkâr izin verici</i>	<i>Müsamahakâr izin verici-Otoriter</i>	
Akran Desteği	<i>Demokratik-İhmalkâr İzin Verici</i>				
Okul Desteği	<i>Demokratik-İhmalkâr İzin Verici</i>	<i>Demokratik-Müsamahakâr izin verici</i>			
Mücadele Azmi	<i>Demokratik-İhmalkâr İzin Verici</i>				
Empati	<i>Demokratik-İhmalkâr İzin Verici</i>	<i>Otoriter-İhmalkâr izin verici-</i>	<i>Müsamahakâr izin verici-İhmalkâr izin verici</i>		
Toplam Psikolojik Dayanıklılık	<i>Demokratik-İhmalkâr İzin Verici</i>	<i>Demokratik-Otoriter</i>	<i>Otoriter-İhmalkâr izin verici</i>	<i>Müsamahakâr izin verici-İhmalkâr izin verici</i>	<i>Müsamahakâr izin verici-Otoriter</i>

Tablo 20’de görüldüğü üzere,

1. Babasının tutumunu “demokratik” olarak algılayan ergenlerin;
 - a. Psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile desteği, akran desteği, okul desteği, mücadele azmi ve empati alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılık puanlarının, babasının tutumunu “ihmalkâr izin verici” olarak algılayan ergenlere göre daha yüksek olduğu,
 - b. Psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile desteği alt ölçeği ile toplam psikolojik dayanıklılık puanlarının, babasının tutumunu “otoriter” olarak algılayan ergenlere göre daha yüksek olduğu,

- c. Psikolojik dayanıklılık ölçeğinin okul desteği alt ölçek puanının, babasının tutumunu “müsamahakâr izin verici” olarak algılayan ergenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.
2. Babasının tutumunu “otoriter” olarak algılayan ergenlerin, psikolojik dayanıklılık ölçeğinin empati alt ölçeği ile toplam psikolojik dayanıklılık puanlarının, babasının tutumunu “ihmalkâr izin verici” olarak algılayan ergenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
3. Babasının tutumunu “müsamahakâr izin verici” olarak algılayan ergenlerin, psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile desteği ve empati alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılık puanlarının, babasının tutumunu “ihmalkâr izin verici” olarak algılayan ergenlere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.
4. Babasının tutumunu “müsamahakâr izin verici” olarak algılayan ergenlerin, psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile desteği alt ölçeği ile toplam psikolojik dayanıklılık puanlarının, babasının tutumunu “otoriter” olarak algılayan ergenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, ergenlerde psikolojik dayanıklılığın özgüven ve anne baba tutumları ile ilişkisine yönelik yapılan araştırmanın bulguları tartışılmıştır.

5.1.Sonuç ve Tartışma

5.1.1.Ergenlerin Cinsiyetleri ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasında Bir Fark Var mıdır?

Bu çalışmada, kızların, psikolojik dayanıklılık ölçeğinin akran desteği, okul desteği ve empati alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılığının erkeklere göre daha yüksek olduğu; erkeklerin ise uyum puanının kızlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Konuyla ilişkili yazında, çalışmamıza benzer şekilde, psikolojik dayanıklılık düzeyinin cinsiyetle ilişkisinin olduğunu söyleyen çalışmaların yanı sıra; bizim araştırmamızdan farklı olarak böyle bir ilişkinin olmadığını belirten araştırmalar da vardır. Bu çalışmaların ilklerinden birinde, Hannah ve Morrisey (1986) kızların psikolojik dayanıklılık düzeyinin erkeklerden daha fazla olduğu sonucuna varmışlardır. Benzer şekilde, Önder ve Günay (2008) ve Cole ve diğer. (2004) öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmalarında, cinsiyetin psikolojik dayanıklılık üzerinde anlamlı bir farka yol açtığını ifade etmişlerdir. Bizim çalışmamıza benzer bir şekilde psikolojik dayanıklılığın alt bileşenlerinin değerlendirildiği, anne babası

boşanmış ve boşanmamış ergenlerle yapılan bir çalışmada; psikolojik dayanıklılığın akran desteği boyutu ve uyum boyutunun cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı; psikolojik dayanıklılık toplam puanı ve diğer alt boyutların puanlarının ise cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir oranda farklılaşmadığı bulunmuştur (Tanrıkulu, Sülukoğlu ve Meşeli, 2015). Konuyla ilgili Werner (1989)'in, yüksek risk altındaki çocukları, doğumdan 32 yaşına kadar takip ettiği daha erken tarihli boylamsal bir araştırmasında; cinsiyet, sağlamlıkla ilgili bir faktör olarak belirtilmiştir. Yürüttüğü Uluslararası Sağlamlık Projesi sonuçlarına göre kadınların erkeklere oranla daha güvenli ilişkiler kurduklarını, özerk olduklarını, benlik saygısına sahip olduklarını, kendilerine daha çok güvendiklerini, yardım aldıklarını, iletişim kurmada daha güvenilir olduklarını, diğerlerini daha iyi anladıklarını ve problem çözmede daha başarılı olduklarını bulmuştur. Sonraki yıllarda Benard (1991) ve Garnezy (1993) de genellikle erkeklerin psikolojik sıkıntılardan, aile anlaşmazlığı, doğum öncesi ve doğum incinmelerinden ve tüm risk faktörlerinden kadınlardan daha çok etkilendiklerini ve ayrıca erkeklerin felaket veya ayrılık durumları ile karşılaştıklarında yıkıcı davranışlar için bir risk grubu oluşturduklarını belirtmişlerdir.

Buna karşın, yapılan çeşitli çalışmalarda psikolojik dayanıklılığın cinsiyete göre değişmediği bulunmuştur (Benishek ve Lopez, 1997; Chan, 2003; Harrisson ve diğer., 2002; Crowley ve diğer., 2003; Maddi ve diğer., 2006; Mathews ve Servaty Seib, 2007; Terzi, 2008; Sezgin, 2009; Sezgin, 2012).

5.1.2.Ergenlerin Yaşları ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasında Bir İlişki Var mıdır?

Bu çalışmada elde edilen bulgular, ergenlerin psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile desteği, okul desteği, uyum, mücadele azmi alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu ilişkinin aile desteği, okul desteği, mücadele azmi ve toplam psikolojik dayanıklılık ile yaş arasında anlamlı ve negatif yönde, uyum ile yaş arasında anlamlı ve pozitif yönde olduğu görülmektedir. Buna göre, yaş arttıkça aile

desteğinin, okul desteğinin, mücadele azminin ve genel anlamda psikolojik dayanıklılık düzeyinin azaldığı ancak uyumun arttığı söylenebilir.

Konuyla ilgili alan yazında, bizim çalışmamızda da görüldüğü gibi, psikolojik dayanıklılığın yaş faktöründen etkilendiğine ilişkin çalışmalar yer almaktadır. Bu çalışmaların bazılarında yaş arttıkça psikolojik dayanıklılık artarken (Uçar, 2014; Yalçın, 2013), bazılarında yaş artarken psikolojik dayanıklılığın azaldığı (Hannah ve Morrisey, 1986; Kılıç, 2014) ifade edilmektedir. Hannah ve Morrisey (1986) tarafından ergenlerle yapılan bir çalışmada, yaş ilerledikçe kızların psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı bir düşüş olduğu bulunmuştur. Kılıç (2014)'ın üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve psikolojik dayanıklılıklarını incelediği bir çalışmada; yaşın psikolojik dayanıklılığı etkilediği, üniversite öğrencilerinin yaşlarının arttıkça psikolojik dayanıklılıklarının azaldığı bulunmuştur. Uçar (2014)'ın özel eğitim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerini ve mesleki sosyal destek düzeylerini bazı değişkenler açısından incelediği çalışmada ise, özel eğitim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılığa ilişkin tüm ölçek puanlarının yaş düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Araştırmada, yaş arttıkça psikolojik dayanıklılık düzeyinin de arttığı bulunmuştur. Yalçın (2013) araştırmasında öğretmenlerin yaş değişkenine göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin anlamlı derecede birbirinden farklılaştığını bulmuştur. Öğretmenlerin yaşı arttıkça psikolojik dayanıklılık düzeyleri de artmaktadır.

Alan yazında bu bulguyla çelişen ve yaş değişkeni ile psikolojik dayanıklılık düzeylerinin değişmediğini belirten farklı araştırmalara da ulaşılmıştır. Tümlü ve Reçepoğlu (2013) üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumunu incelediği çalışmada, akademik personelin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yaş değişkeni açısından anlamlı bir farklılık göstermediğini bulmuştur. Chan (2003) ve Sezgin (2010)'in öğretmenlerle, Harvatin (2009)'in öğrencilerle, Harisson ve diğer., (2002)'nin hemşireler üzerinde yaptığı çalışmalarda da psikolojik dayanıklılık düzeyinin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı belirtilmektedir.

5.1.3.Ergenlerin Kardeş Sayısı ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasında Bir İlişki Var mıdır?

Kardeş sayısı ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyle ilgili bulgular incelendiğinde, psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile desteği, akran desteği, okul desteği, uyum, mücadele azmi ve empati alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin, kardeş sayısına bağlı olarak değişmediği söylenebilir.

Bu bulgu, Bahadır (2009) tarafından yapılan çalışmanın sonucuyla paralellik göstermektedir. Söz konusu çalışmada, sağlıkla ilgili fakültelerde eğitime başlayan öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmış olup araştırmada, kardeş sayısının öğrencilerin psikolojik sağlımlıkları üzerinde bir etkisinin olmadığı saptanmıştır. Buna karşın Kılıç (2014) tarafından üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve psikolojik dayanıklılıklarının incelendiği bir çalışmada, kardeş sayısının psikolojik dayanıklılığı etkilediği, üniversite öğrencilerinin kardeş sayıları arttıkça psikolojik dayanıklılıklarının arttığı bulunmuştur.

5.1.4.Ergenlerin Doğum Sırası ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasında Bir İlişki Var mıdır?

Bu araştırmada, ergenlerin doğum sırasına göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile desteği, akran desteği, okul desteği, uyum, mücadele azmi ve empati alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Başka bir ifadeyle, ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin, doğum sırasına bağlı olarak değişmediği söylenebilir.

Bu verimiz konuyla ilgili yazında yer alan ve üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlımlıklarının yordanmasında doğum sırasının rolünün incelendiği bir diğer araştırmanın verileriyle çelişmektedir. Sözü edilen çalışmada, büyük ve küçük çocuk doğum sırasının psikolojik sağlımlık düzeyi ile negatif yönde; ortanca ve tek

çocuk doğum sırasının ise pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Diğer yandan, doğum sırası psikolojik sağlamlığın anlamlı bir yordayıcısı olarak da saptanmıştır (Oktan, Odacı ve Çelik, 2013). Yine bizim çalışmamızla çelişen bir başka veri, Parinyaphol ve Chongruksa, (2008) tarafından yapılan çalışmadan gelmektedir. Bu çalışmada ise gerçek doğum sırası ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki incelenmiştir ve doğum sırasının psikolojik sağlamlık üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca, tek çocuğun psikolojik sağlamlığının, ilk, ortanca ve son çocuğun psikolojik sağlamlığından daha düşük düzeyde olduğu da saptanmıştır.

Çalışmamızla benzer şekilde, Bahadır (2009), sağlıkla ilgili fakültelerde eğitime başlayan öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeylerini belirlemeyi amaçladığı araştırmasında, doğum sırasının öğrencilerin psikolojik sağlamlıkları üzerinde bir etkisinin olmadığını belirlemiştir.

5.1.5.Ergenlerin Anne Baba Öğrenim Düzeyleri ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasında Bir Fark Var mıdır?

Araştırmanın sonuçları, ergenlerin anne öğrenim düzeylerine göre psikolojik dayanıklılık ölçeğinin akran desteği alt ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Annesinin öğrenim düzeyi okur yazar olan ergenlerin, akran desteği puanının, annesi okuma yazma bilmeyen ergenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çalışmamızda, psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile desteği, okul desteği, uyum, mücadele azmi, empati alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılık puanlarında, anne öğrenim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık saptanmamış olması; akran desteği alt ölçeği hariç diğer boyutlarda ve genel psikolojik dayanıklılık düzeyinde, anne öğrenim düzeyinin önemli bir katkısının olmadığını düşündürmektedir.

Baba öğrenim düzeyinde ise psikolojik dayanıklılık ölçeğinin bütün boyutlarında (akran desteği, aile desteği, okul desteği, uyum, mücadele azmi ve

empati) ve toplam psikolojik dayanıklılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Başka bir deyişle, ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin, baba öğrenim düzeylerine göre değişmediği söylenebilir.

Bizim çalışmamızdan farklı olarak, yazında sağlamlık ile ilgili öncü çalışmalardan biri olarak kabul edilen Werner ve Smith (1982)'in Hawaii'deki Kauai adasında yoksulluk yaşayan 200'den fazla çocukla yaptığı gözlem tekniğine dayalı boylamsal araştırmasında; annenin eğitim düzeyinin düşük olmasının psikolojik sağlamlık için risk faktörlerinden biri olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda Jarrett (1997)'in çalışmasında, çocuk ve ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının güçlenmesinde, psikolojik rahatsızlıkların daha az yaşanmasında ve sağlığın korunmasında, iyi düzeyde bir anne baba eğitiminin önemli bir etken olduğunu vurgulamıştır. Serbin ve Karp (2004) da yüksek riskli ailelerde, özellikle anne eğitiminin önemini vurgulamakla birlikte, düşük eğitilmiş annelerin, çocuklarına yönelik daha katı disiplin uyguladıklarını ve bu durumun da psikolojik sağlamlığı olumsuz etkilediğini belirtmektedir. Yapılan tüm bu çalışmaların aksine Bahadır (2009), sağlıkla ilgili fakültelerde eğitime başlayan öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeylerini belirlemeyi amaçladığı araştırmasında, öğrencilerin psikolojik sağlamlık puan ortalamalarının anne baba eğitimi düşük olanlarda yüksek olduğunu bulmuştur.

Söz konusu çalışmalarda anne baba öğrenim düzeyinin psikolojik dayanıklılıkta etkili olabileceği gösterilmekle birlikte; bizim çalışmamızda bu etkinin sadece annelerde ve akran desteği boyutunda saptanmış olması konuyla ilgili yazına farklı bir katkı yapmış olabileceğimi düşündürmektedir. Bu konuda daha tutarlı bilgilere ulaşabilmek için konuyla ilgili daha fazla sayıda yapılacak çalışmalara gereksinim vardır.

5.1.6.Ailenin Gelir Düzeyi ile Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasında Bir Fark Var mıdır?

Araştırmanın bulgularına göre, ergenlerin psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile desteği, akran desteği, okul desteği, uyum, mücadele azmi ve empati alt ölçekleri ile

toplam psikolojik dayanıklılık düzeyi, ailenin gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu durum, ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri üzerinde, ailenin gelir düzeyinin herhangi bir etkisinin olmadığını düşündürmektedir.

Konuyla ilgili yazında, bizim çalışmamızdan farklı olarak, çocuk ve gençleri konu alan birçok çalışmada “düşük sosyo-ekonomik düzey, ekonomik zorluklar ve yoksulluk” psikolojik sağlamlılıkla ilgili risk faktörü olarak ele alınmıştır (Werner ve Smith, 1982; Garnezy, 1993; Buckner, Mezzacappa ve Beardslee, 2003; Schoon, Parsons ve Sacker, 2004; Gürkan, 2006; Yılmaz ve Sipahioğlu, 2012).

İlgili çalışmalarda ailenin gelir düzeyinin (düşük sosyo-ekonomik düzey, ekonomik zorluklar ve yoksulluk) psikolojik dayanıklılıkta etkili olabileceği gösterilmekle birlikte; araştırmamızda böyle bir etkinin görülmemesi konuyla ilgili ilginç bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda daha tutarlı bilgilere ulaşabilmek için daha fazla sayıda araştırmaya ihtiyaç vardır.

5.1.7.Ergenlerin Özgüven Düzeyleri ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasında Bir İlişki Var mıdır?

Bu çalışmada, ergenlerin psikolojik dayanıklılık ölçeği aile desteği, akran desteği, okul desteği, uyum, mücadele azmi ve empati alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılık düzeyi ve özgüven düzeyi arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre, psikolojik dayanıklılık düzeyi arttıkça özgüvenin yükseldiği söylenebilir.

Bu araştırma, ilgili yazını destekler niteliktedir. Beardslee, (1989); Masten (1999) ve Karataş ve Savi-Çakar (2011) tarafından yapılan araştırmalarda, özgüveni yüksek olan bireylerin psikolojik dayanıklılığının yüksek olduğu bulunmuştur. Özgüveni yüksek bireylerin daha başarılı başa çıkma yöntemleri geliştirdikleri de Rutter (1985) tarafından ifade edilmiştir. Ayrıca yapılan birçok araştırmada, özgüvenin psikolojik sağlamlılıkla ilgili koruyucu faktörlerden biri olduğu

belirtmiştir (Garmezy, 1987; Kohler, 1993; Masten ve Coastworth, 1998; Henderson ve Milstein, 2003; Kararımak, 2006). Çalışmamızda da yüksek özgüven psikolojik dayanıklılıkla birebir ilişkilidir.

5.1.8.Ergenlerin Algılanan Anne Baba Tutumları ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasında Bir Fark Var mıdır?

Ergenlerin algılanan anne baba tutumları ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiye dair bulgular incelendiğinde; psikolojik dayanıklılık ölçeğinin aile desteği, akran desteği, okul desteği, uyum, mücadele azmi ve empati alt ölçekleri ile toplam psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre, ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri üzerinde anne baba tutumlarının etkisinin olduğu ve en fazla olumlu etkiye tahmin edileceği gibi demokratik anne baba tutumunun yol açtığı söylenebilir.

Bu araştırmanın bulgusu olan yazınla benzerlik göstermektedir. Bunlardan biri olan Zakeri, Jowkar ve Razmjoe (2010) tarafından yapılan araştırmada, anne baba tutumlarından kabul-ilgi tutumunun psikolojik dayanıklılığın önemli olumlu bir yordayıcısı olduğu, buna karşın psikolojik özerklik-bağışlama ve davranışsal katılım-kontrol tutumunun dayanıklılık için önemli yordayıcı bir etken olmadığı bulunmuştur. Bolat (2013) üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık ve öz anlayışlarını incelediği çalışmasında, algılanan aile tutumu açısından, öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerinin anlamlı düzeyde farklılaştığını bulmuştur. Aile tutumlarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğunu saptamıştır. Benard (1991), çocuklara ve gençlere ilgi ve desteğin sağlandığı, sorumlulukların verilerek kendilerini ifade etmelerine olanak tanındığı ve onlara ilişkin yüksek beklentilerin var olduğu bir aile ortamının, çocukların ve gençlerin psikolojik sağlıklarını geliştirdiğini ifade etmektedir. Fletcher ve Sarkar (2013) yaptıkları çalışmada, aile içinde ve dışında destekleyici bir ortamın psikolojik dayanıklılığı sağlayan faktörlerden biri olduğunu bulmuşlardır. Demokratik aile tutumu, çocuklar ve gençler için risklerin etkilerini azaltan bir koruyucu faktör olarak kabul edilmektedir

(akt. Masten ve Reed, 2002). Kritzas ve Grobler (2005) ergenlerde dayanıklılık ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve algılanan demokratik aile tutumunun katılımcıların psikolojik sağlamlığı üzerinde en önemli etkiye sahip aile tutumu olduğu bulunmuştur. Lamborn ve diğer. (1991) tarafından yapılan araştırmada ise aile tutumlarını demokratik olarak karakterize eden gençlerin psikososyal olarak daha yeterli oldukları ve daha işlevsel davranışlara sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Kılıç (2014) üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve psikolojik dayanıklılıklarını incelediği bir çalışmada, öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin algılanan aile tutumu açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Aile tutumlarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin, aile tutumlarını otoriter-baskıcı, mükemmeliyetçi ve koruyucu olarak algılayan öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeylerinden yüksek olduğu bulunmuştur.

5.2.Öneriler

Elde edilen sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler geliştirilebilir:

1. Bu çalışmada, psikolojik dayanıklılığın cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, ailenin gelir düzeyi, anne baba öğrenim düzeyi gibi demografik değişkenler ile özgüven ve anne baba tutumları ile ilişkisi incelenmiştir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda psikolojik dayanıklılığın, farklı demografik değişkenlerle ilişkileri incelenebilir.
2. Ergenlerin psikolojik dayanıklılıklarını güçlendirmede yapılacak çalışmalar; risk faktörlerini azaltmak, yeterliliği arttırmak ve koruyucu faktörleri harekete geçirmek şeklinde olabilir. Ergenlerin karşılaşacakları sıkıntıları ve riskleri önlemek son derece güçtür. Ancak, bu sıkıntı ve riskler karşısında daha donanımlı ve yeterli olmaları sağlanabilir. Bu donanımlardan biri de ergenlerin özgüvenli yetişmelerini sağlamak şeklinde olabilir.

3. Anne baba tutumunun psikolojik dayanıklılık üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Bu nedenle anne babaların çocuklarıyla iletişimlerinin ve onlara karşı tutumlarının farkına varmaları ve bu konuda kendilerini değerlendirmeleri amacıyla üniversite ve kamu kurumları iş birliğine girmeleri önerilebilir. Bu bireyler olumlu anne baba tutumlarına ilişkin seminerler ve eğitimlerle desteklenebilirler.

KAYNAKÇA

- Akagündüz, N. (2006). **İnsan Yaşamında Özgüven Kavramı**. İstanbul: Ümraniye Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Yayınları.
- Akın, A. (2007). Özgüven Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri. **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Sayı: 2 (7), 165-175.
- Akkaya, S. (2008). Ortaöğretim (Lise) Öğrencilerinde Rekabetçi Tutum ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki Düzeyi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aktay, E. T. (2010). Risk Altındaki Ortaöğretim 9. ve 10. Sınıf Öğrencilerinin Kendini Toparlama Güçlerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Andrews, M., Ainley. M. ve Frydenberg, E. (2004). Adolescent Engagement with Problem Solving Tasks: The Role of Coping Style. Self-efficacy, and Emotions, Paper Presented at the AARE International Conference.
- Arslan, G. ve Kabasakal, Z. (2013). Ergenlerin Problem Çözme Becerileri ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. **Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**. Sayı: 8(6), 33-42.
- Aydın, B. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zeka ve Umut Düzeyleri ile Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Bacanlı, F. ve Sürücü, M. (2006). Üniversiteye Uyumun Psikolojik Dayanıklılık ve Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. 15. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri, Muğla.
- Bahadır, E. (2009). Sağlıkla İlgili Fakültelerde Eğitime Başlayan Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeyleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Balacas, K. A. (1999). Family Resilience and the Resilience of Homeless School-Age Children. Unpublished Doctoral Dissertation, Graduate School of Saint Louis University.
- Bandura, A. (1997). **Self-efficacy: The Exercise of Control**. New York:Freeman.
- Beardslee, W.R. (1989). The Role of Self-Understanding in Resilient Individuals: the Development of a Perspective. **American Journal of Orthopsychiatry**. 59(2), 266–278.
- Beardslee, W.R. ve Podorefsky, M.A. (1998). Resilient Adolescents Whose Parents Have Serious Affective and Other Psychiatric Disorders: Importance of Selfunderstanding and Relationships. **Am J Psychiatry**. 145:63-69.
- Benard, B. (1991). **Fostering Resiliency in Kids: Protective Factors in the Family, School, and Community**. Portland, OR: Western Center for Drug-Free Schools and Communities.
- Benishek, L. A. ve Lopez, F. G. (1997). Critical Evaluation of Hardiness Theory: Gender Differences, Perception of Life Events, and Neuroticism. **Work & Stress**. 11, 33-45.

- Block, J.H. ve Block J. (1980). **The Role of Ego-control and Ego-resiliency in the Organisation of Behaviour**. WA Collins (Ed.), Development of Cognition, Affect, and Social Relations: Minnesota Symposia on Child Psychology, 13:39-101. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Bolat, Z. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık ve Öz-Anlayışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bonanno, G. (2004). Loss, Trauma And Human Resilience: Have We Underestimated The Human Capacity To Thrive After Extremely Aversive Events?. **American Psychologist**. 51,72–82.
- Bonanno G.A. Galea S. Bucciarelli A. ve Vlahov D. (2006). Psychological Resilience After Disaster: New York City in the Aftermath of the September 11th Terrorist Attack. **Psychol Sci**. 17, 181–186.
- Bonanno, G.A. Westphal, M. ve Mancini, A.D. (2011). Resilience to Loss and Potential Trauma. **Annu Rev Clin Psychol**, 7, 511–535.
- Bostan, S. (1993). 14-16 Yaş Ergenlerin Uyum Düzeylerinin ve Ana Baba Tutumlarının İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Buckner, J. C., Mezzacappa, E. ve Beardslee, W. R. (2003). Characteristics of Resilient Youths Living in Poverty: The Role of Self-Regulatory Processes. **Development and Psychopathology**. 15, 139 –162.
- Bulut, S., Doğan, U. ve Altundağ, Y. (2013). Adolescent Psychological Resilience Scale: Validity and Reliability Study. **Contemporary Psychology, Suvremena Psihologija**. 16(1), 21-32.

- Büyüköztürk, Ş. (2007). **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Campbell-Sills, L., Cohan, S.L. ve Stein, M.B. (2006). Relationship of Resilience to Personality, Coping and Psychiatric Symptpoms in Young Adults. **Behaviour Research and Therapy**, 44, 585-599.
- Carbonell, D. M., Reinherz, H. Z. ve Giaconia, R. M. (1998). Risk and Resilience in Late Adolescence. **Child and Adolescent Social Work Journal**. 15, 251-272.
- Carver, C.S. (1998). Resilience and Thriving: Issues, Models, and Linkages. (Thriving: Broadening the Paradigm Beyond Illness to Health). **Journal of Social Issues**. 54, 245 – 247.
- Chan, D. W. (2000). Dimensionality of Hardiness and Its Role in the Stress-Distress Relationship Among Chinese Adolescents in Hong Kong. **Journal of Youth and Adolescence**. 29 (2), 147-161.
- Chan, D. W. (2003). Hardiness and its Role in the Stress-Burnout Relationship Among Prospective Chinese Teachers in Hong Kong. **Teaching and Teacher Education**. 19, 381-395.
- Cheavens, J.S., Dreer, L.E. ve Lopez, S.J. (Ed.) (2009). Coping. **The Encyclopedia of Positive Psychology**. Blackwell Publishing Ltd.
- Cole, M. S., Field, H. S. ve Harris, S. G. (2004). Student Learning Motivation and Psychological Hardiness: Interactive Effects on Students Reactions to a Management Class. **Academy of Management Learning and Education**, 3(1), pp. 64–85.
- Coleman, J. ve Hagell, A. (2007). **The Nature Of Risk And Resilience In Adolescence**. Senior Research Fellow, Universty of Oxford.

- Crowley, B. J., Hayslip, B., ve Hobdy, J. (2003). Psychological Hardiness and Adjustment to Life Events in Adulthood. **Journal of Adult Development**. 10(4), 237-248.
- Curtis, W.J. ve Cicchetti, D. (2003). Moving Research on Resilience into the 21st Century: Theoretical and Methodological Considerations in Examining the Biological Contributors to Resilience. **Dev Psychopathol**. 15, 773–810.
- Cutuli, J. J., Masten, A.S. ve Lopez, S.J. (Ed.) (2009). Resilience. **The Encyclopedia of Positive Psychology**. Blackwell Publishing Ltd.
- Çakar, F. S., Karataş, Z. ve Çakır, M. A. (2014). Yetişkin Yılmazlık Ölçeği: Türk Kültürüne Uyarlanması. **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 32, 22-39.
- Darling, N. ve Steinberg, L. (1993). Parenting Styles as Context: an Integrative Model. **Psychological Bulletin**. 113 (3), 487-496.
- Eldeklioğlu, J. (2004). Çocuklarda Özgüven Gelişimi. **Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 2(24), 111-121.
- Eminağaoğlu, N. (2006). Güç Koşullarda Yaşayan Sokak Çocuklarında Dayanıklılık (Sağlamlık). Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Felten, H.J. (2001). Conceptualizing Resilience in Women Older Than Overcoming Adversity From Illness Or Loss. **J Gerontol Nurs**. 27 (11), 46-53.
- Feltz, D. L. (1988). Self-Confidence and Sport Performance. **Exercise and Sports Science Reviews**. 16, 423-458.

- Flaherty, M. (1992). Risk and Resilience in Young Adolescents. **Journal of Youth and Adolescence**. 21(5), 529-550.
- Floyd, C. (1996). Achieving Despite the Odds: a Study of Resilience Among a Group of African American High School Seniors. **Journal of Negro Education**. 65, 181–189.
- Fox, M.G., Sokol, L. ve Uslu, R., Aslan, S. (Ed.) (2014). **Gençler İçin Özgüven Geliştirme**. İstanbul: Nota Bene Yayınları.
- Fraser, M., Richman, J., ve Galinsky, M. (1999). Risk, Protection And Resilience: Towards A Conceptual Framework For Social Work Practice. **Social Work Research**. 23(3), 131-144.
- Freitas, A.L. ve Downey, G. (1998). Resilience: A Dynamic Perspective. **Int J Behav Dev**. 22, 263-85.
- Garmezy, N. (1993). Children in Poverty: Resiliency Despite Risk. **Psychiatry**. 56(1), 127-136.
- Garmezy, N. ve David, C. F. ve Ross D. P. (Ed.) (1993). **Vulnerability And Resilience**. Studying Lives Through Time: Personality And Development (pp. 377 – 398). Washington DC: American Psychological Association.
- Garmezy, N. (1987). Stress, Competence, and Development: Continuities in the Study of Schizophrenic Adults, Children Vulnerable to Psychopathology and The Search for Stress-Resistant Children. **American Journal of Orthopsychiatry**. 57(2), 159-174.
- Geçtan, E. (1996). **Psikanaliz ve Sonrası**. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Geldard, K. ve Geldard, D. ve Pişkin, M. (Ed.) (2013). **Ergenler ve Gençlerle Psikolojik Danışma**. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Gera, M. ve Kaur, J. (2015). Study of Resilience and Parenting Styles of Adolescents. **International Journal of Multidisciplinary Approach and Studies**. 2 (1).

Gizir, C. A. (2007). Psikolojik Sağlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler Üzerine Bir Derleme Çalışması. **Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi**. 28, 113-128.

Goldstein, S. ve Brooks, R. (2005). **Why Study Resilience?** In S. Goldstein & Robert B. (Eds.). *Handbook of Resilience in Children* (1st. ed.) (3-17). New York: Springer.

Greene, R. ve Greene, R. (Ed.) (2002). **Human Behavior Theory: A Resilience Orientation. Resiliency: An Integrated Approach To Practice, Policy, And Research**. Washington, DC: NASW Press.

Güenalp, A. (2007). Farklı Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Özgüven Duygusunun Gelişimine Etkisi (Aksaray İli Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gürkan, U. (2006). Yılmazlık Ölçeği (YÖ): Ölçek Geliştirme, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. 39 (2), 45-74.

Hambly, K. ve Bıçakçı, B. (çev.) (2001). **Özgüven**. İstanbul: Rota Yayınları.

- Hannah, T. E. ve Morrissey, C. (1987). Correlates of Psychological Hardiness in Canadian Adolescents. **Journal of Personality and Social Psychology**. 52(4), 339-344.
- Hanton, S., Evans, L. ve Neil, R. (2002). Hardiness and the Competitive Trait Anxiety Repsonse. **Anxiety, Stress and Coping**. 16(2), 167-184.
- Harrison, M., Loiselle, C. G., Duquette, A. ve Semenic, S. E. (2002). Hardiness, Work Support and Psychological Distress Among Nursing Assistants and Registered Nurses in Quebec. **Journal of Advanced Nursing**. 38(6), 584-591.
- Harvatin, H. C. (2009). **Hardiness and Coping Strategies**. Unpublished Master's Thesis. Kean University, New Jersey, USA.
- Hefferon, K., Boniwell, I. ve Doğan, T. (Ed.) (2014). **Pozitif Psikoloji Kuram, Araştırma ve Uygulamalar**. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Henderson, N. ve Milstein, M.M. (2003). **Resiliency in Schools. Making it Happen for Students and Educators**. California: Corwin Press.
- Jacelon, C.S. (1997). The Trait and Process of Resilience. **Journal of Advanced Nursing**. (25),123-129.
- Jarrett, R.L. (1997). Resilience Among Low-Income African American Youth: an Ethnographic Perspective. **Ethos**. 25(2), 1-12.
- Kararımk, Ö. (2006). Psikolojik Sağlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler. **Türk PDR Dergisi**. 26,129-142.
- Kararımk, Ö. (2007). Deprem Yaşamış Bireylerdeki Psikolojik Sağlamlığa Etki Eden Kişisel Faktörlerin İncelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü.

- Karasar, N. (1995). **Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler**. Ankara: Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Karataş, Z. ve Savi-Çakar, F. (2011). Self-Esteem and Hopelessness, and Resiliency: An Exploratory Study of Adolescents in Turkey. *International Education Studies*, 4(4), pp. 84-91.
- Kasatura İ. (1998). **Kişilik ve Özgüven**. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Khoshaba, D.M. ve Maddi, S.R. (1999). Early Experiences in Hardiness Development. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*. 51 (2), 106-116.
- Kılıç, Ş.D. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kirby, L.D. ve Fraser, M.W. (1997). **Risk and Resilience in Childhood**. In M. Fraser (Eds.), *Risk and Resilience in Childhood* (pp.10-33). Washington, DC: NASW Pres
- Klag, S. ve Bradley, G. (2004). The Role of Hardiness in Stress and Illness: an Exploration of the Effect of Negative Affectivity and Gender. *British Journal of Health Psychology*. 9, 137-161.
- Kobasa, S., Maddi, S. R. ve Kahn, S. (1982). Hardiness And Health: A Prospective Study. *Journal of Personality and Social Psychology*. 42, 168-177.
- Kobasa, S.C. (1979). Stressful Life Events, Personality And Health: An Inquiry Into Hardiness. *Journal of Personality and Social Psychology*. 37 (1), 1-110.

- Kobasa, S. ve Sanders, G.S, ve Suls, J. (Ed.). (1982). **The Hardy Personality: Toward a Social Psychology of Stress and Health**. Social Psychology of Health and Illness (p. 3–32). Hillsdale NJ: Erlbaum.
- Kobasa, M. (1996). Relationship Between Hardiness and Psychological Stress Response. **Journal of Performance Studies**. 3, 35-40.
- Kohler, P. (1993). Best Practices in Transition: Substantiated or implied?. **Career Development for Exceptional Individuals**. 16, 107-121.
- Kritzas, N. ve Grobler, A.A. (2005). The Relationship Between Perceived Parenting Styles and Resilience During Adolescence. **Journal of Child & Adolescent Mental Health**. 17:1, 1-12.
- Krovetz, M. L. (1999). **Fostering Resiliency: Expecting All Students to Use Their Minds and Hearts Well**. California: Corwin Press, Inc.
- Kugle, C.L., Clements, C.O., Powell, P.M. ve Philip, M. (1983). Level and Stability of Self-Esteem in Relation to Academic Behavior of Second Graders. **Journal of Personality and Social Psychology**. 44(1), 201-207.
- Kulaksızoğlu, A. (1999). **Ergenlik Psikolojisi**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kurtuldu, P. S. (2007). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Özgüven Düzeyleri ile Liderlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuzgun, Y. ve Eldeleklioğlu, J. (2005). Anne Baba Tutumları Ölçeği. (Editör: Yıldız Kuzgun, Feride Bacanlı). **PDR’de Kullanılan Ölçekler**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Lamborn, S. D., Mants, N. S., Steinberg, L., ve Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of Competence and Adjustment Among Adolescents From Authoritative, Authoritarian, İndulgent, and Neglectful Families. **Child Development**. 62, 1049-1065.
- Lauster, P. ve Yarbaş, L. (2005). **Özgüven Öğrenilebilir**. İzmir:İlya İzmir Yayınevi.
- Lazarus, R.S. (1993). From Psychological Stress to the Emotions: a History of Changing Outlooks. **Annual Review of Psychology**. 44, 1–21
- Luthar, S. S. ve Zelazo, L. B. ve Luthar, S.S. (Ed.) (2003). Research On Resilience: An Integrative Review. **Resilience And Vulnerability: Adaptation In The Context Of Childhood Adversities** (pp. 510–549). New York, NY: Cambridge University Press.
- Luthar, S.S, Cicchetti, D. ve Becker, B. (2000). The Construct of Resilience: a Critical Evaluation and Guidelines for Future Work. **Child Development**.71,543-562.
- Luthar, S. ve Zigler, E. (1992). Intelligence and Social Competence Among High-Risk Adolescents. **Development and Psychopathology**. 4(2), 287-299.
- Mabey, J. ve Sorensen, B. (1995). **Counselling for Young People**. Buckingham: Open University Press.
- Maddi, S. R., Harvey, R. H., Kobasa, D. M., Lu, J. N., Perciso, M. and Brow, M. (2006). The Personality Construct Of Hardiness, III: Relationships With Repression. **Journal of Personality**. 74(2).
- Maddi, S. R., ve Khoshaba,. D. M. (1994). Hardiness And Mental Health. **Journal of Personality Assessment**. 63(2), 265-274.

Maddi, S.R., ve Kobasa, S.C. (1984). **The Hardy Executive: Health Under Stress.** Homewood, IL: Dow Jones-Irwin.

Magno, C., Parinas, N. ve Mamauag, M. (2008). The Influence of Self-Mastery on Building a Model of Resiliency. [Çevrimiçi sürüm]. **Philippine Journal of Counseling Psychology.** 10 (1), 1 – 22.

Masten, A. S., Morison, P., Pellegrini, D., Teliegen, A., Rolf, J., Masten, A. S. Cicchetti, D., Nuechterlein, K. H. ve Weintraub, S. (Ed.). (1990). Competence Under Stress: Risk And Protective Factors. **Risk And Protective Factors In The Development Of Psychopathology** (236-256). New York: Cambridge University Press.

Masten, A. S., Wang, M. C. ve Gordon, E. W. (Ed.). (1994). **Resilience in Individual Development: Successful Adaptation Despite Risk and Adversity.** In Educational Resilience in Inner-City America: Challenges and Prospects (3-25).

Masten, A.S. ve Coatsworth, J.D. (1998). The Development of Competence in Favorable and Unfavorable Environments: Lessons From Research on Successful Children. **American Psychologists.** 53, 205-220.

Masten, A.S., Reed, M.J., Snyder, C. R., ve Lopez, S. J. (Ed.) (2002). **Resilience in Development.** The Handbook of Positive Psychology. Oxford University Press.

Masten, A.S. (2001). Resilience Processes in Development. **Am Psychologist.** 56, 227–238.

Masten, A.S. (1999). **Resilience Comes of Age: Reflections on the Past and Outlook for the Next Generation of Research.** In M.D.E.J. Glantz, & L. Jeannette (Eds.), Resilience and development: Positive Life Adaptations.

Longitudinal Research in the Social and Behavioural Sciences (pp. 281–296). Dordrecht, Netherlands: Kluwer-Academic Publishers.

Masten, A.S. ve Coastworth, J. D. (1998). The Development of Competence in Favorable and Unfavorable Environments: Lessons From Research on Successful Children. **American Psychologist**. 53, 2, 205-220.

Mathews, L. L. ve Servaty-Seib, H. L. (2007). Hardiness and Grief in a Sample of Bereaved College Students. **Death Studies**. 31,183- 204.

McKay, M. ve Fanning, P. (2006). **Özgüven**. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Morrisey, C. ve Hannah, T. E. (1986). Measurement of Psychological Hardiness in Adolescents. **Journal of Genetic Psychology**. 148(3), 393-397.

Nygren, B., Alex, L., Jonsen, E., Gustafson, Y., Norberg, A., ve Lundman, B. (2005). Resilience, Sense of Coherence, Purpose in Life and Self-Transcendence in Relation to Perceived Physical and Mental Health Amongst the Oldest Old. **Aging and Mental Health**. 9(4), 354–362.

Oktan, V. (2008). Üniversite Sınavına Hazırlanan Ergenlerin Psikolojik Sağlıklarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Oktan, V., Odacı, H. ve Çelik, Ç.B. (2013). **Psikolojik Doğum Sırasının Psikolojik Sağlığın Yordanmasındaki Rolünün İncelenmesi**. XI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

Önder, A. ve Gülay, H. (2008). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Psikolojik Sağlığının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. **Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi**. 23: 192-197

- Özbeç, Ç. (2004). **Çocuk Sorunlarına Yapıcı Çözümler**. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Özcan, B. (2005). Anne Babaları Boşanmış ve Anne Babaları Birlikte Olan Lise Öğrencilerinin Yılmazlık Özellikleri ve Koruyucu Faktörler Açısından Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Öztürk, M. O. (2004). **Ruh Sağlığı ve Bozuklukları**. Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri.
- Pamir, Ç. O. (2008). Lise Öğrencilerinin Mükemmeliyetçilik Düzeyleri ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Parinyaphol, P. ve Chongruksa, D. (2008). Resilience of Higher Educational Students, the Human Spirit Among Thai and Muslim Students. http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=ED502103&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED502103
- Pietrzak, R.H. ve Southwick, S.M. (2011). Psychological Resilience in OEFOIF Veterans: Application of a Novel Classification Approach and Examination of Demographic and Psychosocial Correlates. **J Affect Disord.**133, 560–568.
- Rettew, J.G. ve Lopez, S.J. (Ed.) (2009). Adaptability. **The Encyclopedia of Positive Psychology**. Blackwell Publishing Ltd.
- Romano, J.L. ve Hage, S.M. (2000). Prevention, A Call to Action. **Counseling Psychologist.** 28 (6), 854-856.
- Rutter, M. (1987). Psychosocial Resilience and Protective Mechanisms. **American Journal of Orthopsychiatry.** 57(3), 316–331.

- Rutter, M. (2006). Implications of Resilience Concepts for Scientific Understanding. **Annals of the New York Academy of Sciences**. (Resilience in Children), 1094, 1-12.
- Schoon, I., Parsons, S. ve Sacker, A. (2004). Socioeconomic Adversity, Educational Resilience and Subsequent Levels of Adult Adaptation. **Journal of Adolescent Research**. 19(4), 383-404.
- Serbin, L.A. ve Karp, J. (2004). The Intergenerational Transfer of Psychosocial Risk: Mediators of Vulnerability and Resilience. **Annu. Rev. Psychol.** 55, 333-63.
- Sezgin, F. (2009). Relationships Between Teacher Organizational Commitment, Psychological Hardiness and Some Demographic Variables in Turkish Primary Schools. **Journal of Educational Administration**. 47(5), 630-651.
- Sezgin, F. (2010). Psikolojik Dayanıklılığı Düşük ve Yüksek Öğretmenlerde Örgütsel Bağlılık Üzerine Bir Araştırma. 19. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı Bildiri Özetleri (ss. 92-93). Lefkoşa: Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Sezgin, F. (2012). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi. **Kastamonu Eğitim Dergisi**. 20(2) 489-502.
- Sipahioğlu, Ö. (2008). Farklı Risk Grubundaki Ergenlerin Psikolojik Sağlıklarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Siyez, D.M. (2006). 15-17 Yaş Arası Ergenlerde Görülen Problem Davranışların Koruyucu ve Risk Faktörleri Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Smokowski, P.R. (1998). Prevention and Intervention Strategies for Promoting Resilience in Disadvantaged Children. **Social Service Review**. 72, 337 – 365.
- Smokowski, P.R., Reynolds, A.J., ve Bezruczko, N. (1999). Resilience and Protective Factors in Adolescence: an Autobiographical Perspective From Disadvantaged Youth. **Journal of School Psychology**. 37, 425-448.
- Soner, O. (1995). Aile Uyumu, Öğrenci Özgüveni ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Southwick S, Charney D, Friedman M, Litz B. (2011). **Resilience and Mental Health: Challenges Across the Lifespan**. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Strand, E.B., Reich, J.W., Zautra, A.J. ve Lopez, S.J. (Ed.) (2009). Positive Experiences. **The Encyclopedia of Positive Psychology**. Blackwell Publishing Ltd.
- Tanrikulu, T., Sülukoğlu, K. ve Meşeli, B. (2015). Ergen Psikolojik Dayanıklılığının Ebeveyn Boşanması Açısından İncelenmesi. **Psikolojik Danışma ve Eğitim Dergisi**. 1(2), 66-73.
- Taşgın, E. ve Çetin, F. Ç. (2006). Ergenlerde Major Depresyon: Risk Etkenleri, Koruyucu Etkenler ve Dayanıklılık. **Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi**. 13(2), 87-94.
- Terzi, Ş. (2005). Öznel İyi Olmaya İlişkin Psikolojik Dayanıklılık Modeli. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Terzi, Ş. (2006). Kendini Toparlama Gücü Ölçeğinin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışmaları. **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**. 3(26), 77-86.
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ve Algıladıkları Sosyal Destek Arasındaki İlişki. **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**. Sayı 29.
- Tire, Y. (2011). Ön Ergenlerde Olumlu ve Olumsuz Mükemmelliyetçilik ile Algılanan Anne Baba tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tschann, J.M., Kaiser, P., Chesney, M.A., Alkon, A. ve Boyce, W.T. (1996). Resilience and Vulnerability Among Preschool Children: Family Functioning, Temperament, and Behavior Problems. **Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry**. 35, 184–192.
- Tugade, M.M., Fredrickson, B.L. ve Barrett, L.F. (2004). Psychological Resilience and Positive Emotional Granularity: Examining the Benefits of Positive Emotions on Coping and Health. **J Pers**. 72, 1161-90.
- Tümlü, G.Ü. (2012). Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Farklı Üniversite Öğrencilerinin Temas Engellerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tümlü, G.Ü. ve Reçepoğlu, E. (2013). Üniversite Akademik Personelinin Psikolojik Dayanıklılık ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. **Yükseköğretim ve Bilim Dergisi**. 3(3), 205-213.

- Türküm, A. S., Kızıldaş A., Bıyık N. ve Yemenici B. (2005). Üniversite Öğrencilerinin Aile İşlevlerinin İncelenmesi. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri**. 5(1), 229-262.
- Uçar, T. (2014). Özel Eğitim Okulu Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin ve Mesleki Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (İstanbul İli Avrupa Yakası Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Vialatte, F.B. ve Cichocki, A. (2008). Spit Test Bonferonni Correction for QEEG Statistical Maps. **Biological Cybernetics**. 98, 208-303.
- Voegler, M. E. (2000). Risk and Protective Factors Associated with Social Resilience in Homeless Youth. Unpublished Doctoral Dissertation, The University of North Carolina at Chapel Hill, NC.
- Wagnild, G.M. ve Young, H.M. (1993). Development and Psychometric Evaluation of the Resilience Scale. **Journal of Nursing Measurement**. 1(2),165-178.
- Werner, E.E. (1989). High-Risk Children in Young Adulthood: A Longitudinal Study From Birth to 32 Years. **American Journal of Orthopsychiatry**. 72-81.
- Werner, E.E. (1984). Resilient Children. **Young Children**. 40, 68–72.
- Werner, E. E. ve Smith, R. S. (1982). **Vulnerable But Invincible: A Longitudinal Study of Resilience Childiren and Youth**. New York: McGraw Hill.
- Windle G. (2011). What Is Resilience? A Review and Concept Analysis. **Rev Clin Gerontol**. 21 (2), 152-169.
- Yalçın, S. (2013). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri ile Stres, psikolojik Dayanıklılık ve Akademik İyimserlik Arasındaki İlişki.

Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yavuzer, H. (2003). **Ana Baba Okulu**. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2003). **Çocuk Psikolojisi**. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yılmaz, A. (2000), Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı Anne Baba Tutumu ile Çocukların, Ergenlerin, Gençlerin Akademik Başarıları ve Benlik Algıları Arasındaki İlişkiler. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, A. (2000). Anne Baba Tutum Ölçeği'nin Güvenirlik ve Geçerlilik Çalışması. **Çocuk Ruh Sağlığı Dergisi**. 7 (3), 160-172.

Yılmaz, H. ve Sipahioğlu, Ö. (2012). Farklı Risk Gruplarındaki Ergenlerin Psikolojik Sağlamlıklarının İncelenmesi. **Elementary Education Online**. 11(4), 927-944.

Zakeri, H., Jowkar, B. ve Razmjoe, M. (2010). Parenting Styles and Resilience, **Procedia - Social and Behavioral Sciences**. 5, 1067-1070.

Zautra, A. J., Hall, J. S., ve Murray, K. E. (2010). Resilience: A New Definition of Health for People and Communities. in: Reich, J, W., Zautra, A. J., & Hall, J. S. **Handbook of Adult Resilience**. New York, London:The Guilford Press.

Zeiss, A.M, Cook, J.M, ve Cantor, D.W. (2003). **Fact Sheet: Fostering Resilience in Response to Terrorism: for Psychologists Working With Older Adults**. Report to American Psychological Association Task Force on Resilience in Response to Terrorism.

EKLER

EK-1 Kişisel Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz: 1. Kız 2. Erkek
2. Doğum tarihiniz:/...../.....
3. Sınıfınız: 1. 9'uncu sınıf 2. 10'uncu sınıf 3. 11'inci sınıf 4. 12'nci sınıf
4. Kaç kardeşiniz var?(siz dahil):.....
5. Kardeşleriniz arasında siz kaçıncısiniz?.....
6. Anneniz hayatta mı? 1. Evet 2. Hayır
7. Babanız hayatta mı? 1. Evet 2. Hayır
8. Aile yapınız nasıl?
 1. Çekirdek Aile(Anne baba ve çocuklar)
 2. Kalabalık Aile(Anne baba, çocuklar ve diğer yetişkinler)
 3. Parçalanmış Aile(Ebeveynlerden yalnız biri ve çocuklar)
9. Annenizin öğrenim düzeyi nedir?
 1. Okuma yazma bilmiyor
 2. Okur yazar
 3. İlkokul mezunu
 4. Ortaokul mezunu
 5. Lise mezunu
 6. Üniversite -Yüksekokul mezunu
 7. Yüksek Lisans ve üstü

- 10.** Babanızın öğrenim düzeyi nedir?
1. Okuma yazma bilmiyor
 2. Okur yazar
 3. İlkokul mezunu
 4. Ortaokul mezunu
 5. Lise mezunu
 6. Üniversite -Yüksekokul mezunu
 7. Yüksek Lisans ve üstü
- 11.** Annenizin yaşı:
- 12.** Babanızın yaşı:
- 13.** Annenizin iş durumu nedir?
1. Çalışıyor
 2. İşsiz
 3. Emekli
- Çalışıyor ise işi nedir?:
- 14.** Babanızın iş durumu nedir?
1. Çalışıyor
 2. İşsiz
 3. Emekli
- Çalışıyor ise işi nedir?:
- 15.** Ailenizin aylık ortalama geliri nasıl?
1. Çok İyi
 2. İyi
 3. Orta
 4. Ortanın Altı
 5. Kötü

EK-2 Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

	Açıklama: Lütfen aşağıdaki maddeleri dikkatle okuyarak her maddede yer alan ifadenin size ne derece uygun olduğuna (sizi ne derece tanımladığına) karar veriniz. Vereceğiniz cevapların doğru ya da yanlışı yoktur. Verdiğiniz karara göre aşağıdaki ifadeleri dikkate alarak yanındaki boşluklardan bir tanesine çarpı (X) işareti koyunuz. Lütfen boş bırakmadan hepsini işaretlemeye çalışınız.	Bana Hiç Uygun Değil	Bana Uygun Değil	Bana Uygun	Bana Çok Uygun
1	Ailem benimle gerçekten ilgilenir.	1	2	3	4
2	Ailem başarılı olacağıma inanır.	1	2	3	4
3	Ailemle eğlenceli zaman geçiririm	1	2	3	4
4	Aile içinde alınan kararlarda fikirlerim dikkate alınır	1	2	3	4
5	Yaşam zorluklarına karşı dayanıklıyım.	1	2	3	4
6	Zor şartlarda dahi serinkanlı davranabilirim.	1	2	3	4
7	Genelde olaylara kötümser bakarım.	1	2	3	4
8	Ailem paylaşacak bir şeyim olduğunda beni dinler.	1	2	3	4
9	Ailem sorunlarım olduğunda bunu fark eder.	1	2	3	4
10	Öğretmenlerimden benimle gerçekten ilgilenen kimse yok.	1	2	3	4
11	Öğretmenlerim içinde yaptığımı takdir eden kimse yok	1	2	3	4
12	Ailemin yanında bulunmaktan mutluluk duyarım.	1	2	3	4
13	Şartlar değiştiğinde ne yapmam gerektiğini çabucak anlarım	1	2	3	4
14	Kendimde hedeflerime ulaşacak kararlılığı göremiyorum	1	2	3	4
15	Sorumluluk almak bana zor geliyor	1	2	3	4
16	Hayat, bana pek yaşanılabilir gelmiyor.	1	2	3	4
17	Öğretmenlerim arasında beni dinleyecek kimse yok	1	2	3	4
18	Hayal ettiğim geleceğe ulaşabileceğime inanıyorum.	1	2	3	4
19	Bir kişinin bir olay ya da durum karşısında nasıl hissedeceğini anlamakta iyiyimdir	1	2	3	4
20	Diğer insanlara ilgi göstermekten hoşlanırım	1	2	3	4
21	Karşımdaki kişinin o anda neler hissettiğini anlayabilirim	1	2	3	4
22	Okulda olmasam hiçbir öğretmenim bunu fark etmez.	1	2	3	4
23	Okulda güzel bir şey yaptığımda kimse bunu takdir etmez	1	2	3	4
24	Yokluğumu fark edecek arkadaşlarım vardır.	1	2	3	4
25	Sorunlarımı anlatabileceğim arkadaşlarım vardır.	1	2	3	4
26	Yaşamımın alacağı yön üzerinde yeterince kontrolümün olmadığını hissediyorum	1	2	3	4
27	Zor zamanlarımda kendisine güvenebileceğim arkadaşlarım vardır	1	2	3	4
28	Zor durumda kaldığımda arkadaşlarım bana yardım ederler	1	2	3	4
29	Güzel zaman geçirdiğim arkadaşlarım vardır	1	2	3	4

EK-3 Özgüven Ölçeği

	Aşağıdaki ifadeleri okuyup sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz. Her sorunun karşısında bulunan; (1) Hiç bir zaman (2) Nadiren (3) Sık sık (4) Genellikle ve (5) Her zaman anlamına gelmektedir. Lütfen her ifadeye mutlaka TEK yanıt veriniz ve kesinlikle BOŞ bırakmayınız. En uygun yanıtları vereceğinizi ümit eder katkılarınız için teşekkür ederim.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Sık Sık	Genellikle	Her Zaman
1	Kendimi başarılı bir insan olarak görürüm.	1	2	3	4	5
2	Başkalarının yanında heyecanımı kontrol edebilirim.	1	2	3	4	5
3	Seçimlerimde başkalarına bağımlı değilimdir.	1	2	3	4	5
4	Yaşamdaki zorluklarla baş edebilirim.	1	2	3	4	5
5	Benim için aşılamayacak sorun yoktur.	1	2	3	4	5
6	Başkalarının görüşlerine saygı gösteririm.	1	2	3	4	5
7	Problemlerimin üstesinden gelebileceğime inanırım.	1	2	3	4	5
8	Sosyal etkinliklere katılmaktan çekinmem.	1	2	3	4	5
9	Verdiğim kararların arkasında dururum.	1	2	3	4	5
10	Kendi kendime yetebileceğime inanırım.	1	2	3	4	5
11	Aktif birisi olduğumu düşünürüm.	1	2	3	4	5
12	Öz-eleştiri yapabilirim.	1	2	3	4	5
13	Anlamadığım konularda başkalarına soru sorabilirim.	1	2	3	4	5
14	Yeni girdiğim ortamlara uyum sağlarım.	1	2	3	4	5
15	Kendimle barışık bir insanım.	1	2	3	4	5
16	Gerektiğinde sonuna kadar hakkımı savunurum.	1	2	3	4	5
17	İstedğim şeyleri elde etmek için mücadele edebilirim.	1	2	3	4	5
18	Kendimi rahat bir şekilde ifade edebilirim.	1	2	3	4	5
19	Kendimi ve başkalarını olduğu gibi kabul ederim.	1	2	3	4	5
20	Çevremde yeteri kadar güvenebileceğim insan vardır.	1	2	3	4	5
21	Sorumluluk almaktan çekinmem.	1	2	3	4	5
22	Diğer insanların eleştirilerini anlayışla karşılayabilirim.	1	2	3	4	5
23	Sıkıntılı anlarımda bile olumlu düşünmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
24	Ön plana çıkmaktan korkmam.	1	2	3	4	5
25	Başarısız olduğumda hemen pes etmem.	1	2	3	4	5
26	Başka insanlarla kolaylıkla iletişim kurabilirim.	1	2	3	4	5
27	Değerli birisi olduğuma inanırım.	1	2	3	4	5
28	Kolay arkadaş edinebilirim.	1	2	3	4	5
29	Düşüncelerimi ifade ederken başkalarından çekinmem.	1	2	3	4	5
30	Kolay karar verebilirim.	1	2	3	4	5
31	Sosyal bir insan olduğuma inanırım.	1	2	3	4	5
32	Kendimi severim.	1	2	3	4	5
33	Başka insanların övgülerini hak ettiğime inanırım.	1	2	3	4	5

EK-4 Anne Baba Tutum Ölçeği

Açıklama: Lütfen aşağıdaki soruları kendi anne ve babanızı düşünerek dikkatle okuyunuz. Aşağıdaki durumun anne ve babanızın davranışlarına ne kadar benzediğini düşünün ve değerlendirmenizi her biri için ayrı ayrı yapın.	Hiç Benzemiyor	Benzemiyor	Biraz Benziyor	Tamamen Benziyor
1. Herhangi bir sorunum olduğunda, eminim annem bana yardım eder.	1	2	3	4
Herhangi bir sorunum olduğunda, eminim babam bana yardım eder.	1	2	3	4
2. Annem büyüklerle tartışmamam gerektiğini söyler.	1	2	3	4
Babam büyüklerle tartışmamam gerektiğini söyler.	1	2	3	4
3. Annem yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlar.	1	2	3	4
Babam yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlar.	1	2	3	4
4. Annem herhangi bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmamak için susmam gerektiğini söyler.	1	2	3	4
Babam herhangi bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmamak için susmam gerektiğini söyler.	1	2	3	4
5. Annem bazı konularda ‘sen kendin karar ver ‘der.	1	2	3	4
Babam bazı konularda ‘sen kendin karar ver ‘der.	1	2	3	4
6. Derslerimde ne zaman düşük not alsam, annem bana kızar.	1	2	3	4
Derslerimde ne zaman düşük not alsam, babam bana kızar.	1	2	3	4
7. Ders çalışırken anlayamadığım bir şey olduğunda, annem bana yardım eder.	1	2	3	4
Ders çalışırken anlayamadığım bir şey olduğunda, babam bana yardım eder.	1	2	3	4
8. Annem kendi görüşlerinin doğru olduğunu bu görüşleri onunla tartışmamam gerektiğini söyler.	1	2	3	4
Babam kendi görüşlerinin doğru olduğunu bu görüşleri onunla tartışmamam gerektiğini söyler.	1	2	3	4
9. Annem benden bir şey yapmamı istediğinde, niçin bunu yapmam gerektiğini söyler.	1	2	3	4
Babam benden bir şey yapmamı istediğinde, niçin bunu yapmam gerektiğini söyler.	1	2	3	4
10. Annemle her tartıştığım da bana ‘büyüdüğün zaman anlarsın’ der.	1	2	3	4
Babamla her tartıştığım da bana ‘büyüdüğün zaman anlarsın’ der.	1	2	3	4
11. Derslerimden düşük not aldığım da, annem beni daha çok çalışmam için destekler.	1	2	3	4
Derslerimden düşük not aldığım da, babam beni daha çok çalışmam için destekler.	1	2	3	4
12. Annem yapmak istediklerim konusunda kendi kendime karar vermeme izin verir.	1	2	3	4
Babam yapmak istediklerim konusunda kendi kendime karar vermeme izin verir.	1	2	3	4
13. Annem arkadaşlarımı tanır.	1	2	3	4
Babam arkadaşlarımı tanır.	1	2	3	4

14. Annem istemediği bir şey yaptığımda, bana karşı soğuk davranır ve küser.	1	2	3	4
Babam istemediği bir şey yaptığımda, bana karşı soğuk davranır ve küser.	1	2	3	4
15. Annem sadece benimle konuşmak için zaman ayırır.	1	2	3	4
Babam sadece benimle konuşmak için zaman ayırır.	1	2	3	4
16. Derslerimden düşük notlar aldığımda annem öyle davranır ki suçluluk duyar ve utanırım	1	2	3	4
Derslerimden düşük notlar aldığımda babam öyle davranır ki suçluluk duyar ve utanırım	1	2	3	4
17. Annemle birlikte hoşça vakit geçiririz.	1	2	3	4
Babamla birlikte hoşça vakit geçiririz.	1	2	3	4
18. Annemi kızdıracak bir şey yaptığımda, onunla birlikte yapmak istediğim şeyleri yapmama izin vermez.	1	2	3	4
Babamı kızdıracak bir şey yaptığımda, onunla birlikte yapmak istediğim şeyleri yapmama izin vermez.	1	2	3	4

Aşağıdaki her ifadenin yanında bulunan kutulardan sadece size uygun olanın içine çarpı (X) işareti koyunuz.

19. Genelde annen baban okul zamanı hafta içi gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verir mi?

Annem:

Evet Hayır

Babam:

Evet Hayır

Eğer cevabınız **Evet** ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Hafta içi en geç saat kaçta kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir(Pazartesi-Cuma arası)?

Annem:

8:00'den önce		10:00-10:59 arası	
8:00-8:59 arası		11:00 ya da daha geç	
9:00-9:59 arası		İstediğim saate kadar	

Babam:

8:00'den önce		10:00-10:59 arası	
8:00-8:59 arası		11:00 ya da daha geç	
9:00-9:59 arası		İstediğim saate kadar	

20. Genel olarak annen/baban hafta sonları gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verir mi?

Annem:

Evet Hayır

Babam:

Evet Hayır

Eğer cevabınız **Evet** ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Cuma ya da Cumartesi akşamları en geç saat kaçta kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir?

Annem:

8:00'den önce		10:00-10:59 arası	
8:00-8:59 arası		11:00 ya da daha geç	
9:00-9:59 arası		İstediğim saate kadar	

Babam:

8:00'den önce		10:00-10:59 arası	
8:00-8:59 arası		11:00 ya da daha geç	
9:00-9:59 arası		İstediğim saate kadar	

Annem/babam aşağıdakileri öğrenmek için ne kadar çaba gösterir?

Annem:	Hiç çaba göstermez	Çok az çaba gösterir	Çok çaba gösterir
21. Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğini,			
22. Bos zamanlarında ne yaptığını,			
23. Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığını,			
Babam:	Hiç çaba göstermez	Çok az çaba gösterir	Çok çaba gösterir
21. Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğini,			
22. Boş zamanlarında ne yaptığını,			
23. Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığını,			

Annem/babamın aşağıdakiler hakkında ne kadar bilgisi vardır?

Annem:	Bilgisi yoktur	Çok az bilgisi vardır	Çok bilgisi vardır
24. Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğin,			
25. Bos zamanlarında ne yaptığın,			
26. Okuldan çıktıktan sonra nereye gittiğin,			
Babam:	Bilgisi yoktur	Çok az bilgisi vardır	Çok bilgisi vardır
24. Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğin,			
25. Bos zamanlarında ne yaptığın,			
26. Okuldan çıktıktan sonra nereye gittiğin,			

EK-5 Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Kullanım İzni

zeynep akkuş Adlı Kişinin Profilini Görüntüle | Outlook.com - zeynepdr1001

Microsoft Corporation [US] | https://dub109.mail.live.com/?tid=cvHlw3EOuPEGoOaEef5i7Aww2&fid=flinbox&paid=cvu9I3EOy1XhZ2CYbsrHGy_g2&pad=

Outlook.com | Yeni | Yanıtla | Sil | Arşivle | Gereksiz | Süpür | Şuraya taşı | Kategoriler

E-postada ara

Klasörler

Gelen kutusu

Arşiv

Gereksiz

Taslaklar

Gönderilmiş

Silmiş

Yeni klasör

İLT: YNT: Adolescent Psychological Resilience Scale

DOGAN Uğur (ugurdogan@mu.edu.tr) | Kişilere ekle | 24.09.2014 | Belgeler

Kime: zeynepdr1001@hotmail.com

2 ek (toplam 721.0 KB)

Outlook.com Etkin Görünüm

ölçek formu son ha... | sefa bulut.pdf

Çevrimiçi göster

Tümünü zip olarak indir

Sayın Akkuş,
Sizden ricam; çalışmamız bittiğinde, çalışmamızın sadece psikolojik sağlamlık yani ölçekle topladığınız ham verileri geçerlik ve güvenilirlik analizinde kullanmak üzere benimle paylaşmanız. Çalışmalarımızda başarılar dilerim.

Yrd.Doç.Dr.Uğur DOĞAN
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı
Telefon: 0 252 2115512

Kimden: zeynep akkuş [zeynepdr1001@hotmail.com]

24 Eylül 2014, Çarşamba, 09:30

https://dub109.mail.live.com/o/#

Başlat | Outlook.com - zeyne... | TEZ ÖMERİSİ SON d... | TR | 22:03

EK-6 Özgüven Ölçeği Kullanım İzni

The screenshot shows an Outlook.com email interface. The browser address bar displays the URL: <https://dub109.mail.live.com/?tid=cvFOY3E6yLn2cRcs-z1J76dA2&fid=flinbox&paid=cm4l9N0GBU5BGGpAAjfePx2A2&pad=>. The email is titled "FW: ölçek kullanım izni" and is from "zeynep akkuş" dated "06.11.2014". The sender's name is "Kime: Ahmet Akın".

The email content includes the following text:

Hocam teşekkür ederim iyi Akşamlar

iPhone'umdan gönderildi

6 Kas 2014 tarihinde 22:22 saatinde, Ahmet Akın <aakin@sakarya.edu.tr> şunları yazdı:

Zeynep ölçek ektedir

6 Kas 2014 21:52 tarihinde "zeynep akkuş" <zeynepdr1001@hotmail.com> yazdı:

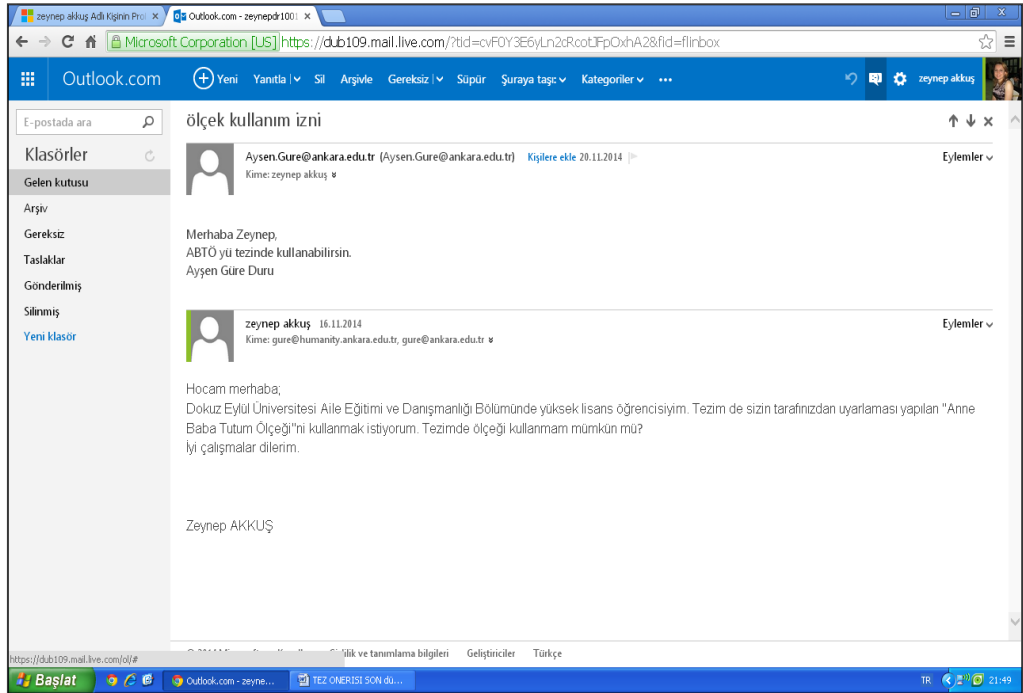
From: zeynepdr1001@hotmail.com
 To: aakin@sakarya.edu.tr
 Subject: ölçek kullanım izni
 Date: Thu, 30 Oct 2014 19:25:11 +0200

Hocam merhaba;
 Yapacağım bir çalışmada sizin tarafınızdan uyarlaması yapılan "Özgüven Ölçeği"ni kullanmak istiyorum. Ölçeği kullanabilir miyim?
 İyi çalışmalar dilerim.

Zeynep AKKUŞ
 <3. ÖZ-GÜVEN ÖLÇEĞİ ARAŞTIRMACILAR IÇİN.do>

© 2014 Microsoft Koşullar Gizlilik ve tanımlama bilgileri Geliştiriciler Türkçe

EK-7 Anne Baba Tutum Ölçeği Kullanım İzni

EK-8 Ölçeklerin Uygulama İzni

T.C.
AMASYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 47613789/44/2994544
Konu: Tez Uygulaması

18/03/2015

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: Dokuz Eylül Ün. Öğr. İşl. Dai. Bşk.nın 09/03/2015 tarih ve 44-00657 sayılı yazısı.

İlgi yazıda, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Zeynep AKKUŞ tarafından "Ergenlerde Psikolojik Dayanıklılığının, Anne Baba Tutumları ve Özgüven ile İlişkisi" konulu araştırması kapsamında hazırlanmış olduğu ekteki anketin; Merzifon İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı Merzifon Anadolu Lisesi, Merzifon İmam Hatip ve Anadolu İmam Hatip Lisesi, İrhanlı Anadolu Lisesi, Merzifon Şehit Dursun Özaraç Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Merzifon Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Merzifon Ziya Paşa Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Merzifon Abide Hatun Anadolu Lisesi, Mithatpaşa Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve Merzifon Fen Lisesi okullarında öğrenim gören öğrencilere uygulamak için izin talep edilmektedir.

Müdürlüğümüzce yapılan inceleme sonucunda ekteki anketin, yukarıda belirtilen okullarda öğrenim gören öğrencilere; eğitim - öğretimi aksatmadan, Okul Yönetiminin ve Sınıf Öğretmenlerinin gözetiminde uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü taktirde olurlarınızı arz ederim

Ali BAHÇIVAN

Müdür a.

İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı V.

OLUR

18/03/2015

Dr. Hüseyin GÜNEŞ

Vali a.

İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğünün Yazısı (1 Ad. 39 Sayfa)

Elektronik İmza
Ali ile Ayıdır
18.03.2015

N. Kürşad KARAKÖSE
Amasya Millî Eğitim Müdürlüğü
Strateji Geliştirme Birimi Öğretmen

Nergiz Mah. Elmasiye Cad. 05100 Merkez/AMASYA
Elektronik Ağ: amasya.meb.gov.tr
e-posta: istatistik05@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: N. Kürşad KARAKÖSE / Öğretmen
Tel: (0 358) 212 29 92 / 220
Faks: (0 358) 218 50 31